

מספד ברג"ש

ר' גדליה שרייבר ז"ל

לקט דברי הערכה והספד

ובסופו דברים בע"פ
שנשא ר' גדליה באירועים שונים

יו"ל במלאות שנתיים לעלייתו לגנזי מרומים
ז' שבט ה'תשפ"ג
עיה"ק ירושלים תובב"א

אתר זכרון נהלך ברגש
www.gedalya-schreiber.com

לזכרונות, סיפורים ופניות
בענייני הספר:
ayshrei@gmail.com

כריכה ועימוד - רונן אלמסי
ronen3005@gmail.com

תוכן עניינים

הקדמה..... ז

עת ספוד

הרב שלום משאש זצ"ל / הרב הראשי לירושלים..... יא
דברים בערב הוקרה ופרידה מקרן ילדינו-מרכזי תקוותנו

הרב ישראל מאיר לאו שליט"א / הרב הראשי לישראל..... יג
דברים בערב הוקרה ופרידה מקרן ילדינו-מרכזי תקוותנו

הרב שלמה משה עמאר שליט"א / הראשל"צ והרב הראשי לירושלים..... טו
הספד בהלוויה

הרב אריה שטרן שליט"א / הרב הראשי לירושלים..... יז
הספד במלאת השבעה

הרב יצחק יוסף שליט"א / הראשל"צ והרב הראשי לישראל..... כא
דברים במלאת השלשים

הרב דוד לאו שליט"א / הרב הראשי לישראל..... כב
דברים לזכרו

הרב יצחק יוסף שליט"א / הראשל"צ והרב הראשי לישראל..... כא
הספד במלאת י"ב חודש

הרב פנחס גולדשמידט שליט"א / נשיא רבני אירופה..... כז
הספד במלאת י"ב חודש

הרב אליהו שלזינגר שליט"א / רב שכונת גילה..... לא
הספד במלאת השלשים

הרב משה בן עבו שליט"א / רב שכונת גילה..... לז
דברים במסיבת יום הולדת ששים

חה"כ והשר (לשעבר) פרופ' אבנר חי שאקי..... מא
דברים בערב הוקרה ופרידה מקרן ילדינו-מרכזי תקוותנו

הרב ירחמיאל ויס שליט"א / ראש ישיבת ירושלים לצעירים..... מג
הספד בהלוויה

- הרב שמואל הרשור שליט"א** / מרבני כולל הגמלאים בישרון.....מה
הספד בהלוויה
- הרב יעקב כץ שליט"א** / ראש ישיבה וכולל ישיבת נתיב אריה.....מז
הספד במלאת השבעה
- הרב נחום נריה שליט"א** / ראש ישיבת תורה בציון ובנו של מו"ר הרב משה צבי נריה זצ"ל.....נ
הספד במלאת השבעה
- מר משה ליאון** / ראש העיר ירושלים.....נה
דברים באזכרת השלשים
- הרב פרופ' אברהם שטיינברג שליט"א** / מנהל יד הרב הרצוג ויו"ר האנציקלופדיה
התלמודית.....נו
הספד במלאת השלשים
- הרב מאיר גולדוויכט שליט"א** / מראשי ישיבה-אוניברסיטה.....ס
הספד במלאת השלשים
- הרב חגי לונדין שליט"א**.....סד
הספד במלאת י"ב חודש
- הה"כ והשר (לשעבר) מר זבולון אורלב**.....סט
הספד במלאת השבעה
- ד"ר יהודע חיים** / לשעבר שגריר ישראל בהודו וסין.....עב
הספד במלאת השבעה
- מר דני בונפיל** / יו"ר מרחב ירושלים בהסתדרות.....עד
מתוך ראיון בטלויזיה
- ד"ר נסים אלבז** / בוגר בית הנוער בקעה.....עו
דברים באירוע יובל לבית הנוער בקעה
- מר נריה פנחס** / חתן התנ"ך העולמי ומראשי מרכזי תקוותנו.....עח
הספד במלאת השבעה
- מר אורי בוסקילה** / משנה לראש עיריית בת-ים.....פ
דברים בערב השקת הספר "נהלך ברג"ש"
- מר מוטי מלכא** / מנהל משכן אומניות הבמה באשדוד.....פא
הספד במלאת השלשים
- יששכר פולק** / מנכ"ל בית הכנסת ישרון.....פג
דברי פתיחה לאזכרת השלשים

פד ..... **מזר אברהם קרמר**
דברי פתיחה לאזכרה במלאת י"ב חודש

פח ..... **ד"ר בן ציון שרייבר**
הספד במלאת השבעה

צג ..... **הרב נדב פרידמן**
הספד במלאת השלשים

צט ..... **אברהם יעקב שרייבר**
הספד בהלוויה

קא ..... **אביעד ויינשטיין**
הספד בהלוויה

ודבר דבר

קה ..... **דברים במסיבת הפתעה יום הולדת ששים**

קיג ..... **דברים בערב הוקרה ופרידה מקרן ילדינו - מרכזי תקוותנו**

קיח ..... **דברים באירוע יובל לבית הנוער בקעה**

קכ ..... **דברים לאחר הפרישה לגמלאות**

הקדמה

במלאות שנתיים לסילוקו מעמנו של אבינו מורינו היקר ביקרים ר' גדליה שרייבר ז"ל, אנו מוציאים לקט זה של "מספד ברג"ש", המצטרף לחיבורים הקודמים, "נהלך ברג"ש" ו"מתהלך ברג"ש".

יש בלקט מדברי ההספד שנאמרו על אבינו ז"ל, בהלוויה, במלאות השבעה, השלשים ו"ב חודש.

כן צירפנו מספר דברי הערכה שנאמרו עליו באירועים שונים שנעשו לכבודו בחייו. ולבסוף, מספר שיחות שנשא בעל פה באירועים שונים.

שמרנו את סגנון הדברים כפי שנאמרו, עם טעמים המיוחד של דברים שבעל פה.

ממש כדרכו של אבינו ז"ל בחיים חיותו, מצאנו שגם דברי ההספד עליו, יש בהם עניין כללי הראוי לציבור ולכלל כולו.

ענין הקמת מצבת זכרון לנפטר, יש בו חילוק בין אדם לאדם. וכמובא ברמב"ם (הלכות אבל פרק ד הלכה ד): ובנין נפש על הקבר, והצדיקים אין בונים להם נפש על קברותיהם, שדבריהם הם זכרונם.

והריב"ש בשו"ת (סימן תכא) מברר את סיום לשון הרמב"ם בהלכה שם "ולא יפנה אדם לבקר הקברות", ונראה פי' הלשון הזה שהוא מחובר למה שלמעלה ממנו, שכתב שאין עושין נפש לקברי הצדיקים, והוא הבנין שעושין על הקבר כדי שיהיה נזכר שם הנקבר בבנין ההוא, והצדיקים אין צריכין לזה, שמעשיהם הטובים הם זכרונם. ולא יפנה אדם לבית הקברות, כלומר שאין להביט אל בית הקברות ולבנין שעל קבריהם, כי אם למעשיהם, ואף לפי הנוסחא הכתוב בה לבקר הקברות, כך פירושה גם כן, שלא יביט אדם לבקר מפני הבנין ההוא, כי אם למעשיהם הטובים יפנה, וזה די להם לזכרון תמיד".

ובשו"ת שבט הלוי (חלק ז סימן קצב) כתב: ובעניותי דלפי הנראה לי דבר גדול משמיענו הרמב"ם בזה, דלפי פשוטן של דברים למה להזכיר בית הקברות ולא קבר הצדיקים, אבל רואה אני בהמונים שכל התקשרותם בצדיקים ובדור ההולך, במה שמבקרים הרבה בביה"ק, וישנם אנשים שכל עבודתם בזה, שהולכים מביה"ק לביה"ק, וזה לא נכון עפי התורה, שאעפ"י שמקום מסוגל הוא לתפלה, ומקום הצדיקים אדמת קודש, אבל עוד הרבה יותר מזה דברי תורתם והוראתם, בבחינת

אגורה באהליך עולמים, וע"כ נקט הרמב"ם ולא יפנה, כי לשון פינוי מורה על הפינוי התמידי ועיקרי, כמו אומרם ז"ל אפנה מכל עסקי, ואתן פני באיש ההוא ובמשפחתו, וכמו אל תפנו אל האלילים, לשלול מי שפונה מכל עסקים ודעתו רק לבית הקברות.

וחשיבות הלימוד מן ההספד, נלמד גם מהדברים המובאים בספר מעבר יבק (שפת אמת פרק יט): ואף אם יהיה הצדיק שבצדיקים, צריך להספידו, וכל שכן, שבזה יתעוררו הרחמים עליו ועל הדור כולו, ויגרמו שישתלשל ממנו במותו צדיק כמותו, לתועלת העולם ולתועלת הדור, כדכתיב ונר ה' טרם יכבה, וכן אמרו יום שמת פלוני נולד פלוני. ועוד כי צדקת הצדיק תועיל לזרעו... תמצא כוונת הדמעות הנשפכות על הצדיקים ועליית הנשמות..."

יהיו הדברים מקור לימוד לנו, ונר זיכרון מאיר ומוסיף חיל בעולמות עליונים לאבינו ז"ל.

המשפחה

ז' שבט ה'תשפ"ג

שנתיים להסתלקותו של אבינו מורינו ועטרת ראשינו

ר' גדליה זאב ב"ר יששכר שרייבר

ת. נ. צ. ב. ה

ר' גדליה זאב ב"ר יששכר שרייבר ז"ל

יד' כסלו תרפ"ח - ז' שבט תשפ"א

עת ספוד

דברי הערכה והספד

"כי הולך האדם אל בית עולמו וסבבו בשוק הסופדים"
(קהלת יב, ה)

"כאשר יש אבל באיזה משפחה, נשמע קול נהי הספד ובכי רק מביתו ומבית קרוביו. אד יש נפטרים שבמותם כל הרחוב והשוק משוחחים ומבכים את הנפטר, שהיה להם לעוזר ותומך. וזהו כי הולך האדם ב-ה' הידיעה, הידוע החשוב והמפורסם, לבית עולמו, עליו נשמע קול ספוד וקול נהי, לא רק בביתו, אלא וספדו בשוק הסופדים, אנשים רבים מספידים בשווקים וברחובות את האבידה הגדולה"

(לעת מצוא, לרב רחמים בן עמארה)

הרב שלום נושאש זצ"ל

הרב הראשי לירושלים

דברים בערב הוקרה ופרידה מקרן ילדינו-מרכזי תקוותנו

רבותי. מה אני יכול לדבר ולשבח, את ידידי האהוב, המופלא והנאמן. המופלא, מלשון נפלאה אהבתו לי. הנאמן, באהבתו האמיתית שאין בה שום ספק. האיש השלם שבכל מקום שהלך שם, שמו הטוב הולך לפניו.

התחיל לעבוד בחינוך התלמידים, והאריך והרחיב אותה ועשה לו שם גדול. אני חושב שמה שהניח כאן, יוכלו ללכת באותו כוח עוד עשרים ושלשים שנה אחרי.

כשהוא יצא והיה נשיא וראש למועצה הדתית שעבד בה הרבה שנים, ושם הכרתו אותו. שהוא שמסר כל כוחותיו עם הממשלה, למנות רבנים ראשיים לירושלים, הספרדי והאשכנזי. ויצאה מחשבתו הטובה לפועל, בעזרת הרבנים הראשיים דאז, הרב גורן זכר צדיק לברכה, ולהבדיל לחיים, הרב הגדול עובדיה יוסף. ושלשתם היו בעצה אחת. ויצאה מחשבתם הטובה לפועל. ראה נא בחלק שביעי של יביע אומר להרב עובדיה יוסף, שם תשובה ערוכה בענין זה, כתב להשיב לידידי הרב גדליה ה' ישמרהו. שהיה מסתפק מה לעשות, והרב עובדיה אמר לו לך בכוחך זה ויהי אלקים עמך. ושם הרב מברך אותנו גם כן.

ומאז ידידי היקר השם ישמרהו, נפלאה אהבתו לרבנים הראשיים, והיה מביט עליהם בעינא פקיא, תמיד צהלתו בפניו. פיו וליבו שווים. רוצה לגמול חסד עם כל אדם, כמו שהוא. ובזה קנה לו שם טוב. טוב שם משמן טוב.

גם מעולם לא גבה ליבו. והתקיים בו מה שכתוב, ראה אנוכי. רוצה לומר, ראה והעמק במידת אנכי, האנוכיות, שהיא ריש לכל מרעין. מפרשים רבותינו, אנוכי עומד בין ה' וביניכם. מידת האנוכיות היא מפסקת בין הבורא יתברך לאדם. מי שיש בו מידה זו, תמיד שמח וטוב לב, שמח בחלקו, נראה לו שאין חסר לו כלום. כמו איזהו עשיר השמח בחלקו. מה זה איזהו עשיר. יאמר, השמח בחלקו, עשיר. כלומר, שיש עשירים הרבה. יש בעלי חקלאות, יש בעלי בתים, יש כל מיני עשירים. אבל איזה הוא עשיר האמיתי מביניהם, הוא השמח בחלקו.

מי שאינו שמח בחלקו, תמיד לא בטוח, תמיד לא שמח. יש לו מנה רוצה מאתיים. יש לו מאתיים רוצה ארבע מאות. עד שאמרו רבותינו אין אדם מת וחצי תאוותו בידו. תמיד רוצה לכפול.

מעולם לא נתן בדעתו לשנות את דירתו הקטנה. ואומר לי תמיד, אני מביט איפה היינו בימי השואה, ונראה לי שאני עכשיו בטוב הרבה. זאת אומרת, שהוא מביט למטה ולא למעלה בגדולות ונפלאות, על פי שהוא ראוי להם ברווח.

תמיד התגאה ברבנים שלו שאהב אותם וכיבד אותם. ועד עתה לא שינה את טעמו ואהבתו לא תמה. וזה מורה על אהבתו ועל כבודו לתורה. כמו שאמרו רבותינו, הני טפשאי דבבלאי, דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מפני גברא רבא. אמרו, מפניה עומדים מפני לומדיה לא כל שכן. זאת אומרת שלומדיה הם יותר מהתורה. ולמה? כיצד יהיו הלומדים יותר מתורה שבאה מן השמים?

אלא, התורה באמת ירדה מן השמים, אבל כבודה במקומה מונח, בהיכל הקודש. לא מדברת אלינו, לא אומרת לנו כלום. איפה תמצא ספר תורה חי, מדבר, שידוע כל התורה, ומדבר אותה, זה התלמיד חכם.

ואת כל זה ידע ידידי הדגול והחרוץ גדליה שרייבר. את כל זה השכיל לדעת, ידידי הטוב גן רטוב, גדליה שרייבר, גדליה - אשר גדלו המלך, ואת אשר נשאו במידות טובות, וכל מי שרואה אותו אומר ברקאי.

הנה היום שמחה כפולה ומכופלת שיוצא מחיל אל חיל ועולה במעלות, להיות מנכ"ל הרבנות הראשית בישראל, דבר המתאים לו והוא כמדתו לכל רוח. גם כאן יעשה חיל בעצותיו הטובות והישרות בלי כחל ובלי פרכוס.

יהי רצון שיאריך ימים ושנים ברבות הטובה, עד זקנה ושיבה טובה, בבריאות איתנה ונהורא מעליא ונשמח בו ונגילה בישועתו. אמן.

אלו דברים היוצאים מלב טהור, ואמרתי רק מעט שבחו בפניו, כדאמרו רבותינו אדם ידבר רק מקצת שבחו. אבל הוא ראוי והגון לכל מה שאמרתי.

רק אני כיון שנתנו אותי לסיים הברכות, אני אסיים אותו בסיום הברכות שיש לנו בתורה. אמר, לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום. זאת אומרת, התורה אמרה אם בחקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה, ואחר כך אמר, ונתתי שלום בארץ. אומר רש"י, אם יש שלום יש הכל, אם אין שלום אין כלום. מאין הוציא רש"י את זה. מאין. רש"י הוציא את זה, מדכתיב פעם אחרת ונתתי גשמיכם בעתם... ונתתי שלום בארץ. זאת אומרת הנתנה הזאת כנגד כל הנתינות. הברכות הם מפוזרים, אבל צריך איזה כלי לאסוף אותם. מי הוא הכלי. לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום. השלום מאסף את כל הברכות ומחזק אותם.

זהו מה שאני, אני שלום וכי אדבר, אני מברכו שיהיה שלום בחילו שלוה בארמנותיו, וישכיל ויצליח בעבודתו החדשה לאורך ימים ושנות חיים.

הרב ישראל מאיר לאו שליט"א

הרב הראשי לישראל

דברים בערב הוקרה ופרידה מקרן ילדינו-מרכזי תקוותנו

זכינו הבוקר לברך את גדליה שרייבר בהיכל שלמה, כמנכ"ל חדש לרבנות הראשית בישראל.

האמת היא שחשבנו עליו כבר לפני זמן רב אני מגלה פה סוד בין ידידים. והצענו לו את התפקיד לפני זמן רב. והוא היה אחוז ודבוק בבית הזה ובמפעל הזה. ואני מלפני שנה ומעלה, ממכונית, התקשרתי אליו ואמרתי לו, גדליה, יש פסוק, אחוז מזה וגם מזה אל תנח את ידיך. תכנס, חלקית, משהו. והיום זכינו שאתם הסכמתם למסור אותנו, ולהקדיש אותנו, אני מקווה שזה קודש להשם. לפחות המטרה היא לשם שמים, כמנכ"ל הרבנות הראשית לישראל. יש לו הרבה מה לעשות.

אדבר על מילה אחת בפרשה שקראנו שלשום, והיא, אפס כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצווך לאמר פתח תפתח את ידך לאחיך האביון.

פסוק ברור, פשוט, כואב, כי לא יחדל אביון מקרב הארץ. כדי לזכות את כולנו במצוה הזו, על כן פתח תפתח את ידך.

אבל מילה אחת בפסוק נראית לא במקומה. אם לא יחדל אביון, ותמיד יהיו נצרכים, מה צריך להיות הציווי? על כן אנכי מצווך, פתח תפתח. אבל התורה אומרת אנכי מצווך לאמר פתוח תפתח. מה החכמה לאמר? מה יהיה לעני הרעב והמסכן הזה אם אני אומר? מדרשות יהיה לו מה לאכול? מה עושה פה המילה לאמר?

אמר מורי חמי הרב הגאון יצחק ידידיה פרנקל זצ"ל, הוא שאל את השאלה והוא גם השיב.

יש מי שנותן צדקה כמי שכפאו שד. יש מי שזורק את השקל לפושט היד, מבלי לזכות אותו במבט.

יש מי שעושה זאת כמצות אנשים מלומדה או פחות מכך, באדישות. יש מי שעושה זאת כמי שרוצה לפרוק מעליו עול או חובה. הוא רואה לפעמים את הפושט היד כנזקק, שאולי צריך לפנות אותו מן הרחוב, כי זה לא אסטטי.

באה התורה ואומרת, היות ותמיד יהיו נצרכים, על כן אנכי מצווך, לא רק לתת, זה

כבר כתוב קודם, לא תאמץ את ירך, נתן נתן לו, העבט תעביטנו, מה זה עוד הפעם פתח תפתח?

אני מצוה אותך עוד משהו. בשעה שאתה נותן לעני את מה שהוא זקוק לו, תאמר לו. תלווה את הנתינה במילים מעודדות. תגיד לו, חביבי אל תצטער. יום יבוא שאתה פתח תפתח. אני מצוה אותך הגביר, לאמר לנצרך - פתח תפתח את ירך. גלגל חוזר בעולם. היום אתה חניך שלנו, היום אתה גר בשכונת מצוקה, בפרבר של עוני, לא זו בלבד שאני נותן לך מה שאני יכול, אני רוצה גם לומר לך, אל תתייאש, אל תאבד תקוה. פתוח תפתח את ירך, יום יבוא ואתה תגדל ואתה תוכל לפתוח את ירך.

פה בחדר הזה, יושבים עכשיו חניכים של גדליה, שהתקיים בהם הפסוק, אולי אפילו הברכה כולה. אנשים שבשעה שהוא האיר להם את פניו, זה לא נתינה של שקל, שעה היא יותר משקל. חיוך הוא יותר משקל. טפיחה על כתף היא יותר משקל. בשעה שהוא נתן את כל אלה להם, הוא כמו גם אמר להם, חבר'ה, אתם עוד תעלו מעלה מעלה. אתם תצליחו בחיים, אתם תשיגו מטרות, ויום יבוא, ואתם תהיו למשענת לעם רב, ואתם תתמכו בזולת, ואתם תהיו הכתף עליה יוכלו להישען רבים מבית ישראל.

כך אני רואה במילה הזו בפרשת השבוע של שלשום, את ההצלחה שלך כאן, כמו גם את הצלחותיך בעבר, במשרד הדתות ובמועצה הדתית של ירושלים. וכל אלה כמובן, מהווים מקדמה, להצלחה שלנו החל מהיום, בדרך ארוכה, עתירת מעש ורבת סיכויים תחת קורת גגה של הרבנות הראשית לישראל, פרי מפעלו הקדוש של מי שהערב אנו מזכירים ששים שנה להסתלקותו.

ברוחו של בעל אהבת החינם, הרב אברהם יצחק הכהן קוק זכר צדיק לברכה, אני מברך אותך גדליה, את הגברת שרייבר ואת המשפחה כולה. תזכו לשנים רבות ארוכות, נעימות וטובות, להמשיך ולפעול וליצור ולהצליח, למען כלל ישראל וארץ ישראל.

הרב שלמה משה עמאר שליט"א

הראשל"צ והרב הראשי לירושלים

הספד בהלוויה

מי גבר יחיה ולא יראה מוות יציל נפשו מיד שאול. זה הגבר הוקם על שהקים עולה של תורה. תפקידים רבים ומגוונים ונכבדים מאד, מילא במשך ימי חייו. תמיד היה בתפקידים הנעלים ביותר וליד האנשים הגדולים ביותר, אבל תמיד היה עניו ופשוט, שייף עיל שייף נפיק ולא מחזיק טיבותא לנפשיה. תמיד נשאר פשוט כאחד העם.

הרבה זיכרונות עולים עכשיו בראשי, מהשמחות, מהתפילות, מהמהקהלות שהייתי עמו הרבה הרבה המון. אבל אחד הדברים המיוחדים, שהיינו יחד בזמן של ערב ההתנתקות. עשינו כמה תפילות שם מידי פעם ותעניות ובכיות, אני זוכר עשינו שם תפילה גדולה, לא היה מי שלא בכה, ולקראת הסוף הוא עלה ונתן בקולו קול עוז "שומר ישראל שמור שארית ישראל", והיה כמשיב נפש והפיח רוח חיים בכל אלו שהיו שם.

ידע גם לתת את התנופה ואת ההתרוממות לכל אדם.

כמה פעמים סיפר לי על הקשרים המיוחדים שהיו לו עם מרן הרב עובדיה יוסף ע"ה, שכעת הולכים להיות שכנים, עוד לפני שאני הכרתי אותו, אולי עוד לא הכרתי אז גם את הרב עובדיה ע"ה, והוא כבר היה עמו בקשרים מיוחדים. לא זה המקום לפרט כמה דברים מעניינים ביותר.

כל מי שעבד אתו ושהכיר אותו, אהב אותו. העריך אותו. החשיב אותו. על מידותיו הטובות, על עינו הטובה, על מזגו המיוחד והנוח, ועל חכמתו הגדולה שהיה מסתיר אותה. היה אומר עצות נפלאות, בחכמה, בשיקול דעת ובתבונה, אבל לא היה מראה שהוא בעל העצה והוא בעל החכמה, ועל ידי זה תמיד קרבו אצלו כל אדם שהיה עובד אתו. והחכמה שלו התפשטה גם על החברים שלו.

הגדיל תורה, כיבד תלמידי חכמים, לאורך כל תפקידיו. לפעמים על ידי התפקידים הרבים, הרוח של אדם גם כן מתרוממת ומתנשאת ולפעמים מגיע גם קצת זלזול. אצלו תמיד היה כבוד והדר מיוחד, כי החכמה שלו לא נתנה לו לסטות מדרך היושר שהיה בו.

זכה, אני לא מכיר את כל הילדים, אבל אחד מהמיוחדים, אחד מהרבנים החשובים שהיו בגוש, גם היום, גם כן באותה הדרך ממשיך דרך אביו. כמה פעמים דיבר איתי, זה היה לו קורת רוח גדולה מאד. ב"ה שלא השבית לו גואל, שהשאיר זרע קודש ברכ' ה' שממשיכים את דרכו, ואפשר לומר - יעקב אבינו לא מת, מה זרעו בחים גם הוא בחיים. ר' גדליה לא מת, זרעו בחיים והוא בחיים, וממשיכים את דרכו, ולא רק זרעו, כל מכריו וכל ידידיו לא ישכחו לעולם.

יהי רצון שמעשיך הטובים ומידותיך הנפלאות יהיו נר לרגלינו תמיד ללכת בדרך ישרה.

והמלאכים הטובים שנבראו מהמצוות ומהמעשים הטובים והתורה שלמדת, עליהם חיה יחיה, כיתות כיתות לקבל פניך, כת אחת אומרת בא בשלום. וכת אחת אומרת הולך נכחו. וכת אחת אומרת יבוא שלום ינחו על משכבותם. ואתה תלך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין אמן.

הרב אריה שטרן שליט"א

הרב הראשי לירושלים

הספד במלאת השבעה

ברשות...

כל אותם שבאו להשתתף פה בעצרת הזיכרון לר' גדליה שרייבר, שהיה איש גדול וצדיק, שאנחנו כולנו מצטערים על פטירתו והסתלקותו מעמנו, תהיה נשמתו צרורה בצרור החיים. ובעז"ה זכויותיו בוודאי מלוות אותו בישיבה של מעלה.

מתוך כך אני רוצה לומר כמה דברים לזכרו של ר' גדליה.

כולם מכירים אותו, קודם כל כפי שכבר הזכיר קודמי, שר' גדליה היה ידוע ומוכר בציבור, כאיש ציבורי ומי שממלא תפקידים ציבוריים רציניים וחשובים ביותר, הרבנות הראשית, משרד הדתות, מועצה דתית רבנות בירושלים. כל הדברים האלה נתנו לו את השם הטוב שהיה לו, בהחלט הדברים הללו בלי ח"ו להתנשא, בלי לחפש שררה, אלא באמת להיות משרת הציבור, ולעשות לציבור את הדברים במיטב יכולותיו ודרכיו כפי שהוזכר כאן. זה ידוע.

אבל יש דברים שאינם ידועים, זה דברים הקשורים לעזרה שלו והדאגה שלו לאנשים פרטיים, אנשים שהגיעו אצלו לבקש ממנו כל מיני דברים, לא דחה שום דבר, אלא היה קשוב לשמוע לכל אחד שרוצה משהו ומבקש משהו, הרי באמת בשבילו זה היה דבר טבעי לעשות את המאמץ מה שאפשר לכל אחד, וזה דברים פחות ידועים מכיון שנעשו ביתר צניעות.

באמת אני מוכרח לומר יש לי כמו שאומרים ראיה, לא מזמן שכבר היה מרותק בכסא גלגלים הגיע לאיזה שהוא ביקור, לא בדיוק ביקור, אלא בא אצלי למשרד של הרבנות בירושלים, לבקש טובה בשביל משהו, שהוא חשב שבאמת מצבו היה באופן פרטי מאד קשה. הוא ראה לנכון שדברים לא יסתדרו, אלא אם כן יגיע באופן אישי עם הכסא גלגלים, והוא הגיע ככה וזה דבר באמת לא שגרתי. שר' גדליה מגיע למשרד עם כסא גלגלים הוא נכנס בפנים, למרות כל הקשיים עם כסא גלגלים בא וטרח כל הדרך הלך וחזור, העיקר למצוא את הדרך לעזור לבן אדם באופן פרטי.

וזה באמת שני דברים ראשונים, שאפשר לומר ולהזכיר וצריך להזכיר, לזכרו ולעלו נשמתו של ר' גדליה.

אחרי שכן אדם נפטר והולך לעולמו, כולם מקפידים לומר קדיש. זה דבר שכל כך חשוב בעיני כולם, אנחנו יודעים שגם מי שאינו שומר תורה ומצוות כל כך בשלמות, מקפיד מאד על השמירה של אמירת הקדיש.

יש כמה טעמים לאמירת הקדיש.

יש דבר אחד, דברים שמופיעים בספר של אור זרוע בשם ר' עקיבא, שזה בא להקל את הדין על הנפטר בעולם האמת. הקדיש יש לו את התפקיד הזה. ואני חושב שכשמדובר פה על איש צדיק כמו ר' גדליה, הוא לא זקוק לזה. אז מה הוא זקוק לקדיש.

באמת הוא זקוק לקדיש מכיון שהקדיש יש בו ענין נוסף, והוא, כאשר הקדיש מהווה כמין שבח והודיה לה' על שזכינו שיהיה איש כזה בקרבנו. בכל פעם על כל דבר שרוצים לשבח את הקב"ה, מסיימים את השבח על ידי אמירת קדיש. כמו שלדוגמא אפשר לקחת את העניין שאומרים כל יום פסוקי דזמרה, ואחרי זה כשאומרים ישתבח אומרים קדיש. וזה בעצם הקדיש הראשון בשולחן עורך שהוא גם גדר של חיוב של קדיש.

יש קדישים שאומרים שהם אינם חיוב, אבל הקדיש שלאחר ישתבח לאחר פסוקי דזמרה, זה בעצם הקדיש הראשון שהוא בגדר אחד המחויבים שבתפילה.

ומה עניינו של הקדיש הזה, להודות לה' על השבח שאמרנו לו, ועל זה שזכינו להיות משבחים את הקב"ה. כשאנחנו גומרים לומר את כל ברכות קריאת שמע, אומרים ישתבח, ואחרי זה אומרים קדיש.

לכן אני אומר שבאמת באמירת קדיש, יש את היסוד השני, היסוד הזה של ההודאה על שבח ששבחנו את ר' גדליה, שזכינו שיהיה איש טוב כמוהו, איש שמסור לציבור, איש שיודע לעזור לפרט, בשבילנו זו הייתה זכות גדולה לכל אחד מאתנו על הדבר המיוחד הזה. וממילא על כך אנחנו יכולים לומר קדיש, יתגדל ויתקדש שמייה רבא. זה הטעם השני שאני מכיר באמירת קדיש.

אבל יש עוד טעם שלישי. והטעם השלישי אני רוצה כאן כרגע להסביר אותו, זה דברים שלא אני חידשתי אלא כתובים בדברי הפוסקים שמדברים על הקדיש.

והדבר המיוחד שנאמר, יש כאן חשבון שרואים בקדיש, סופרים את האותיות ואת המילים, לא אומרים סתם דברים, אלא סופרים את האותיות של המשפט יהא שמייה רבא מבורך לעלם ולעלמי עלמיא. ואת המילים יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא וכו', וביחד יש גם בקבוצה הראשונה של האותיות, וגם בקבוצה השנייה של המילים, יש מספר עשרים ושמונה. ומה זה עשרים ושמונה. יגדל נא כח ה'. כח זה עשרים ושמונה.

ודברים אלו מוכרים לנו במיוחד מרש"י הראשון על הפרשה בחומש בראשית, בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, אמר ר' יצחק כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים. כח היינו שוב המספר של עשרים ושמונה. והעשרים ושמונה הזה, מהיכן הוא לקח את הענין הזה. המפרש הגדול רש"י בוודאי לא צריך את ההסכמה שלנו, אבל כשרש"י ניגש לפרש את הפסוק הראשון, בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, הדבר הראשון הוא ספר את האותיות, כמה אותיות יש בפסוק הראשון של בראשית? עשרים ושמונה, כמנין כח.

אז מה זה הכח הזה? כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים. ובאמת זה מתחבר לענין של הקדיש, שיש בו את הענין של עשרים ושמונה, עוד פעם ועוד פעם, וזה מתקשר לעניין של ר' גדליה זכר צדיק לברכה, שהתכנסנו כאן לומר דברים לזכרו ולעילוי נשמתו.

ר' גדליה היה אחד הנאמנים הגדולים של הציונית הדתית. מה זה ציונות דתית? ציונות דתית זו העמידה על ארץ ישראל, על קיום מדינה יהודית בארץ ישראל שיהיה בה את היסודות התורניים, הדתיים והאמוניים, וזה בעצם תפקידו הציבוריים, כולם היו קשורים לערך המיוחד הזה של מתן הצביון היהודי והדתי למדינת ישראל ולארץ ישראל. ובכל תפקידו המיוחדים זה היה הענין העיקרי. ואפילו פה בבית הכנסת ישורון בו אנחנו נמצאים, המפורסם והמוכר לנו, עניינו המיוחד שהוא לא סתם בית כנסת אלא בית כנסת שהוא מיוחד חשוב וגדול עם הרבה דברים חשובים שנעשו בו ובודאי יהיו בו גם בהמשך. גם התפקיד שהוא מילא פה של יו"ר הועד הפועל, זה הולך באותו כיוון, של ניהול כל הדברים המיוחדים, כולם מתוך מגמה להטביע חותם של תורה, חותם של אמונה, חותם של מסורת ישראל, על כל מה שנעשה פה בארץ ישראל.

וכשמתבוננים על אמירת הקדיש הזו, זה נמצא בטור ובית יוסף בסימן נה' באורח חיים, שכשאומרים קדיש, צריך לחשוב על הפסוק של כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים. זאת אומרת, כפי שמסבירים את זה, שכל התורה הייתה צריכה להתחיל בהחודש הזה לכם. ולמה התחילה קודם, כדי שלא יאמרו האומות ליסטים אתם שלקחתם מאתנו את הארץ. אבל הנקודה היא לא רק שהם לא מקבלים. אלא מי כן מקבל את הארץ? מקבל את הארץ עם ישראל. מה העניין בזה שהוא מקבל את הארץ? זאת אומרת שיש לו תפקיד שהוא מקבל את הארץ. ומה התפקיד שלו, להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש.

זו המטרה, זה לא סתם כך שעם ישראל מקבל מתנה מדינה בשביל להשתעשע בה. אלא זה תפקיד, מדינה של ממלכת כהנים וגוי קדוש. כדי שנקיים את הדבר הזה, כל התורה כולה נתנה, בשביל שיהיה עם ישראל שיקבל את הדברים, ויוכל לקבל

את התפקיד שמקבל על עצמו, שהוא חייב לקבל על עצמו, שיש לו זכות לקבל על עצמו, יקח על עצמו לתת את הצביון הדתי והיהודי במדינת ישראל.

וכל מי שלוקח את התפקיד הזה, ממלא את השליחות הגדולה של עם ישראל שהקב"ה נתן לנו.

על דרך הפירוש, אני לא יודע אם זה כל כך יתקבל. הגמרא אומרת שכל מי שאומר אמן יהא שמייה רבא בכל כוחו, קורעים לו גזר דין של שבעים שנה.

שואלים המפרשים מה זה בכל כוחו. יש כאלו שצועקים, ואחרים מצד שני מפרשים שהכוונה לא לצעוק, אלא בכל כוונתו.

אני מאז שלקחתי את הלימוד הזה שדברנו קודם, התחלתי לחשוב שבכל כוחו, זה להשתמש בכח של הקב"ה, של כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים. האומר אמן יהא שמייה רבא בכל כוחו, זאת אומרת שהוא לוקח את האמירה של הקדיש ומחבר אותה אל הכח הגדול של כל השתלשלות הדברים, של בריאת העולם, של עם ישראל שיוצא ממצרים, שעובר את ים סוף ומקבל תורה כדי להיכנס עם התורה לארץ ישראל ולהיות ממלכת כהנים וגוי קדוש. זהו הדבר הגדול והיפה והמיוחד.

ומי שנוטל חלק במשימה הזו, הרי הוא בעצם משתתף עם הקב"ה במטרה המיוחדת והגדולה, שכל קיום העולם קשור לעניין הזה.

נראה לי שכשאומרים קדיש על יהודי גדול וצדיק כמו ר' גדליה, זה צריך להיות עם כוונה גדולה, שמתייחסת לערך המיוחד של פעלו ומפעלותיו והדברים היפים שעשה שחלקם ידועים יותר וחלקם פחות, הצד השווה שבהם, שכולם נעשו לשם שמים ומתוך מסירות גדולה לתורת ישראל לעם ישראל ולארץ ישראל.

אלו הדברים המיוחדים, שמי שהכיר אותו, הוא באמת לקח את הדברים בצורה מושלמת ויפה ומיוחדת במינה.

כשאנו נמצאים בתום השבעה לפטירתו, צריך לומר דברי נחומים למשפחה, שבנחמת ירושלים ינוחמו, מן השמים ינוחמו, ויזכו להמשיך במורשת היפה של הבית הזה, של האבא, של ר' גדליה, שהראה לנו דרך מיוחדת של עזרה לציבור, עזרה ליחידים, דרך תורנית דרך אמונית מיוחדת במינה, כולכם תהיו ברוכים והקב"ה יתן לכם ברכה ונחמה גדולה מן השמים.

הרב יצחק יוסף שליט"א הראשל"צ והרב הראשי לישראל דברים במלאת השלשים

אני מדבר כמה דברים, לעילוי נשמתו ולזכרו של ראש המשפחה ר' גדליה שרייבר וזכרונו לברכה. אנו הכרנו אותו לפני קרוב לחמישים שנה, קצת פחות.

מרן האבא היה הרב ראשי לישראל. הוא היה הרבה מגיע אליו לבית, וגם מלווה אותו מבית הכנסת בשבת, מבית הכנסת, לבית, ומדבר איתו בדרך.

לפעמים היה האבא מתייעץ איתו בכל מיני דברים של הנהגת הכלל. הוא היה פיקח ונבון.

וייאמר לזכותו, זכות גדולה מאוד, שהוא לא פחד משום דבר. בכל התפקידים הבכירים שהיו לו, היה מתבטל כלפי התורה הקדושה. היה בא לדבר עם האבא, היה מסביר לו, אבא היה אומר לו, ככה אני רוצה. בסדר כבוד הרב, אומר.

היה מגיע לכל השמחות שלנו, כל השמחות של המשפחה, של כל הבנים, של האחים והאחיות, היה מגיע. היה בידידות גדולה איתנו.

זכה שהשאיר משפחה יקרה, בנים, בנות, נכדים. כולם הולכים בדרך השם ב"ה. כי ידעתיו אשר יצווה את בניו ואת אחריו למען ילכו בדרך השם, זה ר' גדליה שרייבר.

אני מנחם את המשפחה היקרה, מן השמים תנוחמו. תלכו בדרכו של המנוח, לזכות את הרבים ולפעול לשם שמיים למען התורה הקדושה, ותיזכו לקבל נחת קדושה מכל יוצאי חלצכם.

נזכה לתחיית המתים בקרוב ולגאולה שלמה, אמן ואמן.

הרב דוד לאו שליט"א הרב הראשי לישראל

דברים לזכרו

תקצר היריעה מלהכיל את אישיותו של ר' גדליה, אולם אני חש חובה להוקיר את זכרו ולהעלות חלק מרחשיי כלפיו.

על הפסוק "ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני" מביא רש"י את דברי המדרש תנחומא: "כך היא עניינתם של חסידים לשון ענוה ולשון זימון הוא". המדרש מבאר שהדבר שמאפיין את מי שמוכן למען מטרה מסוימת ומקבל על עצמו ואומר "הנני" הדבר מצביע על תכונה בסיסית שיש בו "חסידות" והיא כוללת שני עניינים "ענוה" ו"זימון".

כמדומני שאין דבר מאפיין יותר מלומר על רבי גדליה מאשר דברי המדרש הללו. גדליה רתם עצמו לכל משימה ולכל תפקיד ותמיד היה מזומן לעשותה בענוה וללא לאות, בעוצמה וברוח עשיה.

על החסיד ר' גדליה ניתן לומר שלא רק ראשית דרכו לארץ ישראל היתה בהוראתו של האדמו"ר מסדיגורא - פשמישל, בהמשך דרכו היה מפארי היצירה שהוציאה ישיבת כפר הרוא"ה בראשות הרב משה צבי נריה ז"ל והרב אברהם צוקרמן ז"ל.

חייו היו שילוב וחיבור, הוא ידע לערב את פעלו התנועתי עם הצטיינות בעסקנות ציבורית, עם עשיה, בניה ויצירה. עם כל המעמד הציבורי שלו, העזרה לזולת ולפרט היתה משאת חייו. בכל מקום שהיה צריך עזרה וסיוע התייצב במלא כוחו והשפעתו. "קרן ילדנו" היה מפעל חיים שלו, מפעל שסייע רבות לזקוקים לכך.

אין אני בא בשורות אלו לדבר על מסכת חייו המרתקים, אולם אציין שכל מעשיו עשה בצנעה ובענוה מבחינת "והצנע לכת עם ה' אלוקיך". לא שיבח עצמו כלל, לא דרש כל תמורה עבור מעשיו.

גולת הכותרת של דמותו היתה ההתבטלות שלו לגדולי ישראל והתייצבותו לימינם בכל מה שנדרש, אם זה הקשר המיוחד שהיה לו עם מרן הגר"ע יוסף זצ"ל, עם רבני ירושלים לדורותיהם החל ממרן הגרצ"פ פראנק זצ"ל, מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל עד הרה"ג בצלאל ז'ולטי זצ"ל, עם הרה"ג יצחק קוליצ זצ"ל ואחרים. לכולם היה חייל

ממושמע שבכל פעם שנקרא לדגל עשה את המוטל עליו כראוי.

כתב מהר"ל מפראג זצ"ל בספר נתיבות עולם (נתיב התורה פרק י"א), לבאר מה שנאמר בש"ס מכות (כב:) אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דמיקמי ספר תורה קיימי ולא קיימי קמי גברא רבא, שהרי התורה אמרה (דברים כה, ג) ארבעים יכנו, ואתו רבנן ובצרי חדא. ובאר מהר"ל מפראג זצ"ל דבא להודיע על מעלת החכם, שלא יאמר האדם כי בעל התורה הוא כמו שאר אדם, ואין שם תורה נקרא עליו, רק אדם שיודע תורה, ודבר זה אינו, רק כי התלמיד חכם כמו עצם התורה, ויש לו דמיון אל התורה, ובודאי דבר זה הוא הטעם שאמרה התורה (דברים יז, יא) לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל מכל אשר יורוך, כי החכמים הם עצם התורה גם כן, וכמו שגזר ה' יתברך ונתן התורה לישראל, כך נתן החכמים, והם גם כן עצם התורה, כי לא דבר ריק הוא דבריהם.

לא בכדי זכתה הרבנות הראשית לישראל שהוא יכהן שנים כמנהל, השפיע רבות על דמותה, על דרכה ועל פעולותיה.

חבל על דאבדין ולא משתכחין.

הרב יצחק יוסף שליט"א הראשל"צ והרב הראשי לישראל

הספד במלאות י"ב חודש

מורי ורבותי.

בגמרא מסכת סנהדרין דף מו שאלו, האם הספידיא יקרא דחיי או יקרא דשכבי. כשעושים הספד על אדם, אם זה בשבעה או בשלשים, או בשנה. מה מטרת ההספד, כבוד של הנפטר, לספר עליו לשבח אותו, או המטרה היא כבוד של החיים, של הבנים של המשפחה, זה הכבוד שלהם.

הגמרא מביאה נפקא מינא, אדם שציוה לפני פטירתו, כתב צוואה מבקש שלא יספידו אותו. הוא לא רוצה כבוד. לשמוע לו או לא. אם כל מטרת ההספד זה כבוד של הנפטר, הוא ביקש לא להספיד. הוא לא רוצה כבוד אז לא מספידים אותו. אבל אם מטרת ההספד זה הכבוד של החיים של המשפחה, זה הכבוד של החיים. הוא לא יכול לוותר מהכבוד שלהם. ולכן אפילו אם אמר אל תספידו, לא שומעים לו. הגמרא מביאה ראיות. ומסקנת הסוגיא שההספד הוא יקרא דשכבי. ולכן אם ציווה שלא להספיד אותו, צריכים לשמוע בקולו ולא מספידים אותו.

אותה חקירה יש גם לגבי ניחום אבלים, שבאים במהלך ימי השבעה ומנחמים את האבלים. מה המטרה של הניחום. בשביל החיים, בשביל לפייס את הבנים את המשפחה. או שהמטרה זה בשביל כבוד לנפטר, כשכולם באים לבית שלו ומנחמים, זה לכבוד הנפטר.

ויש בזה גם נפקא מינא. אדם שרוצה לשלוח דברי ניחומים בדואר או במייל או בטלפון. האם יוצא ידי חובה בזה או לא. אם כל מטרת ניחום אבלים זה יקרא שכבי, כבוד של הנפטר, צריך לבוא לבית בגופו, לבוא לנחם, זה הכבוד של הנפטר. מה זה יעזור שכותב מייל או מכתב או מברק, זה לא עוזר שום דבר. אך אם זה הכבוד של החיים, יקרא דחיי, אין הכי נמי, בזה שכותב להם מכתב עם דברי ניחומים, בזה הוא מנחם אותם ויכול לצאת בזה ידי חובה. זה מחלוקת.

לפני שלשים שנה ואפילו יותר. הגאון הרב אלישיב זצ"ל ישב שבעה על אחד מקרובי משפחו. מרן האבא זצ"ל הגיע לנחם אותו. באותו שעה שאבא נכנס, בדיוק הוא היה בטלפון עם הגאון הרב וזנר. אומר לו הרב וזנר, אני לא מרגיש טוב, אני

נמצא בבני ברק, קשה לי מאד להגיע לנחם את כבודו, ואני מסופק האם אני יוצא ידי חובה דרך הטלפון, או לא. אמר לו הרב אלישיב, נכנס פה עכשיו הרב עובדיה, ושאל אותו מה הוא אומר. ושאל הרב אלישיב את הרב, הרב ווזנר על הקו, הוא לא יכול לבוא. האם הוא יוכל לצאת בזה ידי חובה. אמר לו הרב, כן, ענין זה הוא מחלוקת הרמב"ם והראב"ד, וכדאי הוא הראב"ד לסמוך עליו בשעת הדחק.

ומה הוא התכוון? הרמב"ם פוסק (הל' אבל יגד) מי שמת בלא בנים ובלא בנות, אין אבלים שיושבים עליו שבעה. מביאים עשרה אנשים מישראל. והם יושבים בבית של הנפטר ומקבלים ניחומים. אלו העשרה אינם קרובי הנפטר, הביאו אותם מן הרחוב, אולי משלמים להם, אומרים להם תשבו כאן ותקבלו ניחומים. באים אנשים ואומרים להם מן השמים תנוחמו. כך דעת הרמב"ם. אך הראב"ד שם חולק עליו, ואומר שאין לכך שורש. שכוונת הגמרא במסכת שבת רק לכך שמושיבים עשרה בבית הנפטר, אבל לא שבאים לנחם אותם. הרב התכוון לרמב"ם הזה. כשבאים לנחם עשרה כאלו, אין נחת רוח לחיים. אלו אנשים שהם בכלל לא משפחה, לא שום דבר, סתם עשרה מישראל. ולכן, אם הניחום הוא כבוד של החיים, אין בכך שום עניין לנחם כך. וזו סברת הראב"ד. אך אם הניחום הוא כבוד של הנפטר, בזה שבאים לנחם יש כבוד לנפטר, שיושבים עשרה מישראל ומקבלים ניחומים עליו. ואפילו שאינם משפחה. הרמב"ם סובר שזה יקרא דשכבי כמו מסקנת הסוגיא בסנהדרין. וכך פסק השו"ע. אך הראב"ד סובר שניחום אבלים זה יקרא דחיי. אין אבלים, אין מצוה לנחם. ולזה התכוון הרב שבשעת הדחק ניתן לסמוך על הראב"ד, שזה יקרא דחיי. ולכן אם קשה לו להגיע, יכול לנחם גם דרך הטלפון, בשביל יקרא דחיי.

המנוח שלפנינו גדליה ז"ל, יש לו יקרא דחיי ויקרא דשכבי. קודם כל יקרא דשכבי, המנוח עצמו, אנחנו הכרנו אותו לפני חמישים שנה במלחמת יום הכיפורים. גייסו אותו לצבא, והוא בא לקחת את הרב, שאז כיהן כרב הראשי לישראל, לקח אותו לבקר את הפצועים מהמלחמה. הלך אתו מבית חולים לבית חולים. באזור המרכז, באזור ירושלים. הלך אתו. וגם השיג לו ספרי תהלים, ואבא היה חותם על התהלים, ונגש לכל פצוע, שמים את התהלים מתחת לכרית שלהם. היו למעלה מששת אלפים פצועים מהמלחמה האיומה ההיא, והוא הולך עם אבא ממקום למקום. וכך נוצר ביניהם הקשר.

מאוחר יותר, כאשר היה צריך לבחור רבנים ראשיים לירושלים, והוא כיהן כיושב ראש המועצה הדתית, הוא שימש כראש המועצה מטעם המפד"ל, הוא נתן את כל הכח שלו לבחור את הרבנים הראשיים. והוא הלך למרן האבא לשאול אותו מה לעשות. כי היו כמה עסקנים, פוליטיקאים, שלחצו עליו, רצו לעכב, להפסיק את הבחירות. איימו עליו בכל מיני איומים. ואבא חיזק אותו להמשיך בדרך שלו. ור'

גדליה נתן את כל הכח שלו, שיבחרו הגאון רב בצלאל ז'ולטי והגאון הרב שלום משאש זכר צדיקים לברכה. ובאמת הם שימשו ברבנות בירושלים ועשו גדולות ונצורות. בלעדיו לא היו נבחרים.

יש תשובה ביביע אומר חלק ז' שמרן האבא כותב לר' גדליה בעניין הזה, ורואים שם מהתשובה שנדפסה, את ההערכה הרבה של האבא לר' גדליה.

...

כל הדברים האלה צריכים ללמוד מר' גדליה. איך ע"ה היה הצדיק הזה מתבטל לחכמים, איך היה מוקיר ורחים רבנן כפשוטו. אני הכרתי אותו שנים, היה אוהב תורה ואוהב את החכמים בכל התפקידים הציבוריים שעסק בהם. היה כאן בבית הכנסת ומארגן פה שיעורי תורה. כל היום סביב לשעון, היה דואג שיהיה במקום הזה מקום תורה. כמה זה חשוב שכל אחד ואחד יהיה מחובר וקשור לתורה. הוא זכה שיש לו בנים תלמידי חכמים. אחד מהם מכהן ברבנות, מה שהספקתי להכיר אותו. זכה לבנים תלמידי חכמים, בנים יקרים יראי ה', יש לו נכדים שיושבים ועוסקים בתורה אשריו ואשרי חלקו. ב"ה הוא זכה. אם כן, יש פה יקרא דחיי ויקרא דשכבי. גם הכבוד של הנפטר וגם הכבוד של החיים.

מורי ורבותי נלמד מדרכיו של ר' גדליה, בראש ובראשונה להיות מוקיר ורחים רבנן. להיות דבוק לתלמידי חכמים. להתבטל לתלמידי חכמים. להתייעץ אתם ולקבל את עצתם. זה הדרך של ר' גדליה ואשרי מי שימשיך את הדרך הזו שלו.

ויהי רצון שיעמוד בתפילה על כל בני משפחתו ועל כל עם ישראל, ונזכה כולנו לגאולה שלימה ולתחיית המתים. בב"א.

הרב פנחס גולדשמידט שליט"א

נשיא רבני אירופה

הספד במלאת י"ב חודש

אנחנו בפתח שבת שירה, בשבת הבאה פרשת בשלח, שבת שירה. גדליה היה אדם שכל כולו שירה. כל כולו היה נעים זמירות ישראל.

אני הכרתי אותו כשהייתי רב צעיר. הגעתי למוסקבה. עדיין לא הייתי הרב הראשי, רק אב בית הדין. ושערי ברית המועצות עדיין בעידן ברית המועצות. היו הרבה הרבה יהודים שרצו לעלות לארץ, ולא נתנו להם. היו הרבה מאד סירובניקים שלא יכלו לעלות. אנשים שהיום הם שרים וחברי כנסת, אז הם היו התלמידים שלי, שלמדו אצלי.

הזמינו אותי לבוא בשנת תש"ן 1990, להיות הרב שם בבית הכנסת הגדול במוסקבה. זה היה פעם ראשונה אחרי תקופה של ארבעים שנה, התאפשר בפעם ראשונה להגיע לבית הכנסת. מגיעים אלפים אלפים צפופים. בתקופה הסובייטית, כאשר אדם צעיר רצה לבוא, סטודנט, או אדם שעובד שרצה להגיע לבית, הכנסת, מיד רשמו את זה, מיד מסרו את האינפורמציה לבולשת, הוא קיבל אזהרה, ופעם שניה הרחיקו אותו מן האוניברסיטה או מן העבודה. אנשים שיצאו לפנסיה, לא נתנו להם. לכן, בכל שנות הקומוניזם, נתנו רק לזקנים להגיע לבית הכנסת.

והנה הגיע יושב ראש חדש למפלגה הקומוניסטית, מיכאל גורבצ'וב, והתחיל שירה חדשה, זמירות חדשות, חופש דת, ומותר ליהודים לעלות לארץ. הימים הם ימי בשורה, הימים הם ימים גדולים. ואלפים אלפים יהודים פקדו את בית הכנסת. ואף אחד מהם לא יודע להתפלל, ואף אחד מהם לא יודע לפתוח סידור, ואפילו היו יודעים לפתוח סידור, לא היו סידורים. ואפילו במוסקבה, שהייתה ידועה בתור עיר ואם בישראל, באותה עיר היו חזנים גדולים כמו משה קוסביצקי ואחרים, לאחר שבעים שנה של שמד, לא נשאר שם אדם יודע ספר, שידע לנהל תפילה.

והנה מגיע משרד הדתות, השר אבנר חי שאקי, השר זבולון המר, וסדרו משלחת של חזנים בהרבה קהילות, בכל הקהילות שיהיו חזנים, בימים הנוראים בראש השנה ויום הכיפורים. הנה מגיע גדליה ומתפלל. אני זוכר את זה עד היום. הייתי אז רב צעיר, ואני זוכר שאלפים אלפים נמצאים שם בבית הכנסת, וגדליה לפני כל נדרי, עובר באולם הגדול עם ספרי התורה על פני כל הנמצאים שם בבית הכנסת, "אור זרוע

לצדיק ולישרי לב שמחה", ואלפים אלפים מנשקים את ספר התורה ומנשקים גם אותו. הוא סימל בעדם את ארץ ישראל. את העתיד, את התקווה, וגם את התורה הקדושה. זה היה רגע מכונן, רגע שבו הכרתי אותו, אדם מורם מעם תרתי משמע, גם פיזית משכמו ומעלה, וגם רוחנית. אדם שכל כולו לעשות קידוש השם, לעשות עוד מצווה, לקרב עוד יהודי, להוסיף עוד חיזוק.

כמו שנאמר בפרשה שלנו, ויקח משה את עצמות יוסף, שכאשר עם ישראל עסק בביזת הים, משה רבנו עוסק בצרכי מצוה, שעל זה נאמר וחכם לב יקח מצוות.

אנחנו מכירים את המדרש ששואל ואומר, מה שאנחנו אומרים בתהילים בהלל, הים ראה וינוס, מה ראה הים? המדרש עושה גזירה שווה, שראה ארונו של יוסף. ומנין, ממה שכתוב וינוס אצל יוסף אצל אשת פוטיפר. והים ראה וינוס. זה הלימוד שכולם מכירים אותו. אבל יש גם לימוד שני, ביוסף כתיב וינחם אותם וידבר על ליבם. בים כתיב בלב ים. פה הנושא של הים והנושא של הלב.

אנחנו מדברים על אדם שהיה לו לב גדול, לב שידע להכיל, ללכת כנגד רוחו של כל אחד ואחד, אדם שידע לדבר עם יהודים חרדים, יהודים דתיים, יהודים חילוניים, יהודים מתבוללים, ידע לדבר כנגד רוחו של כל אחד, תמיד בחיך, תמיד בשפה ברורה, בצורה ששם השם התאהב על ידו. קידוש השם שר' גדליה עשה, בהופעתו בכל מקום ומקום הוא דבר מיוחד מאד.

אני רציני גם לעלות תקופה אחרת, תקופה שנייה. זו תקופת ברלין. גדליה נולד בברלין, למשפחה מזרח אירופאית, משפחה של חסידי סדיגורה. והמשפחה קיבלה עצה מהאדמו"ר מסדיגורה לעזוב בזמן, ועזבו ב"ה בתחילת תקופת הנאצים, בזמן שהיה עוד אפשר לעלות לארץ. וגדליה עלה לארץ, בנה את הארץ, נבנה כאן, ובנה כאן את משפחתו המפוארת. אבל ר' גדליה חזר לברלין, גם כדי לפקוד קברי אבות, אמו שנפטרה חמשה ימים לאחר לידתו, וזקניו שטמונים שם. וגם בכדי לראות מה הוא יכול לעשות שם, כדי קצת להחיות את היהדות לאותם אנשים כל זמן שגרים שם עד שיעלו לארץ ישראל.

ברלין בשנת 1989, 1990, לפני יותר משלושים שנה, היא עיר מחולקת. מזרח ברלין שייכת לגרמניה המזרחית. מערב ברלין שייכת לגרמניה המערבית. במערב ברלין יש קהילה יהודית קטנה ניצולי שואה של יהודים מפולניה שנשארו אחרי השואה בפולניה. היקים כולם יצאו, אף אחד לא רצה להישאר בגרמניה אחר השואה. הפולנים נשארו.

אבל במזרח גרמניה, יש שם את כל הבניינים של הקהילה היהודית שלפני השואה, הם היו בעיקר במזרח ברלין לא במערב ברלין. שם היו כל המוסדות של הקהילה

היהודית, הקהילה החרדית אורתודוקסית עדת ישראל, שהמשפחה של ר' גדליה, משפחת שרייבר הייתה חברה בקהילה הזאת. ור' גדליה חזר. עשה כל מה שביכולתו כדי להחזיר חיים יהודיים במזרח ברלין, שאחרי נפילת החומה נשתחררה מהרודנים הקומוניסטים.

זו הייתה משימה קשה. וב"ה אני רואה לעצמי זכות שאני המשיכתי במשימה הזו שהתחיל בה גדליה. והיום יש בברלין שוב בית מדרש לרבנים ע"ש הרב הילדסהיימר, שמלמד רבנים כדי להיות רבנים אורתודוקסים. זה הכל התחיל על ידי גדליה היקר. ר' גדליה שראה את הצורך, להחיות את היהדות במקומות שבמשך עשרות שנים לא הייתה בהם בגלל הקומוניזם.

ב"ה אנחנו רואים עד היום פירות רבים לעבודה הנפלאה שלו, להשפעה שלו, גם ברוסיה וגם בגרמניה.

אני נמצא פה ב"ה חלק גדול של הזמן גם בשכונה. בין מתפללי בית הכנסת. ובזמן שהתחילה המגיפה והיה צריך לסגור את בתי הכנסת, זכיתי להתפלל באותה חצר ביחד עם ר' גדליה, במשך שבועות רבים, יום היה מגיע.

רציתי גם להעלות דבר נוסף, פן נוסף על ר' גדליה. אדם שמורם מעם, אדם שבעצם הופעתו בעצם מציאותו בפורום מסוים או בקהילה מסוימת, הוא עשה הכל כדי לרומם את האווירה. וכן גם להשכין שלום. תמיד היה מחפש את השלום מחפש להשכין את שלום. ברח ממחלוקת כמו מאש. סיפר לי כמה פעמים גם בתקופה שהיה בתפקידים שונים, ונתקל בכל מיני דברים, זה רוצה כך וזה רוצה כך, תמיד היה מחפש להשכין שלום, זו היתה דרכו, תמיד להשכין שלום. והאמת היא לצערי, שמאז שגדליה נאסף לישיבה של מעלה, אני רואה איך השכונה הזאת באמת משתנה. לצערנו ישנן מחלוקות, ואני אמרתי לעצמי רבוננו של עולם, אם גדליה היה חי, זה לא היה קורה. הוא לא היה צריך לומר, אלא בעצם נוכחותו במקום, הוא היה עוצר את הדברים האלה.

כאשר המרגלים הלכו לרגל בארץ ישראל. משה רבינו אמר להם תבדקו אם יש בה עץ אם אין. ורש"י מביא בשם המדרש, שאמר להם תבדקו אם יש בה צדיק שמגן על הדור. בדיוק אז נפטר איוב וכל הכנענים עסקו בכבודו. אנחנו מוצאים במדרש זה דבר מאוד מעניין. היום הולכים לקברי צדיקים וכו', מבקשים שהצדיקים יתפללו עלינו, שנושע בזכות הצדיקים. אבל בעצם הצורה האמיתית שבה הצדיק מגין על הדור זה כשהצדיק חי. כשהצדיק חי, כשאויב חי הוא הגן עליהם. ולא כשהוא נפטר, אז הוא הפסיק להגין עליהם. אני שאלתי למה. היום אומרים זכותו יגן עלינו, אומרים לאחר מאה ועשרים של הצדיק, לא אומרים זכותו יגן עלינו בחייו של הצדיק. במדרש כתוב להיפך, אז מה הפשט. לפי מה שראיתי מה שקרה פה. לפני

שר' גדליה נפטר. גדליה נמצא, אדם מורם מעם נמצא, איש השלום איש ששם השם מתאהב על ידו נמצא בתוך הקהילה. עצם זה שהוא נמצא, זה מגין על הדור, זה מגין מפני מריבות. בעצם זה שצדיק עוזב את העולם שלנו. נתפלל שהתפילות שלו ימשיכו להיות מליצי יושר עלינו. אך מצד השני, המקום נמצא ריק מהשפעה שלו. יהי רצון שבעז"ה, אנחנו יודעים שגדליה זכה להקים משפחה לתפארת, בנים ובני בנים, שכל כך היה גאה בכם שיש לו בנים תלמידי חכמים שממשיכים את דרכו. ואנחנו מתפללים שר' גדליה יהיה מלץ יושר, עלינו, על המשפחה, על כל המתפללים כאן בבית הכנסת ישרון, על כל השכונה ועל כל אלו שהכירו אותו. אנחנו נמשיך ללכת בדרכו של איש השלום, שעשה שלום בין אדם לחבירו, וכמו שכתוב באהרן הכהן שבכו אותו כל בית ישראל, מפני שעשה שלום בין אדם לחבירו בין איש לאשתו.

יהי זכרו ברוך ותהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

הרב אליהו שלזינגר שליט"א

רב שכונת גילה

הספד במלאת השלשים

מורי ורבותי.

שלמה המלך אומר בקהלת, מצרף לכסף וכור לזהב ואיש לפי מהללו. מסביר רבנו יונה מגירונדי, מצרף לכסף, מי זה שיכול להעריך את הכסף? הצורף. מצרף לכסף. ומי זה שיכול להעריך את הזהב? הכור, הכורה, זה שעובד וכורה ומוצא את הזהב, הוא יודע להבחין מה זה זהב ומה זה לא זהב. ואיש? איך איש נמדד? אומר רבינו יונה, איש נמדד - לפי מהללו. לפי מה שאנחנו רואים את מה הוא מהלל, מה חשוב לו, מה יקר בעיניו. כשאתה שומע מה חשוב לו באמת, אתה יודע מאיזו נשמה הוא חוצב.

אני רוצה להוסיף על דברי רבינו יונה אם יורשה לי. לפי מהללו, זה לא רק לפי מה שהוא מהלל. אלא איך מודדים איש? לפי איך שאחרים מהללים. ואני יכול להגיד לכם יקירי, מאז שנבחרתי כרב, קרוב לחמישים שנה עוד מעט. לא מצאתי אדם, זה לא שחפשתי, אבל לא מצאתי אדם שדיברנו איתו על ר' גדליה שרייבר, והוא לא אמר עליו דברי שבח והלל. לא מצאתי אחד שיכול היה לדבר עליו סרה, או להגיד, תשמע אני כועס, אני כעוס, אני נרגן, אני כך. לא מצאתי אדם. עד היום הזה. אם אתה פוגש יהודים לפני יותר מחמישים שנה, אנשים מבוגרים, שגדלו בבקעה, גדליה היה אז ראש המרכז השכונתי, אז עוד לא היה מנהל קהילתי. עד היום, כולל גם אצלנו בשכונה, יהודים שגרו בבקעה, אומרים, אתה יודע מי העמיד אותי על הרגלים? גדליה שרייבר. יהודים שהיום הם כבר אנשים מבוגרים.

ומי היו האנשים שגרו בבקעה, בקעה של אז, היא הייתה שכונה קשה, מבחינה סוציאלית, אנשים חלקם עולים חדשים. אנשים עניים, אנשים שלא הייתה להם עבודה. חלקם התגלגלו לפשע. ר' גדליה, מאיפה זה בא לו? אני לא יודע מאיפה הוא גדל, שהוא פתאום ידע כך לטפל באנשים האלה, הלא באמת הוא בא מגרמניה, הם באו מעיראק, ממרוקו, אבל כנראה שעל ידי אהבה, אהבת הבריות, אפשר להשיג הכל. ולא משנה מאיפה הגיע, ולא משנה מה המוצא שלו, אבל כשהוא מקרין כל כך הרבה אהבה ואכפתיות. כל כך אכפתיות, כל כך הרבה רצון לעזור. אתם יודעים שגם הוא אמר לי פעם, שגם אם לא יכול היה תמיד לעזור, אבל דאגה בלב איש יסיחנה. הוא היה אוזניים קשובות. גם זה היה חשוב, שיש בפני מי להשמיע

את הדברים. הוא היה האוזניים האלה. יהודים פשוטים, לפעמים מסורתיים, כל כך התקרבו, וכל כך פשוט נהיו בני אדם. בזכותו. הוא העמיד אותם על הרגליים. זה אני מעיד מפי אחרים.

מורי ורבותי. ר' גדליה, אהובנו ויקירנו. כל כך אהבנו אותו. על הישרות שבו, על התמימות החיובית שלו. אתם יודעים, לפעמים אדם רוצה לשבח או לתאר את מידותיו של משהו. יש פרק אחד בתהילים, שמתני שאני קורא את אותו פרק, דמותו של ר' גדליה ניצבת לפני. זאת הדמות שעמדה, כך נראה לי, לפני דוד המלך, שעליו הוא כתב את הדברים. תגידו לי אתם, אם זה לא רחוק.

פרק ט"ו: מזמור לדוד ה' מי יגור באוהלך מי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק, ודובר אמת בלבבו. לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו. נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד. נשבע להרע ולא ימיר. כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח. עושה אלה לא ימוט לעולם.

אני חושב שאני הייתי כותב את כל הפרק הזה על המצבה שלו. לא יודע מה אתם כתבתם, אבל לעניות דעתי הפרק הזה הוא הפרק שמתאר את אופיו, את מידותיו, את אצילותו.

הולך תמים, ופועל צדק, ודובר אמת בלבבו. אני רוצה לומר לכם סוד שאנחנו לפעמים הרבנים סבלנו מזה שהוא היה יותר מדי אמיתי, יותר מדי ישר. אנחנו לפעמים רצינו לעגל פינות קצת, בפרט, שמשכורתם של הרבנים מעולם לא היתה מי יודע מה. וחשבנו... והוא אומר, איך אני יכול לעשות, אבל זה ההסכם. זה ההסכם הקיבוצי, ואת זה אני אשמור על כל תג. אבל אני לא יכול לעגל פינות. אני לא יכול לשנות. אנחנו סבלנו מזה שהוא היה יותר מדי ישר.

לא רגל על לשונו. מעולם לא שמעתי ממנו מילה רעה על אנשים אחרים. תמיד רק את החיובי. תמיד רק את הזכות. בוודאי לא עשה לרעהו רעה, רק טוב. וחרפה לא נשא על קרובו. ואת יראי ה' יכבד. אני אומר לכם. באסיפה הראשונה שהשתתפתי במועצה הדתית, זה היה בשנת תשל"ה, הוא הזמין את כל הרבנים החדשים שנבחרו. שמונה עשרה רבנים, הרב בגבעת מרדכי, הרב ברמות, הרב בתלפיות מזרח. הרבה רבנים שמונה עשרה רבנים. לצערי לא כולם כבר בחיים, שאבדל לחיים ארוכים. ועובדי המועצה הדתית, כמובן, רבנים הממונים על הכשרות. זאת הייתה האסיפה הראשונה שאנחנו הוזמנו אליה. וזה היה בדיוק, אחרי שאחד מן הרבנים שעבד במועצה הדתית, יצא לפנסיה, יצא לגמלאות. וחתנו שמכהן כרב שכונה, מאוד היה כעוס על זה, איך אתה עושה דבר כזה? איך אתה מוציא, איך אפשר להוציא את חמי? הוא היה באמת אדם חשוב. וכבר מיד בתחילת האסיפה, אותו רב קם והתרגז

וכעס. איך עושים דבר כזה? מה לעשות? דובר אמת בלבבו, הולך תמים, ופועל צדק. זה החוק, צריך להוציא אותו לפנסיה. והייתם צריכים לראות באיזה שלוה. לא כועס, לא נרגן. לא משיב חימה תחת חימה. כל כך בהתפעלות, מצד אחד כאב לי שכבר באסיפה הראשונה יש ריעותא כזו, כן, זה לא צריך היה להיות. אבל כיוון שזה כך קרה, ראיתי איך הוא התנהל, בכל כך הרבה חכמה, בכל כך הרבה שכל, בכל כך הרבה היגיון. בוא, אתה יודע מה, נדבר אחר כך, נשב. הכל ביושר ובאהבה.

אני חושב, אם יורשה לי. הצלחתו בכל התפקידים שהוא מילא אותם, באמת זה היה סוד הצלחתו. גם כשהוא עזב את המועצה הדתית והלך להיות מנכ"ל הרבנות מנכ"ל משרד הדתות, זו הייתה תקופה קשה מאוד. באותה תקופה, אתם זוכרים בטח מה שהיה, מי שזוכר. אז הוא הלך להיות מנכ"ל משרד הדתות, כשכולם ברחו הוא נכנס. עוד מעט אסביר את זה למה זה? כשסיים שם, כמדומני שהוא הלך לרבנות הראשית לישראל, כמדומני, תקופה סמוכה. גם שם אני לא יודע אם הוא כל כך ליקק דבש בלשון המעטה. אז למה הוא הלך לכל המקומות האלה?

אני רוצה להגיד לכם משהו. מחר זה היום של משה רבנו, הערב, יום ההילולה של משה רבינו, ז' באדר. יש פרק מאוד מעניין על משה רבינו. שקראנו אותו בפרשת שמות. משה רבינו רועה את צאן חותנו יתרו במדבר. פתאום הוא רואה מרחוק, איזה מראה פלא. רואה את הסנה בוער באש, והסנה איננו אוכל. ראיתי מרחוק פשש... נהנה, מסתכל. מה זה? איזה פלא. נו, יכול היה לראות ולהמשיך הלאה. אבל מה אומרת התורה? התורה מספרת, ויאמר משה, אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה. מדוע לא יבער הסנה? בוא נלך לפנים, בוא ניכנס. נראה מקרוב מה קורה פה. מה קרה בעקבות זה שהוא לא עמד מן הצד? וירא ה' כי סר לראות. ויקרא אליו האלוקים מתוך הסנה. ויאמר משה משה ויאמר הנני. מה קרה פה? הקב"ה רואה שמשה רבינו לא מסתכל על הדברים האלה מן הצד. הוא הולך, הוא רוצה להיות מעורב, הוא רוצה לראות, להיות חלק מהדבר הזה. הוא אכפתי, זה מעניין אותו. מה קורה כאן? כשהקב"ה רואה את הדבר הזה, מיד, הקב"ה, השכינה, קוראת לו. מיד ויאמר משה משה, ויאמר הנני. זה אדם שראוי להיות מנהיג, זה אדם שראוי להנהיג. אדם שהוא אכפתי, שהוא רוצה להיות חלק מההלך. חלק מן הדבר הגדול שקורה.

גם אצל יתרו. מה קרה, יתרו יכול היה להישאר במקומו ולשמוע מקריעת ים סוף, ולשמוע ממלחמת עמלק. אבל מה שמועה שמע ובא? הוא רצה להיות חלק מהניסים. הוא רצה להיות חלק מהתופעה הגדולה הזאת, שקוראים לה עם ישראל. הוא לא רוצה לעמוד מן הצד כמו שכולם, שמעו עמים ירגזון. הוא רוצה להיות חלק מזה, הוא רוצה להיות מקרוב.

זה בעצם אני חושב שהיה גם אצל גדליה. אותו דבר בדיוק. אכפתי. זה מה שהוביל

אותו לכל המקומות שאחרים ברחו. אפילו במועצה הדתית, לא כל אחד רצה ללכת להיות יושב ראש המועצה הדתית, אומר לכם, לא היה לה שם כל כך טוב. אבל באמת הוא העמיד את המועצה הדתית על הרגליים. המועצה הדתית אז יצאה, ממש, מאשפות ירים אביון. נעמדה על הרגליים, פתאום התחיל להיות הכל מסודר, הכל בסדר, הכל חוקי, הכל מתואם, הכל נכון באופן צודק. כך זה היה במשרד הדתות. במשבר הכי גדול שלהם שם. מי רץ סר לראות? ר' גדליה. הוא צריך להיות שם, הוא צריך לעשות סדר, והוא זה גם שיכול לעשות סדר. כך זה היה גם ברבנות הראשית.

בכל המקומות האלה לא היו הרבה קופצים על התפקידים האלה, אבל היה קופץ אחד שהיה אכפת לו. והיה קופץ אחד שהיה אכפת לו, שמאות יהודים יוצאים לפנסיה ואין להם מה לעשות בחיים. ומבלים את זמנם. ואז הוא מקים פה, כולל גדול, שאני זכיתי גם כן. כמה פעמים לדבר פה. כולל גדול של למעלה משלוש מאות איש. שיושבים ולומדים במשך כל היום כמעט, שיעורים כאלה. שיעורים כאלה, זו היתה גאוותו, כי זה היה איכפת לו. אבל למה, הרי כל אחד יכול היה לעשות את זה? אבל עובדה שכל אחד שמע ולא בא, אבל ר' גדליה שמע ובא. הוא סר לראות, הוא רצה לראות בטוב ובהרמת קרן התורה.

ודרך אגב. הרב פרנק נפטר בשנת תשכ"א, ועד שנת תשל"ו לא היה רב ראשי לירושלים. זה לא בגלל שלא היו אנשים ראויים להיות רבנים בירושלים, היו היו גם היו. אבל הפוליטיקה רבותי, הפוליטיקה. לא נתנה, הפוליטיקה הרעה הזאת לא נתנה. אומרים בהלצה, נח בנה את התיבה, אז באו זוגות זוגות, הגיע שקר ולא היה לו בן זוג. אז נח הדביק לו את הפוליטיקה וככה היה לו בן זוג, וככה נכנסו לתיבה. במשך שנים לא היה רב ראשי. היהודי שעבד עבד במסירות נפש שהרב ז'ולטי ייבחר פה כרב ראשי, זה ר' גדליה.

לא יודע אם כולם יודעים את זה. הרב ז'ולטי לא היה שייך למפלגה שלו. גם בדעותיו. אני בטוח שהיו גם הרבה חילוקי דעות, לא על הכל הסכימו. אבל ר' גדליה רצה את הדמות הכי מתאימה לירושלים. הוא חשב שהרב ז'ולטי הוא הדמות המתאימה ביותר, לכהן כרבה של ירושלים. ואני יכול להגיד לכם, שהוא הצליח לשכנע אפילו יהודי אחד, שממש ממש לא היה חשוב לו שיהיה רב בירושלים, קראו לו טדי קולק. אתם יודעים מה הוא אמר לטדי קולק? הוא אמר לו, תראה, אתה בונה את התיאטרון הכי יפה בירושלים. אתה בונה את הגנים הכי יפים בירושלים. אתה תמיד הולך על הטופ. אז אני אומר לך יש לי גם רב שהוא הטופ. אומר לו טדי אני הולך על זה. טדי והרב ז'ולטי? שתי קצוות. שני ניגודים. לא שייך, לא קרב זה אל זה לא רק כל הלילה, אלא גם ביום. לא קרב זה אל זה. והוא פתאום נהיה אוהב, נכון, הוא נהיה אוהב של הרב. בזכות ר' גדליה ששכנע אותו, תשמע, אין אדם יותר

מתאים להיות הרב של ירושלים.

כמה, כמה כואב, כמה כואב שיהודי כזה כבר איננו איתנו. ואני יכול לומר, כתוב, ואברהם זקן בא בימים וה' בירך את אברהם בכל. מסבירים המפרשים מה זה בא בימים, הוא בא והביא איתו את כל הימים. ימים שלמים הוא הביא איתו, לא ימים בטלים. כל יום היה אצלו יום שהוא מילא אותו בתורה, בעסקנות אמיתית. הוא בא עם כל הימים שלו. ה' בירך את אברהם בכל, רש"י אומר, בכל זה בגימטריא בן, היה לו בן. זכו ר' גדליה ורעייתו לבן כל כך חשוב. לבנים כל כך חשובים. גם בנות, גם נכדים ונינים. ב"ה זכו. לגדליה ורעייתו היה הכל בכל מכל. ימים שלמים של עשייה ברוכה מתוך אהבת הבריות. מתוך אהבת התורה מתוך אהבה לתלמידי חכמים.

הוא היה אצלנו בגילה יותר מפעם אחת. מתי שהזמנתי אותו בהזדמנויות, הכנסת ספר תורה. הנחת אבן פינה לבית כנסת. בוודאי חנוכת הבית לבית הכנסת. בבית הכנסת שלנו שהרבה שנים כבר קיים. ב"ה אני יכול לומר לכם, כשאני הגעתי לגילה, ובמשך שנים רבות גילה היתה באמת שממה ולא רק גילה, אלא גם עוד הרבה שכונות, שממה מבחינה רוחנית. אני יכול להגיד שהיום ב"ה יש אצלנו בבית הכנסת בכל בוקר, לפחות בין שבעה לעשרה מניינים של שחרית. כל מניין מלא, ולפי ההנחיות, כמובן. מנחה, ערבית ששה מניינים כל ערב. בשבת, מנין ותיקין, מנין בשבע, מנין בשמונה. ואלה שרוצים בשמונה וחצי עושים מנין במקום אחר. וכך תפילות מנחה בשבת, ארבעה מניינים תפילות מנחה. במוצאי שבת ארבעה מניינים לתפילת ערבית, כל מניין מלא, והמניין האחרון כרבינו תם. גם לו יש ביקוש. מי היה מאמין? את הזרעים האלה זרע יחד איתנו, ר' גדליה.

ותדעו לכם, שבמשך שלש עשרה שנה לא היה בגילה, ובאף אחת מהשכונות לא היה מקווה. וזה יצר בעיות כל כך קשות, כל כך מסובכות, במיוחד בלילות שבת. אז הוא העלה את הרעיון של הדומקריט הזה העגול. עד היום הוא עוד קיים בגילה, אמנם אנחנו לא כל כך אוהבים את זה, היינו רוצים כבר משהו יותר מפואר יותר פאר. אבל זה הציל! זו הייתה הצלה פורתא. זו הייתה הצלה בכל השכונות, שבתקופה קצרה היו מקוואות בכל השכונות. הייתה הצלה עצומה. עד היום הזה, בגילה א' זה המקוה שלהם, בגילה ב' יש עוד מקוה. אבל זאת הייתה הצלה, מה שאפשר להציל, להוסיף, להיות מוסיף והולך. זה היה ר' גדליה.

מה אומר? יכולתי לדבר עוד זמן רב, אבל אני יודע שהזמן קצר והמלאכה מרובה, הפועלים לא עצלים. אנחנו נמצא את ההזדמנות לדבר עליו לדבר אודותיו, כי זה באמת מגיע לו. הוא ייסד מועצה דתית מתוקנת. הוא ייסד מועצה דתית מתוקנת, זה מה שהוא ייסד. אמנם באמצע היו כאלה שניסו לקלקל, אבל כנראה שהיסודות

שהוא השאיר שם. הם היו כל כך חזקים, שזה לא עלה בידם. ולא רק המועצה הדתית, אלא הרבנות שהוא ייסד. הוא ייסד מחדש את הרבנות בירושלים, אחרי תקופה ארוכה שלא היה כאן.

שיהיה מליץ טוב באמת בעד ירושלים. אנחנו בירושלים, זקוקים לכל כך הרבה ברכה, אנחנו אומרים הפורש סוכת שלום, עלינו ועל כל ישראל ועל ירושלים. כנראה שירושלים צריכה ברכה מיוחדת. זה לא נכלל בעל כל ישראל, על כל ישראל ועל ירושלים. שיהיה מליץ טוב שיהיה מליץ טוב על המשפחה על רעייתו שמסרה את נפשה לעמוד לימינו כל הימים. הילדים כולם, הנכדים, בטוח שיש גם נינים. כולם באמת יש להם מה ללמוד. יש לכולם, לכולנו, מה ללמוד על היושר, על התמימות, על הישרות, אהבת האדם, אהבת הבריות, אהבת ישראל, אהבת התורה, אהבת ארץ ישראל, כולו מלא אהבה, אוהב עמו ישראל. יהי רצון שנשמע בשורות טובות, ישועות ונחמות וזכותו תעמוד לנו ולכל ישראל אמן.

הרב משה בן עבו שליט"א

רב שכונת גילה

דברים במסיבת יום הולדת ששים

משפחה נכבדה. אורחים נכבדים. כפי שאני מכיר את ר' גדליה, שאם נבוא למנות את מידותיו הטובות, יכלה הזמן והם לא יכלו. אבל לפני כן נתחיל קצת בדברי תורה. בדברים ששייכים אצל ר' גדליה, ואתם תבינו למה אני אוהב אותו מאד מאד. כתוב אצל אברהם אבינו, שה' אמר לו לך לך מארצך ממולדתך, ואעשך לגוי גדול, ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה.

כל המידות הטובות שיש לנו, הן עוברות מאבות העולם, המידות עוברות בירושה.

הגמרא בפסחים אומרת, כתוב אצל אברהם אבינו כשה' אמר לו לך לך מארצך ממולדתך, ואעשך לגוי גדול, ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה. ואעשך לגוי גדול - זה שאומרים אלוהי אברהם. ואברכך - זה שאומרים אלוהי יצחק. ואגדלה שמך - זה שאומרים ואלהי יעקב. יכול יהיו חותמים בכולם? תלמוד לומר - והיה ברכה, בך חותמים ולא בכולם.

בעמידה, בתפילת שמונה עשרה אנו מזכירים אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב, אבל בחתימה אנחנו חותמים, ברוך אתה השם מגן אברהם, לא אומרים מגן אברהם יצחק ויעקב. לא, בך חותמים, מגן אברהם.

ונשאלת השאלה, למה באמת? אם כבר הזכרנו בעמידה אלוהי אברהם יצחק ואלוהי יעקב אז נחתום עם מגן אברהם יצחק ויעקב. חס ושלום אברהם יכאב לו הלב, אם יחתמו בכולם? מי זה יצחק, זה בנו. ומי זה יעקב, זה נכדו, בני בניו הם כבנים. אומר הקב"ה לאברהם לא. לא יחתמו בכולם, רק בך. למה לא יחתמו בכולם, מה יש, למה לא?

אלא רבותי, בואו נתבונן, כל אחד מאבות העולם, הוריש לנו מידה טובה ויקרה.

אברהם הייתה מידתו מידת החסד, ידוע. אברהם אבינו גומל חסדים. החסד היה נר לרגליו. היה מוסר את נפשו. עובדה, ראינו ביום השלישי למילתו, אברהם חולה מסוכן, כתוב שביקש לעמוד מפני השכינה. מה זה ביקש. אפשר היה לומר, רצה. אלא, לא יכול היה לעמוד. ביקש מהקב"ה, שיתן לו כח לעמוד מפניו. אמר לו הקב"ה, שב. אך כשראה שלשה אנשים, ואיזה אנשים, לא חשב אותם למלאכים. הם

היו מלאכים, אבל אברהם חשב אותם לערביים עובדי עבודה זרה המשתחוים לאבק ברגליהם. ובכל זאת, מה עשה אברהם, וירץ לקראתם, הוא מתחנן לפניהם, תיכנסו לבית שלי. ואחר כך וימהר אברהם. והרי רק לפני רגע לא היה יכול לעמוד. איך פתאום רץ וממהר. אלא, אברהם היה גומל חסדים.

כתוב כחום היום, מה זה כחום היום. אותו היום חם או לא חם. אמר אברהם אני אלמד מן החמה. האם החמה מאירה רק לטובים. החמה מאירה לטובים ולרעים, לרשעים ולצדיקים, ליהודים ולגויים, עובדי עבודה זרה, לא משנה, אני צריך לעשות חסד עם כולם. זו מידה טובה ב"ה אצל עם ישראל, גומלי חסדים. וממי לומדים, לומדים את זה מאברהם.

יצחק היתה לו מידה אחרת. יושר. יצחק היה ישר. ישר כמו סרגל, אין אצלו חוכמות. היו לו שני בנים, אחד עשיו ואחד יעקב. רצה לתת לעשיו את כל הברכות. עשיו היה מרמה את יצחק. אומר המדרש שהיה אומר לו, אבא, איך מעשרים את התבן, איך מעשרים את המלח, חשב שעשיו בנו צדיק. יצחק טעה איתו. חשב אותו לצדיק. אבל האם חשב את יעקב לרשע ח"ו? יצחק לא טעה טעות כפולה, הוא לא טעה שעשיו צדיק ויעקב רשע. לא טעה שיעקב לא צדיק. אבל חשב שעשיו גם צדיק.

ולא רק את זאת. יצחק ידע שיעקב יותר טוב מעשיו. יותר טוב. והראיה, כשיעקב התחפש לעשיו, בא אליו ואומר לו מה זה מהרת למצוא בני, למה מהרת, אמר לו כי הקרה ה' אלוקיך לפני, ה' זימן לי. אמר לו, ה', גשה נא ואמושך בני. האתה זה בני עשיו אם לא. אתה לא רגיל לומר שם השם. מי רגיל לומר, יעקב, יעקב רגיל להזכיר שם השם. אתה לא רגיל להגיד כל הזמן שם השם. זה דוקא יעקב.

אמר לו גם כן בצורת הדיבור. איך אמר יעקב קום נא אבי, קום נא, לשון בקשה. זה יעקב. אבל כשבא עשיו מה אמר לו, יקום אבי לא בלשון בקשה יקום. אמר לו הקול קול יעקב זה לא עשיו. הוא יודע מי זה עשיו.

זאת אומרת הוא יודע עם מי יש לו עסק, ידע שעשיו לא כל כך צדיק. אז למה הוא רוצה לתת לו את כל הברכות?

יצחק ישר. אמר, זה בכור, מגיע לו, זה בכור. ישר. יושר זה גם מידה טובה לעם ישראל, להיות ישרים. ומיצחק אבינו למדנו גם את התפילה.

אבל יעקב הייתה לו מדה אחרת. תתן אמת ליעקב. ויעקב איש תם יושב אוהלים. לימוד התורה, לימוד התורה זה מדתו של יעקב.

עכשיו בואו נראה רבותי. בעמידה, אומרים אלוהי אברהם זה חסד. אלוהי יצחק יושר. ואלוהי ליעקב תורה. בחתימה מה יותר טוב, שלש המידות טובות, אבל מה

יותר טוב? נסתכל על החתימה ונראה מה יותר טוב. מה חותמים, ברוך אתה ה' מגן אברהם. להגיד לנו שמדת החסד עולה על הכל, עולה על היושר, עולה על לימוד התורה, למה? עולם חסד יבנה, בלי חסד אין עולם.

למה רבותי אני אומר את זאת?

ר' גדליה היה כמו אברהם אבינו. כחום היום. אוהב כל אדם ועושה חסד עם כל אדם. גם הוא למד מן החמה. עושה חסד עם כולם, ולא מענין אותו מאיזה מקום ומאיזה עדה הגיע.

בתקופה שהכרתי את ר' גדליה. רבותי, ואני אומר לכם, שהשם יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים. קודם כל, שאני כרב שכונת גילה, זה הודות לו שהוא טרח ויגע. אבל רבותי, לא רק זאת. הייתה לו מדת החסד, יודע לעשות חסד עם כל אחד ואחד, כל אחד שהייתה לו בעיה, הכתובת הנכונה זה ר' גדליה. ידע רבותי לעזור לפי האמת, היתה לו אמת נר לרגליו, נר.

לא אוכל רבותי לספר את כל המעשים כדי להוכיח, רק מעשה אחד לספר שהייתה האמת נר לרגליו.

אני לא אגיד את השמות, אבל שנבנה בית כנסת אחד ויחיד בשכונת גילה, והיתה שאלה מי צריך לקחת אותו, ור' גדליה הלך לפי האמת ולא נרתע מאף אחד, ואמר, קבוצה זו צריכה לקבל אותו. זה אמת.

וידע לגמול חסד עם כל אחד אחד. רבותי, אני את המידה הזו אני מוצא בו. והמידה השנייה, רבותי, שאמרתי שידע להילחם על האמת. לא נרתע מאף אחד.

הרב דרוק הזכיר את המלחמה של יעקב עם עשיו בפרשת השבוע. וישלח יעקב מלאכים לפניו. חכמים מתרעמים על יעקב, למה התרפס בפני עשיו, התרפס, כה תאמרו לאדוני, כה אמר עבדך יעקב, שמונה פעמים אמר אדוני אדוני. אומר לו הקדוש ברוך הוא, חייך שמונה פעמים אתה אומר לו אדוני ואדוני. אני מעמיד ממנו שמונה מלכים לפני בניך.

מה זה ההתרפסות הזו, למה אתה מתרפס, תלחם. מי זה עשיו, למה אתה ירא ממנו.

ויעקב רבותי, הכיר בטעותו. בהמשך הפרשה היתה מלחמה, ויאבק איש עמו עד עלות השחר, וירא כי לא יכול לו. יעקב שהכיר בטעותו שפחד מעשיו, עכשיו אמר לא רק שאני לא אפחד מעשיו, אני אלחם גם עם המלאך שלו. אז הוא תיקן. אם הוא נרתע מעשיו, על אחת כמה וכמה שהיה צריך להירתע מהמלאך. ויאבק איש עמו עד עלות השחר וירא כי לא יכול לו. תיקן את המעוות.

ידידי הנכבד ר' גדליה ידע רבותי כפי שאני מכיר אותו, ידע להילחם על האמת, החסד והאמת היו נר לרגליו.

אנו מאחלים לו רבותיי. יאריך ה' ימיו בטוב ושנותיו בנעימים. בסך הכל רבותיי, הוא הגיע רק לחצי, רק חצי, והיו ימיו מאה ועשרים שנה. בעז"ה יאריך ימיו בטוב, הוא ואחותו, וכן אשתו הנכבדה, שבודאי ודאי אשתו, צדקה ממני, כל מה שהגיע ר' גדליה. איך אמר ר' עקיבא לתלמידים, תעזבו אותה, התורה שלי והתורה שלכם, שלה היא. כל מה שאני יודע וכל מה שאתם יודעים, זה הודות לאשתו. אם אשתו לא היתה מרשה לו, היה ר' גדליה יוצא אותו דבר?

אנו מאחלים להם בעז"ה עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו. ויזכו כולם בעז"ה עם כל הקהל הזה לביאת משיחנו בב"א.

הה"כ והשר (לשעבר) פרופ' אבנר חי שאקי

דברים בערב הוקרה ופרידה מקרן ילדינו-מרכזי תקוותנו

חתן הערב ידידי, יקירי ומכובדי, גדליה שרייבר.

הייתה לי הזכות להכיר אותו לפני שנים, בהיותי סגן שר החינוך בירושלים, והוא שימש אז יושב ראש המועצה הדתית. ואני זוכר שהוא עשה דברים גדולים ומסורים, בתי כנסת, מקוואות, מקהלות. אבל כבר אז התפעלתי מאהבת האדם שבו. מזה שהוא הלך לכל השכונות, וחיפש כמיטב יכולתו להבטיח שוויון. כי בראש ובראשונה גדליה הוא אדם. גדליה הוא אוהב אדם.

מכל האהבות הגדולות שבתורה, ואהבת את ה' אלקיך, ואהבת לרעך כמוך, ואהבתם את הגר, רבי עקיבא אומר - ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה. ובן עזאי חולק עליו ואומר לו לא, יש משהו יותר גדול מזה, זה ספר תולדות אדם ביום ברוא אלוהים עשה אותו. שואלים, מה הוסיף בן עזאי. וההסבר הראשון הוא, שבן עזאי מדבר על כל אדם, בעוד שר' עקיבא מדבר על רעך, שאפשר להבין שהוא דווקא בן ברית, יהודי.

אתה גדליה הוכחת, כראש המועצה הדתית, כמנכ"ל משרד הדתות, כמנכ"ל יקרן ילדינו, ואחרון בתפקיד שהיה לי הזכות להיות בקשר הדוק איתו, בהיותי שר הדתות, והצלחנו לשלוח לברית המועצות, למה שהיה פעם ברית המועצות, חזנים, מחנכים, שליחים, שגם יבלו שם את הימים הנוראים בבתי הכנסת, ויקראו להם לעלות לישראל.

בערך ארבעים חמישים שליחים לכל רחבי ברית המועצות לשעבר. וגדליה היה כמעט היחיד, שאחרי שהוא היה שנה אחת, קיבלתי ברוסית. אינני קורא רוסית, נתתי לתרגם. מבקשים אותו פעם שנייה ופעם שלישית. כלומר, קנית גם את ליבם של יהודי רוסיה. באותה ענווה, באותה אהבת אדם, באותה חברות ובאותה תחושת שליחות, שמאפיינת אותך מאז התחלת בעבודה הציבורית.

עכשיו אני הבנתי הערב וזו הייתה הפתעה בשבילי, שאתה עומד להיכנס לתפקיד נכבד ביותר, קשה ביותר של מנכ"ל הרבנות הראשית. אבל ודאי בתפקידך החדש, כמי שמצוי בסוגיות הסבוכות למדי שקרויות רבנות ראשית, מבחינת השאלות הפוליטיות, המפלגתיות, הציבוריות הכרוכות בכך, חזקה עליך, מתוך הכירי אותך מקרוב, שתשרה את אותה אווירה טובה, אותה רוח טובה, אותה רוח חברות, אותה

רוח של אהבת ישראל, שהיא חסרה היום בהרבה מקומות.

והאחרון. אנחנו נמצאים בחודש אלול, חודש הרחמים. אתה אולי לא כיוונת, משמיים כיוונו אותך, מפני שמי שמכיר אותך מקרוב יודע, שזה אופייני ביותר לך, באותה אהבת אדם. באותם רחמים, שאם תרצה לומר, באותה אהבה שמתחשבת בכל חלש בחברה, כדי להעמיד אותנו, כדי לתת לו את ההזדמנוות.

ג' אלול הוא גם יום הזכרון לגאון הרב קוק זצ"ל, אבל הוא גם חודש הרחמים שבו התחלנו לומר סליחות בבית הכנסת. ואתה כחזן, כמי שזכיתי לשמוע אותך בנוה קודש, בבית הכנסת האשכנזי ברמת אביב, שנים על שנים ויחד הלכנו לתשליך כאשר הקהל נהנה מנעימותיך ומשירתך.

אין ספק שהרב הראשי לישראל הרב לאו יצא מאושר, כי סוף סוף הוא פתר חידה. קרוב לשנתיים, שנה וחצי וודאי, הוא נאבק למצוא מנכ"ל שבאמת יוכל לענות על הצרכים הגדולים והקשים. והנה בחדש אלול הוא מצא את התשובה. אשריך ואשרי הרבנות הראשית. שנה טובה ומבורכת.

הַרְבַּ יִרְחַמְיָאל וַיֵּס שְׁלִיט"א רֵאשׁ יְשִׁיבַת יְרוּשָׁלַיִם לְצַעֲרִים

הֶסֶפֶד בַּהֲלוּוִיָּה

קֶשֶׁה, קֶשֶׁה, קֶשֶׁה לְהַפְרֵד מֵר' גְּדַלְיָה. ר' גְּדַלְיָה גָּדוֹל - בְּלִיבוֹ. שִׁמְךָ נָאָה לְךָ וְאַתָּה נָאָה לְשִׁמְךָ. אֵיזָה גְּדֻלּוֹת הֵיטָה בְּךָ, אֵיזוֹ גְּבוּרָה, אֵיזוֹ עוֹמֵק.

כְּתוּב, מִי גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹקִים קְרוּבִים אֵלָיו. וּמִי גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ חוֹקִים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים. גְּדַלְיָה, הֵיטָה גָּדוֹל בְּאִמּוּנָה, הֵיטָה גָּדוֹל בְּכַח. יֵשׁ הַגְּדֵרָה בְּגִמְרָא בְּפִסְחִים עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹר. אֹמֵר רִש"י: גְּדוּלֵי הַדּוֹר - אֲנָשֵׁי מַעֲשֵׂה צְדִיקִים. אֵיזָה גָּדוֹל אַתָּה, גִּידַלְתָּ אֶת יְיָ וְהִקְבֵּה גִידֶל אוֹתְךָ. אֵיזָה עוֹמֵק שֶׁל אִישׁוּת, אֵיזוֹ אִמּוּנָה, אֵיזוֹ אֹפְטִימְיוּת, אֵיזוֹ תְּקוּהָ, אֵיזוֹ נְעִימּוֹת שֶׁל עֲשִׂיָּה.

הֵיטָה אִישׁ צִיבּוֹר שְׂאוּהֵבִים אוֹתוֹ וְזֶה דְּבַר לֹא מְצוּי. יִדְעַת לְהַעֲנִיק אֶהְבָּה לְכוֹלֵם, וְכוֹלֵם אֶהְבּוֹ אוֹתְךָ. לֹא מְכִיר מִיִּשְׁהוּ שֶׁלֹּא מִשְׁבַּח אֶת גְּדַלְיָה... כִּבֵּר קִרְא לְךָ הַרְבֵּי מַחְבֵּ"ד הָאֲחֵרוֹן, שֶׁהֵשֵׁם שְׁלֹךְ הוּא בְּרִג"ש - ר' גְּדַלְיָה שְׂרִיבֵר.

הֵיטָה גַּם גָּדוֹל בְּעֲשִׂיָּה וְגַם גָּדוֹל בְּרִגְשׁ. כֹּל מִסַּכַּת הַחַיִּים שְׁלֹךְ נִפְלְאָה וּמִיּוֹחַדַּת בְּמִינָה. בְּהַסְתַּכְלוֹת שְׁלֹךְ, בְּרִאִיָּה שֶׁל הַדְּבָרִים הַמִּיּוֹחַדִּים, שִׁדְעַת לְהוֹצִיא מִן הַכּוּחַ אֶל הַפּוֹעֵל.

יִצְאָת מִכֶּפֶר הַרְוָאָה לְמַלְחַמַת הַשְּׁחֵרֹר. הֵיטָה מְלוּחְמֵי וּמִשְׁחַרְרֵי הַגְּלִיל, בְּהַתְּחַלָּה כְּקִצְיֵן מְרַגְמוֹת, וְאַחֵר כֵּךְ עֵינֵנו שֶׁל הַרְבֵּ גּוֹרֵן זְצ"ל צְדָה אוֹתְךָ, וּבִקְשׁוּ מִמֶּךָ לְבוֹא לְאַרְגֵּן אֶת הַרְבֵּנוֹת הַצְּבִאִית, וְאַרְגַּת אֶת כָּל הַרְבֵּנוֹת הַצְּבִאִית. חוֹזֵר מִשֵּׁם, הֵיטָה בְּבִקְעָה בְּבֵית הַנּוֹעֵר, עֲשִׂית דְּבָרִים פְּלֵאִי פְּלֵאִים. לְקַחַת יְלָדִים מֵהֶרְחוּב וְהַפְּכַת אוֹתָם לְאַנְשֵׁי מַעֲשֵׂה, אֲנָשֵׁי עֲשִׂיָּה, אֲנָשֵׁי גּוֹדֵל, אֲנָשֵׁי חִינּוּךְ.

כֹּל מִסַּכַּת הַחַיִּים שְׁלֹךְ בְּמוֹעֵצָה הַדְּתִית, בְּמִשְׁרַד הַדְּתוֹת וּבְמִשְׁרַד הַרְבֵּנוֹת. רִאִיָּה מִיּוֹחַדַּת, גְּדֻלּוֹת בְּעֲשִׂיָּה, אִמּוּנָה בְּכַח הָעֲשִׂיָּה, יְכוּלַת עֲשִׂיָּה, וְכֹל זֶה עִם הַרְבֵּה רִגְשׁ. רִגְשׁ בְּאִמּוּנָה וּרִגְשׁ בְּמִשְׁפָּחָה. כֹּל שְׂמִחָה מִשְׁפָּחַתִּית, תְּמִיד אַתָּה עִם הַשִּׁירָה הַמִּיּוֹחַדַּת שְׁלֹךְ.

הֵיטָה מְאַרְגֵּן שֶׁל מְקַהֲלַת הַחֹזְנִים הַירוּשְׁלַמִּית, וְהֵיטָה שְׁלִיחַ צִיבּוֹר אִמִּיתִי. הֵיטָה גְּבִאֵי אֲגָדֵי שֶׁל בֵּית כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁךְ כֹּל כֵּךְ הַרְבֵּה שְׁנִים. שְׁמַעְנֵנו עַכְשָׁיו גַּם עַל הַכַּח הַמִּיּוֹחַד שְׁלֹךְ בְּכוֹלֵל...

ר' גְּדַלְיָה, גָּדוֹל אַתָּה וְגָדוֹל שִׁמְךָ. אַתָּה זְכִיתָ. יִדְעַת תְּמִיד לְעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַדְּבָרִים, אֵי אֲפָשֶׁר לְהַפְסִיק לְשִׁבַּח אוֹתְךָ, אֵךְ עַכְשָׁיו קָר בְּחוּץ אֲנִי לֹא רוֹצֵה לְהֵאָרֵךְ.

אתה יוצא מן העולם בשם טוב. יקבלו אותך בשמים בשמחה ובחיבה על כל הדברים הטובים שעשית כל ימי החיים שלך.

כל טוב לך גדליה. לך בשלום ותעמוד לגורלך לקץ הימין בשלום. וכל טוב. והמשפחה היקרה, הבנים והבנות והחתנים והכלות והנכדים והנינים, אתם תתנחמו בזיכרון הגדול של סבא גדליה הגדול והמיוחד.

הרב שמואל הרשלר שליט"א

מרבני כולל הגמלאים בישרון

הספד בהלוויה

קטונתי אחרי גדולי ישראל כאלה שדיברו לכבודך ר' גדליה.

ואני רוצה לומר את הדברים שנאמרו בפרקי אבות בפרק רביעי משנה יג. ר' שמעון בר יוחאי אומר שלשה כתרים הם, כתר תורה כתר כהונה וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן.

אלו דברים שאמר רשב"י, תמיד היית מספר לי שהיית ממשחררי מירון במלחמת השחרור, וזה אחד הזיכרונות שהגעת אליו ראשון. והנה רשב"י מייצג בדיוק את הערכים שכל כך מתאימים לך.

כותב הברטנורה, למרות שהתורה אומרת על הכהן וקדשתו, מצוה לקדש את הכהן ולכבדו. וכן יש מצוה לכבד את המלכות, שום תשים עליך מלך וכו'.

אבל המעשים הטובים ושמועתו הטובה של אדם, אומר הברטנורה, אף על פי שלא מצינו בתורה ציווי מפורש לכבד אדם בעל מעשים טובים ושמועתו טובה, אבל הכתר הזה עולה על שלשת הכתרים גם יחד. משום שאם חלילה בכהונה יש פגם או במלכות, הרי המעשים טובים והשמועה הטובה של האדם, עולים ביחוסם על אותם כתרים.

בפרשה שקראנו לפני ארבעה ימים, בפרשת וארא, נאמר שם, הוא אהרון ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם, הם המדברים אל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים הוא משה ואהרון.

אומר המדרש, בפסוק הראשון אהרון מפיע לפני משה, בפסוק השני משה מופיע לפני אהרון, מלמד ששניהם שווים. אומר הנצי"ב בפירושו, היתכן לומר ששניהם שווים, הרי מעיקרי הרמב"ם שלא קם נביא כמשה, ובכלל גם מבחינת המנהיגות, לכאורה משה עולה על הכל.

אומר הנצי"ב, היו פה שני מהלכים. משה רבינו היה בחינת שר החוץ, ואהרון שר הפנים, וכל אחד מהם עשה את תפקידו בצורה המושלמת ביותר, ולכן כאשר יש הרמוניה ושילוב בין שני הכוחות גם יחד, זה בבחינת שווים.

אצלך ר' גדליה, היית גם שר החוץ וגם שר הפנים במובן שלנו. הכולל המפואר הזה כפי שחתנך היקר הזכיר קודם, הוא אחד מהמעשים המפוארים שעשית אחרי

כבר עשרות שנים של עשיה לפני כן, בחינוך, במועצה הדתיות בירושלים ואחר כך כמנכ"ל הרבנות הראשית, אבל המפעל הזה של הפצת תורה לכלל ישראל ברמה כזו, שכבר היית גם כבר בגיל הגמלאים, ולצרף את כולם ללימוד התורה כאשר אתה גם הרוח החיה גם החום, כפי שהרב הראשי ציין, כמה אנשים כמוני צעירים ממך בשלשים וחמש שנה, היית מסוגל לקרב אותם ולאהוב אותם כאב לבן, הרבה סיפורים שהם משורשי הקשר שלנו.

ועל כן אני מרגיש בשם הכולל שאני מבית המדרש שלו, הכרת טובה עצומה, וגם לאישיותך הקורנת.

בשבוע הבא בפרשת בשלח שנגיע, לקראת סיומה, והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל.

שואלת המשנה במסכת ראש השנה, וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה. בדרך כלל משנה לא אומרת בצורה כזו דברי אגדה. אלא בזמן שישראל משעבדים את ליבם לאביהם בשמים.

מצד אחד היית מנהיג של הכולל, ובעצם ראשך ורובך בהנהגתו וברוח ובחזון. אבל כמו בכל דבר שעשית בחיים, ידעת לתרגם את החזון למציאות. זהו השילוב האמיתי בין משה שר החוץ, לבין אהרון שר הפנים. בתוקף החום והאהבה שהקרנת. וכפי שהגמרא אומרת במסכת שבת, שמי שאוהב תלמידי חכמים זוכה לבנים תלמידי חכמים. ומי שמכבד תלמידי חכמים זוכה לחתנים תלמידי חכמים. זכית גם לבנים וגם לחתנים, וכמובן גם הדורות שהולכים בדרכך... שבית המדרש יגדל ויהיה לתל תלפיות, ובמסירות נפש כמו שהייתה לך, גם בעידן הקורונה אנחנו ממשיכים ובעז"ה כמו שהרב הזכיר ושהתפילות שלך ושל אחרים שנצא מהמגיפה הזו, עוד נגדיל תורה ונאדירה, ובכך תתבשר ותתנחם שהתורה שהנחלת לנו פה ממשיך לנצח נצחים.

הרב יעקב כץ שליט"א ראש ישיבה וכולל ישיבת נתיב אריה הספד במלאת השבעה

אנו עסוקים כעת בהספדו של ר' גדליה שרייבר ע"ה. כאן בבית המדרש הקטן. ללא אנשים כמעט. לולא הקורונה, ודאי היה הספד באולם הגדול. היה ציבור גדול. כי הרבה הרבה אנשים, בהרבה גוונים הכירו אותו, והיו באים לכבודו.

עכשיו האולם הגדול של בית הכנסת, עם הכסאות היפים שר' גדליה בעצמו, החליף את הישנים והביא את החדשים. הכל ריק, ריק מאדם. אין שם נפש חיה.

אני מרגיש הרגשה, שבעצם זה ריק באמת, לא רק בגלל הקורונה. זה ריק, כי ר' גדליה איננו. זו ההרגשה שלי. וזה כואב, זה כואב.

גדליה היה, חוץ ממה שהיה יושב ראש והרבה משרות, יש כל מיני אנשים שיש להם תפקידים. אבל הוא היה הרוח החיה פה בבית הכנסת, אדם מיוחד במינו. ממש.

כל מציאותו היתה בשנים האחרונות, בית הכנסת ישורון.

הוא היה כל כך איש טוב, לב טוב. עם כל מי שהוא נפגש פה בבית הכנסת, תמיד מאוד פנים, משהו יוצא מן הכלל. מאור פנים.

אני זכיתי. אני פה בבית הכנסת, אמרו יותר מחמישים שנה, אבל זה גם יותר משישים וחמש שנה. ר' גדליה עוד לא היה אז. אבל השיעור היה באולם הגדול חלק מהשנים. אבל היום הכל השתנה.

אבל גדליה היה תמיד, כפי שאמרנו, מאיר פנים. אבל לא רק אליי. נכון שהייתה לנו ידידות מיוחדת במינה, קשר נפשי, אבל כפי שאמרתי קודם, עם כל אחד שהוא פגש, היה תמיד מיוחד, משהו.

גם היה יודע בפקחות שלו, ליישב סכסוכים. מי שיודע פה ושם, גם בישורון, ידע איך להסתדר, איך לבנות, איך כמו אהרון הכהן, לבוא לפייס אדם, זה היה משהו פלאי פלאים.

לא מדבר על תקופות אחרות שכפי שכבר כתוב שם בספר בעצמו, שהיה במשרד הדתות, מנהל המשרד. יו"ר המועצה הדתית בירושלים. כל הדרך הזו. הנוער בבקעה, תקוותנו. כמה וכמה דברים. גוונים שונים באדם הזה, אבל תמיד היה באותה צורה באותו מצב כפי שאמרתי.

גם כתב לי הקדשה לספר. רואים גם את הענווה שלו כשהוא כותב: תודה, תודה על שהנך מעניק לנו ערב ערב.

נתנו לי עשר דקות לדבר. עשר דקות לדבר, איך אפשר למצות, אפילו חלק מהאדם הגדול הזה בעשר דקות. אי אפשר, ממש.

כמה וכמה שנים הוא היה משתתף בשיעור, כאן בחדר הזה. אבל המעניין הוא, יש לו תפקידים, וגם פה בישורון, אבל הוא כאחד העם. ככה ישב לו בסוף, שום דבר. כמו כל אחד.

היו לנו סיומים של מסכתות. מפעם לפעם היו עושים סעודה גדולה פה בבית הכנסת, והוא אף פעם לא ישב בשורה הראשונה. ישב שם באיזשהו מקום. אפילו לא הבליט את עצמו בדיבורים. בשירה כן, בשירה זה היה משהו פלאי פלאים. אבל כאילו כלום. משהו באמת.

אדם שכל כך הרבה תפקידים, הוא הלך ככה בצורה רצינית בצורה אמיתית כמה שאפשר, כפי שנאמר.

יש פה בספר דברי ברכה של הרב עובדיה יוסף הראשון לציון. יש כמה מילים שאני חושב שאפשר למצות לפחות חלק מהאישיות הזו.

אני מקריא את זה, כיון שאין לי זמן לפתח את הדברים. לפחות בצורה הזאת.

הוא כותב ככה, "אהוב למעלה ונחמד למטה". כל מי שנוח לבריות בודאי הוא אהוב למעלה. עכשיו הוא מרגיש את זה יותר. הוא נמצא שם.

"חיכו ממתקים וכולו מחמדים". זה ביטוי כל כך יפה. זה כולו כולו כן, חיכו ממתקים וכולו מחמדים.

"זך וישר פעלו". ממש מצא כל כך להגדיר אותו במילים אחדות, בצורה הזו,

"זוהי גדולתו ותפארתו, שבכל הימים אשר שימש בתור יושב ראש המועצה הדתית בירושלים, היה שלוחא דרבנן, ולא סטה אל רהבים ושטי כזב, כי ביראת ה' על פניו היה נדבק לגדולי התורה גדולי הדור, אשר העריצוהו וכיבדוהו על מעשיו הטובים להגדיל תורה ולהאדירה". זה פלאי פלאים, זה כל כך ממצה, כל כך הרבה, את האישיות הזאת.

כפי שאמרתי יש ויש לדבר ולדבר, אבל פה בישורון הכל נשמר בדיוק, אפילו בשיעור מסתכלים אם הגיע כבר הזמן אין להאריך.

אני רק רוצה לומר משהו מן הפרשה, שזה ממצה גם אותו. גם את את המהות שלו.

כתוב בפרשת השבוע על קריעת ים סוף. הקב"ה העביר בניו בין גזרי ים סוף. ובתהומות טבע את הרשעים הללו, בתהומות טבע.

חז"ל אומרים לנו, מלאכי השרת היה להם קושיה, הם שאלו מה נשתנו אלו מאלו. למה את אלו אתה מציל, עושה להם נס כזה גדול, ואת אלו אתה מטביע. הללו עובדי עבודה זרה, והללו עובדי עבודה זרה. עם ישראל במצרים, היו בדרגה מאוד מאוד נמוכה. מ"ט שערי טומאה הביטוי הזה, היו. נכון, מתוך עוני מתוך לחץ, אבל בכל זאת, מה נשתנו אלו מאלו?

לא כתוב שם במדרש תשובה לדבר. כתוב איך נהג הקב"ה, אך לא כתובה תשובה. אני חושב שזה פסוק בשיר השירים, שהוא התשובה. כתוב בשיר השירים "אל תראוני שאני שחרחורת ששזפתני השמש". מה כתוב כאן? עם ישראל אומר, אל תראוני שאני שחרחורת. נכון אני שחרחורת, אבל אל תגידו שאני שחרחורת, הללו והללו...

בכלל לא דומה, ששזפתני השמש. נכון אני גם כן שחורה. אבל אני שחורה כי השמש גרמה לי לכך, אני השתזפתני. וההבדל הוא, שאם אני לא אהיה תחת השמש, אני אחזור להיות לבנה. מה שאין כן מצרים, בני חם, מי הם בני חם? שנים לפחות נזכיר, כוש ומצרים. כושי לא משנה את הצבע שלו, כושים הם שחורים. הפסוק עצמו אומר, היהפוך כושי עורו. כושי לא יכול להפוך להיות עור אחר, צבע אחר. זאת אומרת, המצרים, הם כושים, הם שחורים, ואני גם שחורה. נכון, הללו והללו. אבל אל תראוני שאני שחרחורת, ששזפתני. אני לא באמת שחרחורת.

ובאמת, מיד אחרי זה, כולם אמרו ה' ימלוך לעולם ועד. קבלת עול מלכות שמים, שירת הים, גם משהו יוצא מן הכלל.

זה בעצם המוטו הייתי אומר, של ר' גדליה. לא משנה אם הוא לא השתמש בפסוק הזה, אבל ההתייחסות שלו, ההסתכלות שלו, על עם ישראל, על כל מה שקורה. גם אנשים שרחוקים רחוקים והפריעו לו, הפריעו לו בדרכו. זאת אומרת הפריעו מבחינה נפשית. מבחינה נפשית הפריע לו המון דברים, הוא היה אדם שרואה, ששם לב לדברים, אבל הוא תמיד הרגיש, אל תראוני שאני שחרחורת, האנשים האלו יש להם גם כן נשמת ישראל, הם בעצם בפנים הם טובים, רק שזה עטוף בכל מיני דברים. הסתכלות כזו, לימוד זכות על כולם. זה משהו יוצא מן הכלל.

זכה למשפחה נהדרת ממש, וזה גם כן אומר על האדם עצמו. לא כל אחד זוכה לכך, אלא אם כן באמת הוא משקיע. ורואים, ההשקעה בחינוך זה בעיקר הדמות האישית. אדם שאפשר ללמוד ממנו בלי שהוא מדבר רואים איזה אדם זה. זה מוסיף מאוד הדבר הזה. השם יעזור, ה' הוא נחלתו וינוח בשלום על משכבו. ועדי יקיצו וירננו שוכני עפר בב"א.

הרב נחום נריה שליט"א

ראש ישיבת תורה בציון

ובנו של מו"ר הרב משה צבי נריה זצ"ל

ספד באזכרת השבעה

ברשות מרנן ורבנן, משפחה אבילה.

באמת אני התבטאתי כך כי אנחנו חלק מהמשפחה האבילה. לא רק בגלל שאנחנו מחותנים עכשיו, על ידי משפחת ויינשטיין. אלא בגלל שר' גדליה, היה גם כדגם וכדוגמה, לתלמיד שגדל בישיבה, שהיה משהו יוצא מן הכלל.

מה איפיון אותו? מה ראינו, גם כנערים וגם לאחר ימים בר' גדליה? דומני שבעצם שמו אומר בדיוק, את מה שהקב"ה בחר בו - גידול י-ה. גידול, שהשם שתל אותו בדור, נטע אותו, שהרי הקב"ה ברא דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו, דור דור ובוניו. ולא רק גדל בעצמו, אלא גדל בישיבה בכפר הרואה. גדל אחר כך בירושלים. גדל בתפקידו הצבאי והפיקודו בהיותו בצה"ל בחטיבה שבע. גדל אחר כך יותר ויותר בכל תפקידיו הציבוריים שהוזכרו מקודם. וכמו שאומרים חז"ל, גדל האיש, בביתו, במשפחתו, בעמו, בעירו ובנחלתו.

לנו כילדים, לי ולאחי, הוא תמיד היה איש המדים.

גדליה עלה לארץ בגיל שש, וביותר כשעלה לישיבה בכפר רואה, בשנת תש"ו התקבל לישיבה. והנה, למרות שהוא לא נולד בארץ, הוא השתלב בה בצורה כל כך טבעית, עם כל הסברס עם כל הצברים שלמדו בישיבה, ולא רק השתלב בלימוד, אלא הגיע לשיעורים הגבוהים ביותר. אז בישיבה בכפר רואה לא היה תיכון, כתוצאה מכך הם למדו כל הזמן. זה הייתה ישיבה לא תיכונית. והוא השתלב בשיעורים. והוא מתאר בספר שלו בצורה כל כך נפלאה, את דמותו של כל אחד ואחד מרבנותיו. ופתאום אתה רואה נער צעיר שידוע להגדיר כל אחד ואחד ביחודו. בגדלות שלו בהיקף. וכך בעצם הוא צמח. כפי שמו"ר אבי הגדיר את הדברים בצורה נפלאה, שהיום רב בישיבה זה לא רב מובהק אחד, אלא זה רב קולקטיבי של כל רבני הישיבה ביחד.

והוא קלט, הוא ראה, הכיר והבין את גדלותו של הרב כלאב, שהיה באמת בעל עמקות אישיות. היקף, כושר הסברה. והוא למד אצלו וקלט מפיו תורה בעומקה ובמעמקה וגדלותה. הוא קלט גם את הרב אריה בינה. הוא קלט יותר ויותר גם

את כל צוות הרמי"ם. ואת כל ההווי של הישיבה. הוא חי אותו ברמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, באותן שנות סערה, שכל ארץ ישראל, עוד לא הייתה מדינת ישראל, כל החברה הישראלית, עמדה בפני בעיות קיומיות לקראת השאיפות לבנות את הארץ, לבנות ולהיבנות בה, והסער והסחף ברחוב היו חזקים מאוד. ואילו גדליה קלט את אורה של תורה. אורה של תורת ארץ ישראל. את אורה של גדלות של חובות ציבוריות. כפי שהוא כותב: חוויות עצומות חוויתי ומלבד החוויות הלימודיות של השתקעות בתורה. הוא אומר. קיבלנו את הרב אריה בינה, שאז היה קרוי הרב בניסובסקי, שחזר מהבריגדה. הוא חזר מהשבי וקיבלו אותו בחיבוק.

באותם ימים, מו"ר אבי דאג שגם יהודים שרידי גולה פליטי שואה, שהוגלו לקפריסין, שהיו שם במחנות העולים, שבקושי נתנו להם להגיע לארץ, ולפעמים החזירו אותם מחופי הארץ לקפריסין. הוא דאג שתוקם ישיבת בני עקיבא בקפריסין. שלח לשם את הרב ברויאר. אבל לא רק הוא שלח אותו לשם. גם תלמידי הישיבה, הוא שיתף אותם בכל מה שכותב לו הרב ברויאר, במה שנעשה שם בישיבת בני עקיבא בקפריסין.

וכך, גדליה הנער קלט יותר ויותר את האחריות ואת הצורך, לא אך ורק לבנות את אישיותו הפרטית, אלא לבנות את הקומה של האישיות הכללית, של הדאגה הכלל ישראלית של נשמה כללית, שהקדוש ברוך הוא חנן אותו ונתן לו. וכאן הוא ראה דגם בדמותו של מו"ר אבי, אשר נתן גם את הדוגמה מפיו ומפי כתבו ודמותו של מרן הרב קוק, שהוא הנחיל אותה יותר ויותר לתלמידי הישיבה.

נאה דורש נאה מקיים. נאה מחבב. אוהב את הבריות, ומקרבן לתורה. את כולם, את אותם פליטי שואה, אותם נערים חסרי הורים, ילדי טהרן שהגיעו. ובישיבה הפכו לאריות. אחר כך אותם המחזורים בנו ונבנו אישי תורה וחכמי תורה, לכל הכיוונים בכל החזיתות.

הראייה הזאת שלו, לא רק הראייה, אלא ה-שתולים בבית השם. והשתיל הזה, אבא השתדל, הוא קלט את זה יותר ויותר, שהוא לא רק יהיה שתול בבית ה', אלא בחצרות אלוקינו יפריחו, הוא יפריח בחצרות הוא יפריח את האחרים.

ואז, בשעה שהיה צריך לשלוח אותם, באותם השנים שקדמו להקמת המדינה, להגנה, לאימונים בלילות, לשותפות במעשה ההגנה. בהכנה של תלמידי הישיבה ליום קרב, לשעות קשות, הוא שלח אותם, והם קידשו שם שמיים בהיותם במחנה. ובשעה שהם חזרו לישיבה או באו לבקר בישיבה, זה לא היה ביקור אך ורק בשביל לראות את החברים. אלא אבא אמר מיד, גדליה, אני רוצה שתבוא לישיבה ותדבר לפני הבחורים, ותגיד להם, איך אתה מסתדר כחיל, איזה בעיות יש לך? מה צריך לתקן?

מה צריך לשפר? והוא ביקש ממנו. תבוא ותבוא ותבוא.

והרגשה שגדליה הרגיש. שהשיבה זה לא רק מקום לימוד, זה לא רק מקום לחינוך. אלא זה בית שבו הוא נבנה. ובאמת דמותם של כל גדולי הישיבה היתה לו לאב ולבית שזה נתן לו את המסלול לכל החיים.

תשימו לב. מתוך שהיה בכפר רואה, ואחר כך גם התגייס לצבא לחטיבה שבע. והיה שם עם בני תורה שהיו גם חברים משיבת חברון, הרב יהודה עמיטל, מאיר חובב, וחטיבה שבע שחררה את הגליל, והוא יחד איתם. כשהגיע פעם הרב עמיטל והביא את החוברת שהם הוציאו לרב איסר זלמן מלצר, הוא קרא את המאמר שכתב הרב עמיטל, ופתאום נכנסה ביתו מרים, ורואה אותו בוכה. אז היא שואלת אותו, למה אתה בוכה ככה? ואומר לה הרב מלצר, קיבלתי את החוברת של חטיבה שבע. אני מלמד שנים רמב"ם. נזיקין, קודשים, מדע, אהבה, זמנים. אבל הלכות מלכים. זה היה בשבילי הלכתא למשיחא. בא יהוד'ה שלנו. ומראה לי שהלכות מלכים הם ההלכות שיש לנו בזמן הזה. זה פרקטי, זה אקטואלי, איך אני יכול שלא לבכות.

בחטיבה שבע הוא הראה את הדוגמה המופלאה, של בני תורה שמשתלבים בצבא. ולאחר מכן שוב פעם בכפר הרואה. אני עד היום תמיד זוכר את אותם נערים שהגיעו מבית הנוער בבקעה, שהם היו חניכיו ותלמידיו של גדליה, שאותם הוא טיפח, גידל אותם, ושלח אותם לכפר הרואה, והם היו לעטרת תפארת. הם הגיעו בצורה כל כך טבעית, היו חברים שלי. אני גם למדתי שם באותם שנים. והם השתלבו בצורה כל כך נפלאה.

הוא דאג ראשית כל לאותם צעירים בבית הנוער. וכולם יודעים את הפעילות שלו. ועוד לפני זה בצבא. וכאן אני מוכרח לומר, אני לא רק מייצג את המשפחה שלנו, את משפחת הישיבה בכפר הרואה. אלא הוא גם שירת ת. פ. של חותני, הרב יצחק אפשטיין, והיה לו ליד ימינו ממש בצבא, ושניהם אהבו אחד את השני אהבת נפש. והוא כל כך התרגש שהוא שמע וראה איך שאנחנו מתחברים ביחד. ולאחר מכן. בתפקידיו, הלך האיש ההוא ונתגדל בביתו, במשפחתו ובתפקידיו. בתפקידים הציבוריים תמיד ידע לנווט, כפי שהוזכר כאן, איש חמודות.

חז"ל, אומרים, הזהיר בנר הווין לו בנים תלמידי חכמים. ורבותינו נחלקו מה זה הזהיר בנר, שזוכה לבנים תלמידי חכמים. מדובר בסוגיה בשבת שקשורה לחנוכה, האם מדובר אך ורק על נר שבת, או מדובר גם על חנוכה. זו מחלוקת בראשונים בסוגיה. חלק מהראשונים אומרים שמדובר על נר חנוכה וחלק מהראשונים אומרים נר שבת.

מעניין גם הביטוי של הגמרא, לא אמרו המדליק, אלא הזהיר. פירושו של דבר לא

רק שאדם עושה את הנר, מאיר את הנר, ואחר כך עוזב אותו. אלא הוא זהיר כדי שיהיה לו את הנר, לפני זה שם את השמן. מכין את המקום, ובודק שהנר נדלק ולא נכבה. שהפתילה תהיה טובה.

אלו שני נרות, שלכל אחד יש התפקיד שלו. נר שבת זה כלפי המסגרת המשפחתית, המסגרת האישית של כל בית ובית. ואילו נר חנוכה מדליקים אותו מחוץ לפתח הבית, לרשות הרבים. להקרנה לציבור הרחב, לכלל, ואפילו אולי לעולם כולו יותר ויותר.

מי שזהיר ויודע לבנות את נר השבת שלו, את המשפחה הפנימית. ומצד שני הוא לא מפספס, אלא זוכה גם לבנות את הקומה הכללית של כל בית ישראל. את הפרסומי ניסא, את הפתיחות של הבית, את ההבנה לכל צורכי הציבור, הוא זוכה לבנים תלמידי חכמים, שהם מאירים את העולם במצוות ובמעשים טובים. וגדליה זכה לדברים האלה בצורה מוחלטת. כמו שאמרנו בכל תפקידיו.

תפקיד כזה להיות מנכ"ל משרד הדתות. עצם העובדה שזה משרד דתות. או תפקיד להיות מנכ"ל המועצה הדתית. אלו תפקידים ממלכתיים, שיכולים להוציא את האדם מן הכלים או מדעתו. וגדליה ניווט את הדברים בשובה בנחת. והצליח בטוב טעם ודעת להיות כמו שנאמר, אהוב למעלה ונחמד למטה. אהוב על כולם, נחמד לכולם, לנווט ולהעביר את כל הדברים בצורה כל כך מופלאה, מסודרת. בשקט בשלוח בנינוחות שלו. ועל ידי כך, באותם שנים שהוא כיהן בכל תפקיד, הם היו שנים שנשאו איתם ברכה והצלחה.

וכך, בגיל צעיר עם הקטנים יותר, בגיל מבוגר בתפקידים הממלכתיים, וגם בשנות הזקנה והשיבה, הרי שוב פעם הוא דואג לתורה, לאנשי תורה, לבית הכנסת ישורון, שהופך לא אך ורק להיות מקום מפלט למתפללים בו, אלא קרן של אורה, קרן של תורה, של בית מדרש לפנסיונרים, ופתאום עולם הזקנה של הציבור הישראלי הירושלמי זוכה לכך, שהופך להיות בית מדרש כזה משמעותי, שמאות אנשים באים ללמוד תורה כל בוקר, ונהנים מזיווה של תורה. והוא בטוב טעם, בשכל ובצניעות.

איזהו בן העולם הבא, שייף עייל שייף נפיק, וגריס באורייתא תדירא, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה. והכל בצורה כזו, בשקט ובשלווה, אף אחד, מי שלא יודע, לא יכיר בכלל לפני מי הוא עומד.

מִרְן הָרַב קוֹק מְבַאֵר אֶת דְּרֹשֶׁת ר' עֲקִיבָא עַל הַפְּסוּק אֶת ה' אֶלְקִיךָ תִירָא. רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר שֶׁהֵמִילָה אֶת, בָּאָה לְרַבּוֹת תְּלִמִידֵי חַכְמִים וּמְבַאֵר מִרְן הָרַב קוֹק. שֶׁהַכוּוֹנָה לְהַרְבוֹת, לֹא רַק לְהַרְבוֹת מִבְּחִינָה כְּמוֹתֶיהָ. אֲלֵא לְהַרְבוֹת מִלְשׁוֹן גִּידוּל,

גידול תלמידי חכמים וגדליה גידל תלמידי חכמים, נתן להם את הכושר של הביטוי, נתן להם את האפשרות לבוא ולצמוח ולפרוח. ותמיד מתוך דאגה מתוך שובה ונחת. הוא גדל, וגידל, ולכן גדל-יה, גידול שם השם וקידוש שם שמיים, זה בדיוק היה מהותו. והגידול הזה שראשיתו בברלין. וצמיחתו בארץ ישראל בירושלים במקום הזה, בכפר הרואה, בצה"ל ובכל התפקידים האחרים, הרי שבהחלט הוא יכול לחזור, חזר בודאי לישיבה של מעלה, ויכול היה להגיד, אלקי, נשמה שנתת בי טהורה היא, אתה בראתה אתה יצרת אתה נפחת בי, ועכשיו אני יכול להשיב אותה לפניך כשהיא שלמה וטהורה.

דמותו זו באמת שימשה למשפחתו היקרה. כולנו יודעים שהוא זכה לבנים ובני בנים וחתנים תלמידי חכמים. מגדלי תורה, מעמיקי תורה. ואנחנו מתפללים שבאמת זה לא רק כבוד, רק הספד, אלא המשך של המשפחה. הגידול של המשפחה, ההתרחבות והמשך דרכו, היא והדברים שנאמרו פה, הם יהיו באמת זיכרון לדבריו ופעלו. ויהי נעם השם עליו בישיבה של מעלה. ונועם השם עליכם, בביתכם ומשפחותיכם, ועל בית המדרש הזה, להגדיל תורה ולהאדירה, לגדל ולקדש שמיה רבא.

מר משה ליאון ראש העיר ירושלים

דברים באזכרת השלשים

כבוד הראשון לציון והרב הראשי לישראל הרב יצחק יוסף שליט"א, ראש הישיבה-אוניברסיטה הרב מאיר גולדויכט, רב שכונת גילה הרב אליהו שלזינגר, מנהל יד הרב הרצוג והאנציקלופדיה התלמודית הרב פרופ' אברהם שטיינברג, מנהל משכן אמנויות הבמה באשדוד מר מוטי מלכה. בני ובנות משפחה יקרים. מכובדי כולם.

ראשית אני רוצה להשתתף בצערם של בנות ובני המשפחה היקרים. המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד.

שלשים ימים חלפו, מאז נפטר מן העולם ר' גדליה שרייבר זכרו לברכה. כולנו ניצבים כאן היום בלב כואב. ומתוך כבוד והערכה לדמותו וזכרו הטוב.

ר' גדליה שרייבר קשר את עולמו לעולם התורה והעשייה. להקמתה של ארץ ישראל ולספר הספרים, התנ"ך. ר' גדליה זכה לשמש בתפקידים בכירים מאוד, לרבות מנכ"ל הרבנות הראשית לישראל, מנכ"ל משרד הדתות, ראש המועצה הדתית בירושלים, מנכ"ל קרן ילדינו מרכז תקוותנו, וגם כאן, במקום שאנחנו נמצאים היום בבית הכנסת ישורון בירושלים, בו היה גדליה יושב ראש וועד בית הכנסת עד ימיו האחרונים. והקים כאן כולל מרשים לפנסיונרים.

בכל התפקידים, ר' גדליה שילב תורה ועשייה. ר' גדליה הקדיש שנים רבות לטובת ירושלים ולטובת חינוך ילדי העיר. ולכולם פנה במאור פנים מיוחד, ובלב חפץ לעזור. תמיד בצניעות ותמיד בפשטות. איש אמת וירא שמים.

התכונה המרכזית אצל גדליה, שכולם יוכלו להעיד, כולל אני, שאפיינה אותו, היא האהבה לכל עם ישראל. ובעיקר לאנשים שלא שפר עליהם גורלם. רבים חייבים לגדליה את הצלחתם בחיים. תלמידים רבים שלו, שיקמו את חייהם בזכותו. לא לחינם זכה גדליה לקבל את תואר יקיר ירושלים לשנת תשנ"ח. וכפי שאמר הראשון לציון כבוד הרב יצחק יוסף בהספד עליו, הרב גדליה עמד ללא חת על משמר חומת הדת, והיה יהודי מיוחד במינו. נחמד למקום ונחמד לבריות.

ר' גדליה היקר זכרו לברכה, כולנו כאן מקבלים עלינו להמשיך בדרכך טובה, להמשיך בעשייה למען ירושלים ולמען ארץ ישראל. ולמען חינוך הנוער בדרכי נועם ולאור מסורת ישראל.

אנא ממך, היה מליץ יושר על עם ישראל ועל ירושלים, וזכותך תמיד תגן עלינו אמן.

הרב פרופ' אברהם שטיינברג שליט"א

מנהל יד הרב הרצוג ויו"ר האנציקלופדיה התלמודית

הספד במלאת השלשים

משפחת שרייבר היקרה, ידידי הרב גדליה שרייבר ז"ל, מוקיריו ומכבדיו.

התכנסנו היום ביום השלושים לפטירתו. אני זוכר ממש את הימים שבהם היה מתיישב פה, בגיל כל כך מבוגר, על המעקה. היה בא בכל יום. אני הייתי בא לעבודה פה לאנציקלופדיה, היה מתעניין בכל פרט, מה קורה, איך זה מתקדם. באמת, אדם חביב וטוב, אבל, גם רב מעשי.

היה דמות מופת, גם במידות, גם במזג, גם בעשייה מגוונת וגם במפעלים הרבים, שבעצם היו צריכים להיות כמה אנשים לעשות את מה שהוא עשה כאדם בודד. לא רבים האנשים שזכו לכל כך הרבה תפקידים ובכל תפקיד לעשות כל כך הרבה בתפקיד. אנחנו מכירים הרבה אנשים שהתפקיד מכבד אותם, אבל הם לא מכבדים כל כך את התפקיד, ומה שהם עושים זה רק להעביר את הזמן. אבל לא הרב גדליה שרייבר.

גם כמנכ"ל הרבנות הראשית, גם כמנכ"ל משרד הדתות, גם כראש המועצה הדתית בירושלים, וגם אחרי יציאתו לפנסיה, פה בבית הכנסת ישרון, באמת, עשה מפעלים כבירים.

זכיתי באמת לשיתוף פעולה יוצא דופן עמו, כשהסכים להשכיר פה את הספרייה המפורסמת של ישרון, שבגלל התקדמות העיתים מעטים פקדו את הספרייה, יש היום אתרים ויש היום מאגרים, ובעצם הספרייה איבדה את תפקידה. ולכן בחזונו הוא ראה את התפקיד החשוב של השלמת האנציקלופדיה התלמודית דווקא בישרון.

אני יודע, אולי לא את כל הדברים, אבל שזה לא היה כל כך קל, היו פה דעות אחרות והיה צריך לעשות - כמו הרבה דברים טובים - קצת מלחמות, אבל בסופו של דבר ב"ה הצליח ואנחנו מקווים שבשנים הקרובות באמת נוכל לברך על המוגמר.

הגמרא ביומא אומרת, הלל מחייב את העניים, רבי אלעזר בן חרסום מחייב את העשירים, יוסף מחייב את הרשעים, ואני חושב שאפשר להוסיף ולומר בפה מלא, שר' גדליה מחייב את העוסקים בצורכי ציבור. הרבה מאוד זוויות מיוחדות היו לר' גדליה שרייבר.

לא זכיתי לשמוע את כל ההספדים שנאמרו פה, אבל אני מניח שהרבה מאוד זוויות באישיותו המופלאה נאמרו פה, ואני רוצה להתמקד רק בזווית הזו של עוסק בצרכי ציבור, שכן מדובר באיש שהיה ה-מודל לחיקוי של עוסק בצרכי ציבור באמונה.

בכל תפקידיו הציבוריים שכולנו יודעים, עסק באמונה לשם שמיים והצליח באמת להביא גם לציבור הדתי תורני בירושלים, וגם לציבור היהודי במדינת ישראל, להישגים גדולים, שכאמור היו צריכים להיות כמה אנשים כדי לעשות את מה שהוא עשה כאדם אחד.

המשנה באבות אומרת, כל העמלים עם הציבור יהיו עמלים עמהם לשם שמיים, שזכות אבותם מסייעתם וצדקתם עומדת לעד, ואתם מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו עשיתם.

יש פה כמה דברים לא לגמרי ברורים בהקשרים השונים של המשנה. וכתב הרמב"ם בפירוש המשניות שם: "ואומרו ואתם מעלה אני עליכם שכר, הוא דבר השם לאותם אשר הם עמלים עם הציבור, שפעמים יהיו טרודים מלעשות מצווה בהתעסקם במה שהוא מיוחד לציבור, ואמר שהשם יחשיב להם שכר מעשה המצווה ההיא אף על פי שלא עשאוה, הואיל והתעסקו בענייני הציבור לשם שמים".

אני חושב שזה באמת מאפיין גם את הדברים האחרונים ששמענו עכשיו, שכשיצא לפנסיה הרגיש את הצורך לחזור וללמוד תורה, שבגלל עיסוקיו בציבור באמונה אמנם לא למד, אבל לפי הרמב"ם קיבל שכר כאילו שלמד, אז רק שיצא לפנסיה יכול היה ללמוד באמת.

ואמנם דבר ידוע שהעוסקים במלוא כוחם ואונם בצרכי ציבור, מוותרים במודע על עיסוקם וקידום אישי בתורה ובמצוות, אבל הכלל הידוע הוא העוסק במצווה פטור מן המצווה. אז אף על פי שאולי מקיימים פחות מצוות ומשקיעים פחות זמן בלימוד תורה, אבל בגלל שעוסקים בצרכי ציבור באמונה, הם עוסקים במצווה ולכן הם פטורים מן המצווה.

רבינו יונה שם באבות, מביא כמה פירושים למשנה ולחלקים השונים שלה, ואחד מהם הוא כותב, שכל העוסקים עם הציבור יהיו עוסקים עמהם לשם שמיים, ואל תאמר למה לי הצרה הזאת לטרוח בצרכי ציבור, ואף כי יעשה צדקה עליהם לבד מתן השכר, כי ממזג הוא, שאין לך לחשוב דבר זה, כי כפליים תיטיב לעצמך בעבורך, מפני שזכות אבות מסייעתם ותצליח במעשיהם מאשר תוכל להצליח במעשיך.

בזה שאתה מפעיל את הציבור, בזה שאתה מביא את הציבור לידי עשיית מצוות, זכות האבות עוזרת שהם מצליחים, אבל בעצם זה ההצלחה שלך. ומעלה אני עליך שכר כאילו עשית אותה משלך את הכל, וכאילו מכיסך נתת אשר נטלו הם

על ידך, והינך מרוויח בטורחך במעשיהם מאשר אם תטרח לעצמך, כי מעשיהם מרובים ממעשיו.

כלומר אילו לבד היית רוצה לקיים מצוות צדקה, ומצוות כיבוד, ומצוות לימוד תורה, היית רק אדם אחד שעושה את זה, אבל בתור מי שמעסיק את הציבור וכל הציבור עושה את זה, וזכותם נופלת עליך, הרי זה כפל כפליים של כל אחת מהמצוות, וכל אשר אתה עושה, השם מצליח בידך, שזכות אבותם מסייעתם. לכן העוסק בצרכי ציבור, היטיב לעצמו הרבה מאוד, ובלבד שיכוון לבו לשמים.

אני חושב שבאמת ר' גדליה שרייבר בכל כך הרבה עיסוקים בצורכי ציבור באמונה, הגדיל לעצמו את השכר, כפל כפליים ממה שהיה עושה אילו היה עושה כאדם בודד את אותן המצוות.

והברטנורא שם כותב, ואתם מעלה אני עליכם שכר, אף על פי שאין הדבר בא לידי גמר טוב מצד מעשיכם אלא בשביל זכות אבות של ציבור, מעלה אני עליכם שכר כאילו אתם עשיתם הישועה הזאת בישראל, הואיל ואתם עוסקים לשם שמים.

המקוואות שהוא בנה, בתי הכנסת שהוא בנה. כל אלה באו בזכות אבות, בזכות האמונה, בזכות המעשים הטובים, אבל הקדוש ברוך הוא מעלה כאילו הוא הביא את הישועה הזאת.

פירוש אחר. כל העוסקים עם הציבור להכריח ולכוף את הציבור לדבר מצווה, לצדקה ולפדיון שבויים, יהיו עוסקים עמהם לשם שמים, שזכות אבות של ציבור מסייעתן לתת להם מה שפסקו עליהם, ואפילו ממון הרבה, והצדקה שיעשו תעמוד להם לעד, ואתם המתעסקים לכוף את הציבור למצווה הזו, מעלה אני עליכם שכר, כאילו עשיתם זאת המצווה מממונכם ממש.

ידוע שהעוסקים בצורכי ציבור לא פעם צריכים לחייב אנשים לעשות דבר שנראה להם לא נכון, לריב עם אנשים כדי להביא לדבר הנכון שהעוסק בצרכי ציבור באמונה יודע שזה נכון, זה לא פשוט. אנשים בוודאי עם טבע כל כך טוב כמו ר' גדליה שרייבר, אני בטוח שהתקשה מאוד בחלק מהמטלות שהיה צריך להוציא לפועל, כשזה היה נגד רצון פלוני או אלמוני, פוליטיקאי כזה או רב כזה או מישהו כזה. אבל מעלה עליו הכתוב כאילו עשה את המצווה.

כך גם מובן מדוע תיקנו ברכה מיוחדת לעוסקים בצרכי ציבור באמונה, בתפילות שבת. אנחנו ממש מברכים אותם, כי אנחנו מודים להם שהם עושים את הדבר שהוא דבר כל כך קשה, שהוא דבר שדורש ויתור מעצמו ולפעמים גם כפייה על אחרים, וזה דברים שמעט אנשים יכולים לעשות נכון.

הירושלמי מספר על רבי אלעזר, שפעם אחת סיפרו לו שבאו אנשים אכלו ובירכו אותו. השיב להם שבכך אין שכר טוב. לעומת זאת, פעם אחרת סיפרו לו שבאו אנשים אכלו וקיללו אותו. השיב להם שבכך יש לו שכר טוב. וזה אני חושב הדבר שאנשי ציבור שעוסקים באמונה במלאכתם, לא פעם מקללים אותם, מוציאים עליהם לעז, אומרים עליהם דברים לא טובים, ולפי הירושלמי זהו שכרם. אם כולם יברכו אותם סימן שהם לא עושים בדיוק את מעשיהם כמו שהיה צריך להיות. ולכן הדבר הזה, שמישהו מוכן לקחת על עצמו אפילו קללה של רבים, כדי להשיג את המטרה הנכונה, כשהוא עושה את זה באמונה זה דבר גדול של עוסקים בצרכי ציבור.

כל מי שעוסק בענייני ציבור מקבל לידי מידה כזו או אחרת של כוח, ורבים הם הפונים לעסוק בצורכי ציבור משום שזהו דבר ששכרו בצידו. הן אם זה שכר ישר, משכורת יפה, מכונית, דירה, דירת שרד וכו', ובעיקר שכר עקיף, כל מיני כיבודים והטבות הנאה וכל מיני דברים מהסוג הזה. אלו בוודאי לא הדמות של העוסקים בצורכי ציבור. רק אלה הבודדים שעוסקים בצורכי ציבור באמונה, לא בגלל הכבוד, לא בגלל השכר, לא בגלל טובות ההנאה, אלה הם העוסקים בצורכי ציבור באמת, ולדאבוננו, מעטים הם כמו הרב גדליה שרייבר.

יש אומנם אנשים כאלה, אבל כאמור הם לא רבים. אנחנו יודעים גם בעולם הפוליטיקה, שזה עולם אחר, שרוב האנשים ההגונים והישרים מתרחקים מהעולם הזה. זה עולם שמאוד קשה להישאר בו ישר והגון, ועוסק באמונה, ובכל זאת מצליח במשימה שלו.

ובאמת זכינו להכיר יהודי משכמו ומעלה של עוסק בצרכי ציבור, הרב גדליה שרייבר הוא באמת דוגמא ומופת לכל מי שרוצה להיכנס לתחום הזה, וממנו יראו וילמדו כל מי שעוסק בצורכי ציבור, או רוצה להיכנס לעסוק בצורכי ציבור, כי הציבור זקוק להם וכך צריך לנהוג.

יהי רצון שיהיה מליץ יושר בעד רעייתו, בעד ילדיו, בעד משפחתו ובעד כלל עם ישראל, ותהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

הרב מאיר גולדוויכט שליט"א

מראשי ישיבה-אוניברסיטה

ספד במלאת השלשים

ברשות מורי ורבותיי, בני המשפחה היקרים. טובה, בן ציון, יפה, תהילה, הרב אברהם יעקב.

חז"ל מלמדים אותנו שיהדות עומדת על שלש אמונות. אמונה ראשונה, אין עוד מלבדו. אמונה שנייה, תורה מן השמים. אמונה שלישית, השגחה פרטית.

האמונות האלו מקופלות בשלוש הרים. כמובן, מלבד הר מרום הרים, הר המוריה. ואיזה הרים? הר סיני, הר הכרמל והר התבור.

בהר סיני נתגלתה האמונה בתורה מן השמים. פנים בפנים דיבר ה' עמכם בחורב.

בהר הכרמל עומד אליהו מול נביאי הבעל עוד מעט השקיעה, מסדר את המזבח ההרוס, יורדת אש מן השמים. משם יצאה הקריאה הגדולה, השם הוא האלוקים. שמה התגלתה השגחה פרטית. לקורבן, למזבח שבנה אליהו.

בהר תבור, שם הייתה המלחמה הגדולה מול סיסרא, עם כל הקואליציה שהייתה לו, ולא היה שום סיכוי לנצח. איך בשירת דבורה היא מגדירה את הקרב שהיה שמה, מן השמים נלחמו להם הכוכבים. נחל קישון גרפם וכך הלאה. שם התגלתה האמונה. אין עוד מלבדו.

שלש האמונות האלו מקופלות, מרומזות בתפילה שבכל לילה בחיינו אנחנו מתפללים. תפילת ערבית. שם אנחנו מתפללים. ופרוס עלינו סוכת שלומך, "סוכת" ר"ת: סיני, כרמל, תבור.

כיפת הברזל שלנו, כציבור, כעם, כיחידים, אלה האמונות. אין עוד מלבדו, תורה מן השמים, והשגחה פרטית.

ידיד נפשי, להבדיל בין חיים לחיים, ר' גדליה שרייבר זכרונו לברכה, שהיה לי את הזכות להכיר אותו בשנים שונות שלי. והכל היה דרך תורה, ודרך מצוות, שהתבוננתי, למדתי, שמעתי ממנו. כל מהותו היה איש ירושלים. כל מהותו ופרוס עלינו סוכת שלומך. באמונות האלו הוא בא לידי ביטוי לאורך חיינו. הייתה לו שרשרת של פנינים שכל כולה הייתה עשויה מפנינים, של אין עוד מלבדו, תורה מן

השמים, והשגחה פרטית. זאת הייתה השרשרת שלו.

אין עוד מלבדו. איך הוא כתב ואמר תמיד, שירתתי בחטיבה 7 גדוד 79. בקרבות הקשים בלטרון, מבצע חירם, כיבוש הגליל, מבצע קדש, מלחמת ששת הימים. אינני יכול לשכוח את העמידה של חיילי צהל בכל המערכות הקשות, כששירת אני מאמין לפיהם. אותה תחושה כי אנו עם השם, הלוחמים על זכותנו על הארץ הזאת, נתנה לנו את הכוח ואת התעצומות לעמוד מול כל האויבים מסביב. אין עוד מלבדו. אין שום סיכוי היה בכלל לנצח. אין שום סיכוי היה לעמוד מול מה שעמד מולנו, אבל התחושה והאמונה, אין עוד מלבדו, זה מה שדחף אותנו, לכל פרק הזה של חייו ומכוח זה לפרקים נוספים

תורה. מה יש לדבר על תורה ואהבת התורה שהייתה לו. המתיקות, שהיה נהנה מכל דבר תורה, אפשר היה לחוש את זה, שלא לדבר רק על הכולל שהוא הקים כאן, של מאות לומדים, על הארבע עשרה מקוואות שהוא בנה, ורבני שכונות, חמישים בתי כנסיות, מקדשי מעט שהקים בירושלים. דאג לבחירת הרבנים הראשיים, הרב ז'ולטי זכר צדיק לברכה, הרב משאש זכר צדיק לברכה, כל כוחותיו נבעו תורה מן השמים.

וההשגחה הפרטית שליוותה אותו מחמשה ימים אחרי לידתו שאמו עליה השלום נפטרה. לאורך כל הטלטולים והגלגולים שעבר, תמיד תמיד היה אומר גם לי, אין השגחה פרטית - אין שמחה, אין ברכה, אין הצלחה, אין כלום. וכשיש את זה - יש את הכל.

אלה היו העמודים שלו, אין עוד מלבדו, תורה מן השמים והשגחה פרטית.

איך, איך הוא זכה לזה? הרי כל העניין של ההספד זה לקחת את החיות של הנפטר אלינו, ליום יום שלנו, איך הוא זכה לחיות חיים, שאלה היו יסודות של חייו.

הוא עצמו לימד אותנו במילים שלו. כשפרעה שואל את משה, מי ומי ההולכים? אומר לו משה, בנערינו ובזקנינו נלך כי חג השם לנו. אם הבנים והבנות הולכים יחד, בדרך אחת, אז באמת חג גדול לעם ישראל, אבל אם חלילה וחס כל אחד ילך בדרכו, אז באמת השאלה היא, מי ומי ההולכים. עם מי ההולכים?

לכן, אם תהיה בנו אהבת ישראל אמיתית. נאהב איש את רעהו, נחזיר למוטב את בנינו ובנותינו, נחפש אותם, לא נחכה שהם יבואו אלינו, אני בטוח. שיהיה לנו עם גדול ויהיה לנו עתיד גדול. שום אומה לא תוכל לנו. אם נהיה עם אחד, מלוכד ומאוחד, באהבת התורה, באהבת ישראל, בנפשנו הדבר, וביכולתנו להגשים אותו.

במילים אחרות, כל המהות שלו היה, לחבר את כולם ביחד.

איך אנחנו אומרים, פעם אמרתי לו את זה, הנה מה טוב ומה נעים, שבת אחים גם יחד. המילה "גם" הרי היא מיותרת. הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים יחד.

אז ראיתי באחד הספרים כתוב הנה מה טוב ומה נעים. שבת אחים גם - יחד - ר"ת יש חילוקי דעות, גם אם יש חילוקי דעות, אנחנו יחד, למה, כי אין חילוקי לבבות. וכשאין את זה, יש את הברכה הגדולה.

זה זיכה אותי בחיבוק גדול שלו, שקיפל בתוכו את האמונות שהזכרנו.

באמירה שהיה אומר תמיד, איזהו חכם הרואה את הנולד, הוא גם היה מוסיף פן נוסף. פה לא מדובר על מה שעתיד להיות. כי אז היה צריך להיות כתוב איזה חכם הרואה את אשר יוולד. אלא מה שכבר נולד. איך מממשים אותו? איך רואים את הפוטנציאל שנמצא, ומוציאים את זה מהכוח אל הפועל. מה שהזכרתם, אבל בכיוון שונה קצת. זה כבר נמצא זה נולד. איך לוקחים את זה הלאה? איך בונים עם זה?

והוא היה עשיר. איזה עשיר? לא רק כשמח בחלקו. איזהו עשיר, השמח בחלקו - של השני. הפרגינן שלו, העין הטובה שלו, היתה תמיד פשוט בצורה בלתי רגילה.

זה נשאר תמיד, חזקה על המת שמשתכח מן הלב, המת, אבל החיות שלו נשארת לנצח.

לכן המקום שבו הם נמצאים ישני עפר, נקרא בית החיים. בית החיים? אין לך מקום חיים פחות ממה שיש לך שם. שם החיים נמצאים. החיות נשארת ומלווה אותנו לנצח.

ולכן דבר מאוד מעניין. מזכירים נשמות ברגלים. הרבה פעמים שאלתי את עצמי, הרי ושמת בחגך. זה הזמן להזכיר נשמות?

גם כל התרומות שנותנים, קשה לגבות אותם, כי תורמים אותם בחג. אם היו עושים את זה באמצע השבוע. פעמיים בשנה, יום זיכרון לכל הנפטרים, באים לבתי כנסיות, כל התרומות שנותנים, אפשר מיד לשלם אותם. מה פתאום ברגלים, וביום כיפור, הזכרת נשמות, זה לא מתאים?

ההסבר הוא, כל חג נקרא בלשון הקודש, רגל, מועד, ומקרא קודש. רגל - שכולם הולכים ביחד, מועד - כולם מתוועדים ביחד. מקרא קודש - מודיעים לכולם לבוא להיות ביחד.

זאת אומרת הנשמות שהתורה נותנת לחג, הם שמות שבעצם מבטאים את מה? את הביחד.

באו חכמים ואמרו, זה חג - ביחד. ניתן שם רביעי. מהו השם הרביעי? יום טוב.

יחד, זה לא רק אנחנו, יחד, זה גם עם הדורות הקודמים. אז זו הסיבה שמזכירים נשמות ברגלים.

לא מתוך צער, לא מתוך יגון, למרות שאנחנו לא שוכחים לרגע את החיבור לאתמול. ולכן מניחים את האבן על הציון, כמו שהזכרנו בשבעה, אבן זה הרי אב בן נכד, אמא בת נכדה, בכל הווריאציות, אומרים אבא, סבא, איפה שעצרת? אנחנו בונים עוד קומה, שום דבר לא נעצר. שום דבר לא נעצר, ויום אחד נראה את כל הבניין הזה בשלמותו.

לכן, גדליה זכרוןך לברכה. שנשמך עולה למעלה לגנזי מרומים, שם אתה פגשת את הוריק, את בתך היקרה חיה מלכה עליה השלום, תהיה מליץ יושר על רעייתך, על המשפחה, על כלל ישראל. והחיות שלך תשאר לדורי דורות, ויתן השם, ונזכה כבר בזאת השנה, שיקיצו וירננו ישני העפר, ונזכה לגאולה השלמה מתוך ברכה מתוך בריאות ומתוך שמחה.

הרב חגי לונדין שליט"א

הספד במלאת י"ב חודש

הקו החורז שאני לפחות זכיתי להכיר וללמוד, מהדמות המופלאה של ר' גדליה ז"ל, זה שבכל המפעלים האדירים שהוא עשה, כפי שגם הזכיר הראשון לציון, מה שהניע את הכל זה יראת שמים. אולי להבדיל באמת מאנשים שלפעמים כיום אנחנו פוגשים, שהם פועלים פעולות עם הציבור, אבל לא תמיד מתוך העמדה הרוחנית הנכונה, שיראת שמים היא זו שמניעה את הכל.

אנחנו נמצאים כעת בימי השובבי"ם, פרשיות השבוע שעוסקות ביציאת מצרים, שהרעיון העמוק שלהם, זה לא רק תזכורת ליציאה ההיסטורית של עם ישראל לפני אלפי שנים ממצרים, אלא בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים. לכל דור ודור יש את המיצרים שלו. לכל דור ודור יש את האתגרים שלו. ויציאת מצרים וימי השובבי"ם זה ימים שבהם אנו יוצאים מהשובבות, מהפראות, מחוסר הסדר. וכל האתגרים העומדים בפנינו, ועומדים בפנינו אתגרים גדולים, אתגרים לא פשוטים גם בדורנו כימים ההם ממש. ודמויות כמו הרב גדליה, יכולים לתת לנו קריאת כיוון.

הפרשיות הללו שעוסקות יציאת מצרים. מספרות לנו על עשר המכות. עשר המכות מסביר לנו המהר"ל מפראג בספרו גבורות ה', זה לא רק עונשים טכניים שהקב"ה הביא למצרים, אלא יש כאן אמירה מאוד ברורה בשביל שהעולם יצא מהמיצרים שלו, בשביל שעם ישראל יופיע את החירות, במשמעות העמוקה שלה פה בעולם. כל המערכות, מלמעלה ועד למטה, צריכות להבין, שבלי יציאה מהמיצרים, בלי יראת שמים, בלי החירות העליונה שעם ישראל מביא לעולם, שום דבר לא יעמוד פה על מכונו.

מכת דם, מסביר המהר"ל זה המים, נוזל החיים, מה שנותן לאדם את התחושה שהנה יש לי תמיד מקור מים. ככה אומר פרעה, לי יאורי ואני עשיתיני. כאשר לא יוצאים ממצרים, כאשר לא נותנים לקול אלוקים לדפוק בלב. המים הופכים לדם.

משם מגיעים למכת צפרדע. צפרדע, מסביר המהר"ל זה בעל חיים, שהוא מדרגת בינים בין הים לבין היבשה. לפעמים ישנם מצבים שהאדם משלה את עצמו, שבשביל שיוכל לצאת ממצרים מספיק לו רק לקפץ. מספיק לו לתת לעולם הרוחני, לעולם הקדוש, איזושהי נגיעה קלה, לעשות דברים מדי פעם, להוסיף עליהם פה ושם כעין

קפיצה קלה. מכת צפרדע מלמדת שזה טעות. אם עם ישראל לא יוצא ממצרים, הצפרדע עולה בארץ מצרים. המצריות הולכת ומתמוטטת.

ומשם מגיעים למכת כינים. כינים זה עפר האדמה, זה מדרגה נוספת. ישנם אנשים שחושבים שהקרקע עומדת יציבה מתחת לרגליים שלהם. והם לא מבינים. שכאשר לא יוצאים ממצרים הקרקע נשמטת. אבל הם מנחמים את עצמם, שאולי עדיין יש הבדל בין העולם שהם בנו לעצמם. לבין העולם של בעלי החיים. נכון, אנחנו אמנם לא יוצאים ממצרים, לא מוציאים את עם ישראל ממצרים, אבל עדין בנינו לעצמנו עולם אנושי, עולם של ציביליזציה, שניתן להסתדר בו בלי יראת שמים.

מגיעה מכת הערוב, בעלי החיים שכבר יותר גבוהים מהקרקע, שהם מתערבים בתוך חדרי משכבם. שום דבר לא נשאר עומד כאשר אין יראת שמים.

ולפעמים אדם מנחם את עצמו, שאמנם בעלי חיים מתערבים בתוך העולם שלי. אבל יש רכוש, יש קנין שהוא רכש פה בעולם הזה, ושם הוא מנסה למצוא את הנחמה. מגיעה מגיפת הדבר, שמכה את הרכוש.

ואז אדם לפעמים מנסה למצוא את נחמתו באויר, בתרבות, נכון אין תורה אין יראת שמים, אבל יש לנו תיאטרון. יש לנו עולם תרבותי חילוני. שאולי הוא ייתן לנו את המנוחה.

מגיעה מכת שחין, שחין פורח אבעבועות. אי אפשר לנשום. העולם הולך ולומד בדרך הקשה שצריך לצאת ממצרים. ואז מגיעה מכת הברד. מים ואש מתערבים. הכוחות העל טבעיים, גם הם הולכים וקורסים. הנחמה לפעמים בעולמות שאפשר לברוח אליהם, ולחשוב שאפשר להסתדר ללא תורה וללא יראת שמים.

ואז מגיעה מכת ארבה. ארבה זה הרבה יצורים קטנים. אומר שלמה המלך, לארבה אין מלך. הרבה אנשים שלא מבינים מה זה לעבוד ביחד. כשאין יראת אלקים. כשאין דמויות שיכולים לחבר את כולם ליראת שמים, כל אחד דואג רק לעצמו ומייחס לעצמו את כל התכונות.

ואז מגיעה מכת החושך. המצרים, כך מסרו לנו חז"ל, וימש חושך, לא רק שהיה חושך, הם גם מששו את החושך בידים. כאשר אין יראת אלקים כל אחד נמצא לבדו. ובחושך.

ואז מגיעה מכת בכורות. בכוריות זה תחושת העוצמה הכי גדולה שלנו. הולדתי ילד. העולם הזה בשליטה שלי. חז"ל מספרים שהמצרים סגדו לבכורות. אין בית אשר אין בו מת, אומרים חז"ל, גם במקום שהבכור היה מת, המצרים היו מעמידים פסל של בכור ומשתחוים לו. וזו תחושה שהנה, החומריות, ההישגיות פה בעולם הזה, היא הכל. וגם זה התמוטט ביציאת מצרים.

כי ביציאת מצרים התברר שרק הדמויות, חמושים עלו בני ישראל ממצרים, חמישית כמו חומש שנותנים לצדקה. רק אנשים שיש להם את נקודת האיכות, את ההבנה שכל מה שעושים בחיים. המים, והאדמה, והרכוש, וההישגים, והתרבות, והמתנסים והמועצות הדתיות, ומדינת ישראל, והתמודדות מול מגיפה, והתמודדות מול כל ההישגים המופלאים שבני האדם עושים, הכל מתחיל בדבר אחד. יראת שמים. ההתהלכות ברגש, בהבנה שכל מה שאדם עושה, הקב"ה עומד על ימינו וסומך אותו.

ואז עם ישראל יוצא ממצרים, בחיפזון יצאתם במצרים. אנשים שלא שרויים ברחמים עצמיים, שלא עסוקים באינטרסים שלהם. אלא מלאי זריזות, מלאי חפזון במשמעות החיובית, בנמרצות. בונים ויוצרים דברים פה בעולם הזה. דברים שנשארים לדורות.

אומרים חז"ל, תלמיד חכם שנפטר, ובעומק העניין, כל אדם גדול שנפטר, איך מספידים אותו? מעמידים ישיבה על קברו. לומדים את תורתו. ואז אומרים חז"ל, שפתותיו דובבות בקבר. כאשר אדם מחובר אל הנצח, המפעלים שלו הולכים וממשיכים פה בעולם שלנו.

כשממשיכים לצאת מהמצרים, מתוך כל הכוחות והזרעים שאדם זרע פה בעולם הזה.

אנחנו יוצאים ללא חמץ. חמץ היא מלשון המילה החמצה. חמץ, זה השאור שבעיסה, היצר הרע, העצלות, העייפות, הרחמים העצמיים. עם ישראל יוצא ממצרים בחפזון, אוכל מצות, אוכל ממוצה ומדוייק.

אנשים מאוד מאוד ענייניים, שעושים בכל מקום בדיוק את מה שהם צריכים לעשות. כל אדם עוזב את העולם הזה. יש כאלה בגיל תשעים ויש כאלה בגיל תשע. השאלה היא לא כמה שנים אדם חי בעולם הזה. אלא מהו עשה בשנים הללו. דמויות שהותירו חותם אמיתי, חותם של יראת שמים, חותם שילמד לדורות. הם חיים לנצח.

אני רוצה לקרוא לכם מכתב נחומים, שכתב בזמנו הרב קוק לתלמידו הגדול הרב יעקב משה חרל"פ. אחיו של הרב חרל"פ נפטר, והרב כתב לו מכתב. המכתב הזה אני חושב שזה בדיוק מכתב שאפשר גם לקרוא על דמותו של האיש הגדול הזה ר' גדליה ז"ל:

ברכה ונחומים וחיים טובים ונעימים לכבוד ידיד נפשי וחביבי, מחמד לבבי רוחי ונפשי, הרב המאור הגדול לממשלת התורה והחכמה והיראה, אוצר החמודות הרב שרייבר שליט"א, וכל אשר לו לברכה וכל טוב סלה.

הנני מוצא את עצמי עוד הפעם, מחויב לחזק ולאמץ את רוח כבוד תורתו. ידיד נפשי. אל יאמר איך ינחם ובמה ינחם. דווקא מאתר עילאה לפום דרגיה. דוקא

במדרגה העליונה שלו. ינחם וינחום בעזרת השם, מקור החיים והנחמות. דווקא בהשקפה עליונה לטובה, כותב הרב, שכל האנינות והאבילות, על נפש יקרה שמלאה צבאה בעולם הזה. נפש שמלאה את תפקידה פה בעולם הזה בצורה הטובה ביותר שנפש ונשמה, יכולה למלא את תפקידה פה בעולם הזה. נפש יקרה שמלאה צבאה בתיקון השכלול לפי מדתה, ועלה אותה נפש, לרצון, מדודנו מדוד, לארחא בתפוחא קדישא. לשדה התפוחים הקדושים. להתענג בצחצחות עליונים, וצדיקיא איתנהו בכולהו עלמין בתר חייהון יתיר מבחייהון. צדיקים משפיעים בעולמות אחר חייהם יותר מבחייהם.

זו הסיבה בעם ישראל שאנחנו אומרים את תפילת הקדיש על פטירה של אדם. ב"ה כל עם ישראל נוהג לומר תפילת קדיש, מזלנו שרבים מהם לא מבינים מה הם אומרים. בתפילת הקדיש אין מילה אחת של צער, אין מילה אחת של ייאוש. כל התפילה אומרת רק דבר אחד, יתגדל ויתקדש שמייה רבא. שמו של הקדוש ברוך הוא מתגדל ומתקדש. מתוך הכאב. יהא שמייה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. שמו של אלוקים הוא מעל כל העולמות. כל הקשיים, כל המיצרים, כל המכות. הם הולכים ומופיעים את גדולתו וקדושתו של הקב"ה. לכן אנו חוקקים על הקבר תנצב"ה. תהא נשמתו צרורה בצרור החיים. יש צרור החיים, צרור נצח, ששום דבר לא הולך לאיבוד. אותו שדה התפוחים הקדושים שהנשמות עולות לשם. אחרי שמלאו את תפקידם פה בעולם הזה.

ואז כותב הרב קוק, הלא אין קץ להתפשטות החיים העליונים המאירים של נשמתם בצאתם למרחב ממאסר הגויה. הנשמה יוצאת ממאסרה של הגויה פה בעולם הזה, אז תתענג על ה' ממש. כל אותו האבל והקדרות, כותב הרב, אינו אלא ענין אשר נתן לבני אדם מחולשת הכרתם של רובא דעלמא. ולא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע. ובכל תלמיד חכם לפום דרגיה. כל תלמיד חכם לפי מדרגתו, איך הוא סופג את האבל הזה. כי בעומק הענין אומר הרב, אור הציץ שעל ראש כהן גדול זורח הוא ומרצה, בין ישנו על מצחו ובין אינו על מצחו. הציץ של הכהן הגדול מכפר על עם ישראל גם כשלא נמצא על המצח שלו.

הנשמה ממשיכה לפעול בעולם, דרך כל החותם והזרע שהשאירה פה בעולם הזה, גם במשמעות של ילדים, וגם במשמעות של המפעל. והקב"ה יפאר ענוים לישועה. לחבוש לשבורי לב ולהפוך אבלם לששון. וכבוד תורתו ידיד נפשי יחזיק במעוזו מעוז עליון, והיה רק למעלה. והשם יתברך, לא יתן למוט רגל חסידיו, ואורך ימים וכל טוב ישיביעוהו בעזה"י.

זה המבט בעם ישראל כאשר אנחנו עוסקים בהספד. הוא לא הלך לשום מקום. הוא נמצא פה. הנשמה הולכת. ובכלל לא משנה באיזה גיל. לא משנה באיזה תפקיד. כל

אדם יעמוד בבוא היום לפני בוראו. ושם הוא יגיד, ככה כותב הזוהר הקדוש, אדם יגיד וידוי, וידוי שפה אומרים אותו בבית המקדש, וידוי מעשרות בפרשת כי תבוא, אומר הזוהר הקדוש שאת זה יאמר אדם שמגיע לשמיים. "בערתי הקודש מן הבית, וגם נתתיו ללוי לגר ליתום ולאלמנה, לא עברתי ממצוותיך ולא שכחתי. לא אכלתי באוני ממנו לא נתתי ממנו למת. שמעתי בקול ה' אלקי עשיתי ככל אשר ציויתני". לא כתוב, הצלחתי ככל אשר ציויתני. אלא עשיתי ככל אשר ציויתני. כאשר אדם עושה כמיטב יכולתו. הולך ובונה את מה שהקב"ה רוצה ממנו. יוצא מהמצרים בכל יום ויום. מלא פעילות, מלא יצירה, הוא עושה את מה שהקב"ה רוצה ממנו, ואז "השקיפה ממעון קודשך מן השמים וברך את עמך את ישראל. ואת האדמה אשר נתת לנו... ארץ זבת חלב ודבש".

אומר רש"י במקום על פי המדרש, אנחנו עשינו את מה שגזרת עלינו עשה אתה מה שכתבת בתורתך לאמור. וזו התפילה שאנחנו מתפללים ביום הזה. ר' גדליה עשה בדיוק את מה מה שהקב"ה רצה ממנו. וגם אנחנו בע"ה נלמד מכך, לעשות בדיוק את מה שהקב"ה רוצה מאיתנו. ואז כל המצרים יעלמו. מגיפות, מלחמות, קשיים, בעיות פוליטיות, בעיות אישיות. אדם מאמין עומד תמיד צפוף מול אביו שבשמים ואומר, בדיוק כמו ר' גדליה בכל שניה בחיים שלו, "עשיתי ככל אשר ציויתני". וזה הדבר שנשאר לנצח נצחים.

הקב"ה ינחם את המשפחה ואת כולם, ובעז"ה מחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים אמן.

חה"כ והשר (לשעבר) מר זבולון אורלב

הספד במלאת השבעה

לפני שבוע קיבלנו את הבשורה הקשה והכואבת, שאיש ציבור גדול, נכבד ורם מעלה בישראל, למשפחתו, לחבריו ומוקיריו הרבים, לעמו לארצו, ולמדינתו, הסתלק מאיתנו ועלה לגנזי מרומים.

ר' גדליה נפטר שבע ימים, מעוטר בכל הכתרים של תורה עם וארץ ישראל. מה גדול הצער ומה רב היגון.

אני לא אחסוך בסיפור מעלותיו ושבחיו של ידידי היקר לי מאוד ר' גדליה, שהרי אומרים חז"ל במסכת שבת שאין להתעצל באמירת דברי הספד, ועלינו להוריד את הדמעות על אדם כשר, דמעות שהקב"ה מניחם בבית גנזיו. ואשתדל גם לקיים את המצווה האמורה במסכת מועד קטן, חכם - כבודו בהספדו.

מובא בירושלמי מסכת שקלים: רבן שמעון בן גמליאל אומר, אין עושים נפשות לצדיקים, דבריהם הם הם זיכרונם. על פי זה גם פסק הרמב"ם במשנה תורה, ספר שופטים בהלכות אבל, ומציינים את הקברות ובונים נפש על הקבר, והצדיקים אין בונים להם נפש על קברותיהם. דבריהם, הם הם זכרונם.

בטוחני, שיש הסכמה רחבה בקרב כל ידידי מכיריו ומוקיריו, שלגבי ר' גדליה, הכוונה של חז"ל בוודאי לא רק לדבריו, לנאומים וכדומה, אלא גם בעיקר למעשיו, ומפעלותיו, שהטביעו חותם עמוק בכל התחומים הציבוריים שפעל בהם. בין במסגרת תפקידיו בחינוך, כמנהל בית הנוער בבקעה, שהיום קוראים לזה מתנ"ס, כמנהל משרד הדתות, מנכ"ל הרבנות הראשית, יושב ראש המועצה הדתית בירושלים ועוד. ובין שבחר לעסוק בהתנדבות, כמו בהיותו המנוע טורבו, המוביל, כיושב ראש בית הכנסת ישורון, שהפך להיות גם בית מדרש, לרבים מאוד בציבור הירושלמי.

תמיד פעל בהתמדה בכל תפקיד, להגדיל תורה ולהאדירה.

הכרתיו לפני למעלה מארבעים שנה. בהיותו מנהל בית הנוער בבקעה, ואנוכי בראשית הדרך, בחור צעיר, כמנהל הפנימייה של אוולינה דה רוטשילד בבקעה. הכרתי איש מאיר פנים, מנהיג חינוכי מעולה, שהיה בראש מעצבי תורת החינוך הבלתי פורמלי, וזקף את גוום של אלפי המדריכים בכל הארץ. הטביע חותם עמוק.

לצערנו, כידוע, הפעילות הציבורית בישראל אינה מתנהלת בדיוק באווירה של עונג שבת. ר' גדליה היה שונה. הוא מתנהל, בלי קומבינות ובלי רכילות. ולשון הרע, בלי שנאות, בלי מריבות כוחניות ומלחמות חיכוך, המבזבזות אנרגיה לחינם.

טובת מטרתיה של היהדות הדתית לאומית, להנחיל למדינת ישראל את אמונתה באשר לציונה היהודי, בטיפוח אופיה היהודי של המדינה ברמה הלאומית, תמיד עמד לנגד עיניו והדריך את מעשיו. הוא היה סמל ומופת לשליח ציבור נאמן, ללא כל הסתייגות וגבולות, כדי להנחיל את משנת הציונות הדתית לעם ולמדינה, לחזק את עולם התורה, את בתי הכנסת ואת הרבנות.

וגדליה היה חבר נאמן, ישר כסרגל. הוגן, מסור. תמיד ידעת שפי ולבו שווים, ותמיד אפשר לסמוך עליו שיסכים להתגייס לכל משימה לאומית ציבורית, שיש בה קדושה ותרומה, לתורה, לעם ולמדינה.

זה לא סוד שהתייעצתי עמו רבות. התלבטתי עמו בסוגיות תנועתיות, לאומיות ועירוניות, הרבה מאוד פעמים. מעולם לא נתן לי להרגיש שאני מטריד אותו וגוזל את זמנו, אדרבה תמיד מסר את עצמו התמסר. וחלק עמי את נסיונו העשיר, את חוכמתו הרבה, ואת ידיעותיו הרחבות. תמיד רק עזר חיפש איך לעזור ולסייע. אומרים, אמור לי עם מי אתה מתייעץ, ואומר לך מי אתה. אני תמיד התגאיתי שזכיתי לחלוק עצה ולגבש עצה אצל ר' גדליה. שהקדיש ימים ושעות עמי לשיחות ארוכות מאוד.

הגמרא בסנהדרין הבטיחה, שהספד לצדיק יש בכוחו לעכב פורענות. ר' גדליה בהחלט נחשב לא רק בעיני, אלא בעיני רבים, כצדיק באישיותו, בהליכותיו, במעשיו ובמפעלותיו, שכל דברי ההספד עליו יכולים לעכב פורענות. והרי אנו שרויים בתקופה זו לצערנו, בעיצומה של פורענות קשה של וירוס הקורונה. המחליא והורג רבים וטובים.

מה פשר הפשט הזה שעיכוב בפורענות בזכות הצדיק? זה מעשה קסם? זהו נס? לעניות דעתי, לא ולא, שהרי אין סומכים על הנס. פירוש עיכוב הפורענות הוא בא בזכות מורשתו של הצדיק שהנחיל לבני משפחתו, לחבריו וידידיו, לכל מי שהכיר אותו, לכל סביבתו ולעם כולו. הפירוש הוא, שאם יהיו רבים מאוד שילכו בדרכיו, ינהגו כמנהגו ויעצימו את משנתו בה האמין, אזי אין מקום לפורענות.

זוהי בעיניי גם צוואתו של ר' גדליה. לנו, לכל אחד באופן אישי, לחברה הדתית והציונית, לעיר ירושלים. ולכל עם ישראל. ר' גדליה שהיה מגדולי מנהיגי הציונות הדתית בדור התקומה, הוריש לנו עגלה עמוסה, בדבריו, בהנהגותיו, בהליכותיו באישיותו ואופיו המדהימים. יש לנו מורשת ענקית ממנו. ולוואי ונהיה ראויים לה.

נוהגים לבקש מנפטר חשוב ובעל זכויות, שיבקש בקשות מהקב"ה. כמי שמכיר היטב את גדליה, אני יודע בוודאי שאין צורך בכלל לבקש זאת ממנו. אנו יכולים לסמוך וללמוד ממנו מתי לבקש, מה לבקש ועל מי לבקש מבורא עולם. אין שליח טוב ממנו כדי לבצע את המשימות של הבקשות הרבות והתחינות הגדולות שיש לנו, מהקב"ה. הוא יעשה את שליחותו שם למעלה בהצטיינות יתרה, כפי שעשה את שליחותו הציבורית כאן למטה.

אומר למשפחתו היקרה שחלקה כמובן אני גם מכיר באופן אישי. שתהיה למשפחה נחמה פורתא. מעצם הידיעה שראש משפחתם גידל דור שלם, נאמן ומסור לערכים הנעלים, ולאמונה העמוקה שלו בכל תחומי החיים, בחינוך, בדתות, במינהל ציבורי, בכל התחומים שבהם עסק. דור שלם שיילך בדרכו וינציח את צוואתו.

תהא נשמתו של גדליה צרורה בצרור החיים. ויהי זכרו ברוך.

ד"ר יהודע חיים לשעבר שגריר ישראל בהודו וסין ספד במלאת השבעה

באחד האירועים שנערכו לכבודך לפני מספר שנים, שמעתי מהנוכחים שאומרים, כמה עזרת להם בדבר פלוני ודבר אלמוני. אני חשבתי שתרומתך הגדולה ביותר הייתה, כאשר ניהלת את בית הנוער בקעה.

ראיתי אותך ביום הראשון שהגעת למועדון בשנת 1951. קצין בצבא, נדמה לי סרן אם אני זוכר. ואני עולה חדש, שהגיע כמה חודשים לפני זה לארץ.

הייתי חניך המועדון, אחר כך עבדתי במועדון כמדריך. אחרי שחזרתי מלימודים בחו"ל ושליחויות מטעם המדינה. היינו בקשר טלפוני. ובפגישות בערבי חג. שלש פעמים בשנה ביחד עם שלשה חניכים שלו, שלי, שאחד מהם נמצא פה יושב בקהל. ביקרנו את גדליה בבית.

כי אתה לי, לחניכים האלה, ולמאות רבות של ילדים, תרמת מה שאף אחד אחר לא תרם.

אנחנו דור העולים החדשים, שהחברה מסביב הקרינה בוז, כלפי הערכים עליהם גדלנו בבית. אתה בצורת ההתייחסות שלך אלינו ולהורים שלנו, הקרנת כבוד והערכה. אמרת בצורה אילמת ובהתנהגות שלך, שהערכים שלנו, הם יהודיים, הם ייחודיים, ויש לשומרם.

ההתייחסותך המכובדת להורים שלנו, שהשפה העברית שלהם הייתה קלוקלת, והיו במשבר תרבויות, נסכה בנו ביטחון. בגלל גישתך להורים שלנו, עזרת, שאנחנו חניכך לא נשבור את מסגרת המשפחה.

מדי פעם נהגת לצטט מאמרי חז"ל, שאחת מהן אמרה, המציל נפש בישראל כאילו הציל עולם ומלואו.

אני שהייתי חניך שלך, ואחר כך עבדנו ביחד שנים רבות. אומר לך, שאתה הצלת לא נפש אחת, אלא מאות נפשות, ואני אחד מהם.

אני ובני דורי, בוגרי המעברות, הלכנו על חבל מאוד דק, שבקלות יכולנו ליפול לתהום ולסטות מדרך הישר. הרחוב מאוד קרץ, אבל המועדון גבר על הרחוב הזה.

גדליה היקר.

מועדון בית הנוער היה תחנה אחת מיני רבות בחייך, אחר כך מילאת תפקידים רבים וחשובים מאוד, ובכלל זה דאגת לשיעורים היומיים לגמלאים בבית הכנסת, שהפכו לשם דבר בירושלים וגם בישראל.

עם זאת, בעיני, תרומת הגדולה ביותר היא הצלת דורות שלמים, של נערים ונערות שראו בך אח גדול ומודל לחיקוי.

מה שהשגתי אני בחיים, זה במידה רבה מאוד בזכותך. ואת זה אמרתי לך לא פעם, ותורתך הייתה תמיד נר לרגליי.

יהי זכרך ברוך.

מר דני בונפיל

יו"ר מרחב ירושלים בהסתדרות

מתוך ראיון בטלוויזיה

בקעה בשבילי זה היה הבית הראשון, לא הבית השני, כי שם היה לנו את הכל. בבית לא היה לנו. אבא שלי היה עובד תברואה ואמא שלי לא עבדה. אנחנו באנו מטורקיה וההורים לא ידעו קרוא וכתוב.

גדליה דאג, שמהילד הקטן ועד אחרון המבוגרים ילמדו. הוא פתח גם מרכז לקשיש אצלנו, הוא פתח גם קורסים למבוגרים.

עברו פה כמות אדירה של ילדים, שהיום כבר הם מבוגרים, ואיפה שתלך, כל מקום בעולם, לא בארץ בעולם. כל מקום יגידו לך, מה הוא עשה, מה הוא טיפל, מכלום הוא היה עושה הכל.

הוא היה אשכנזי היחידי בבקעה, שטיפל בכולנו הספרדים שהיינו במצוקות. חיינו במצוקה. הוא היה מגיע למעברה, מביא לאנשים לאכול, דואג לכולם, ואחר כך גם היה מביא אותם לבית התלמיד כדי שיהיו פה וילמדו, יעברו אחרי הצהריים. זה היה נקרא בזמנו חינוך משלים.

אני גם מזכיר את הפרוסה, שהיא הייתה מאוד חשובה לכולנו. היינו כולנו ממתנינים כמו ילדים טובים, לחכות לשעה 5 ולקבל פרוסה עם גבינה ושני מלפפונים חמוצים...

כמובן ששכונת בקעה היא הייתה שכונה מאוד פרובלמטית. ההבדל בין שכונת בקעה למוסררה, זה גדליה שרייבר. מוסררה הוזנחה. בקעה קיבלה טיפול מגדליה. גדליה טיפל בנו.

מתוך החבורה הגדולה והענקית שהייתה בבקעה, יש שגרירים. יש חברי כנסת, יש שרים. יש בכל התפקידים. כולם היו החניכים של גדליה.

גדליה עשה פעם משפט ציבורי על חלוציות ועל סלוניות. אמנם אני קבלתי עונש להיות בתפקיד של הסלוניות. זו היתה התקופה שעברו מהחלוציות אל הסלוניות. ועם הזמן הסלוניות נדבקה בכולנו, והוא ניסה להחזיר אותנו לחלוציות, הוא המשיך בשלו גדליה.

כל אלו שבזכותו היום הם קיימים. אני מכיר כמה אנשים שלא טופלו על ידו, הם

קבורים היום מתחת לאדמה. בבקעה היו גם בריונים קשים. בבקעה היה פשע. לא יאומן איזה פשע. גדליה היה לא רק מחנך. הוא היה בקשר עם המשטרה. הוא דאג ללכת להורים עם המשטרה לטפל בהם, במקום שייכנסו לבית סוהר, לטפל בהם דרך בית הנוער. וזה גדליה.

הוא היה מחנך ולוחם. גם בצבא וגם באזרחות.

ד"ר נסים אלבז

בוגר בית הנוער בקעה

דברים באירוע יובל לבית הנוער בקעה

ראש העיר הנכבד. אורח הכבוד, רבנו ומורנו גדליה שרייבר. חברי וידידי מזה יובל שנים שלום וברכה.

התאספנו היום מכל קצות הארץ, להביא ביכורי תודה לאדם שלא קבע גבולות לאהבה ומסירות נפש לעמך ישראל. מאוצר הזכרונות אני דולה מים חיים מן הבור ההיסטורי. דמותו של גדליה חביב, ויקיר השכונה, עולה מן הבור, כמו אגדה. הקשר שלנו עם גדליה טבע את חותמו ללא היכר. אישיותו ודמותו של גדליה איש המופתים לא תשכח מאיתנו גם לאחר יובל שנים. כמו במעמד הר סיני, אלפים מתלמידיו עומדים היום נוכחה, בזכות מסירות הנפש ופועל ידיו, של רבנו מורנו גדליה.

גדליה הצטייר אצלנו כאב רוחני, רועה צאן שניגן צלילים ערבים, בשעה שתנורי פרידמן, במרתפים ובפחונים הפסיקו לחמם בגלל שנגמר להם הנפט. בשעה שהמים בדודים על הגגות התייבשו, ובברזים ירדו המים טיפין טיפין.

גדליה איש המעש. אינסטלטור רוחני, האחד שחיבר אותנו בצינורות רוחניים לנכסי הברזל של עם ישראל. ידיד נפש זה הקדיש את חייו, למען דור המדבר, למען אלפי העולים, שעברו תלאות וסבל רב, בהתאקלמות בסביבה זרה ומנוכרת. מטרתו הייתה ותמיד נשארה לפרוץ חומות של בערות, חומות של אפליה, לפתוח חלונות אטומים על מנת להביא לנו מנת אור, משב רוח חיים, בין הפחונים והמעברות.

אישיותו החמה והמלכדת של גדליה, הכניסה רוח חיים, זרם חשמל בבניין ישן, מקום שהפך למוקד עשייה ויצירה. בימי שישי, כאשר עלינו מן הרחצה, לבשנו בגדי שבת וכיפה סרוגה לראשנו, הכפלנו את צעדנו לאן? לאולם הראשי של המועדון, שהפך פתאום לבית הכנסת, לקבל את השבת. באנו ונסחפנו בשירת ידיד נפש כפי ששמעתם הערב, ולכה דודי. עם אותם לחנים יכולנו לפרוץ את המחסומים העדתיים, את קשיי הפרנסה והמחסור.

ידידים יקרים נמצאים אנו בימים קשים לעם ישראל. בימים שחוסר האחדות גודל ועושה שמות בעם, הגיע הזמן להסיק לקחים מן העבר להתחזק באהבת ישראל, תשאלו כיצד דרך כוכבו של גדליה? ראשית לקח על עצמו משימה חינוכית נעלה ומקודשת, להקים דור חדש בין שכונות העוני, ללמד אותנו אהבה לזולת. הערב

כולם דיברו על אהבה לזולת. מהי אהבה? מהי אהבה אמיתית? מדוע אנחנו אוהבים את הזולת? בתורה נאמר ואהבת לרעך כמוך. במבט ראשון נראה דבר כמליצה, וכי אפשר לדרוש מאדם לאהוב את הזולת באותה מידה שהוא אוהב את עצמו. הרי זו משימה בלתי אפשרית. לפתע אנחנו מגלים, כי אין זו אהבה אמיתית, אלא אהבה התלויה בדבר. אנו אוהבים את האהבה ואת הכבוד שנוכל להפיק מזה. אצל גדליה למדנו את הדרך בה נמצא את הדרך לאהבה אמיתית. התמסרות לצורכי ציבור, לצורכי הנשמה.

כבר באותם ימים הפך גדליה למנהיג רוחני ומחנך נערץ, שפעל ללא ליאות בעבודת הקודש למען הזולת, בשעה שהמערכת הביורוקרטית במדינה שלנו, זחלה על ארבע, וכל פנייה לשירותי הסעד. ולמשרדי הממשלה היתה כרוכה בסבל וכישלון מראש. היה זה גדליה שפרץ דלתות נעולות למען אוכלוסייה ענייה ומרובת ילדים.

גדליה, חייל, קצין נאמן בשירות העם, איש מופת וחזון שהפך תיאוריות למעשה.

בתפילת שבת לאחר החזרת ספר התורה לארון הקודש, מתפלל החזן יקום פורקן, כתוב שם וכל מי שעוסקים בצורכי ציבור באמונה הקדוש ברוך הוא ישלם שכרם. שואלים, מדוע הקדוש ברוך הוא ישלם שכרם? התשובה היא, וכי מי יוכל לשלם חמישים שנות עשייה למען קידוש השם, למען הקהילה, למען הקהילה לפני עצמו ולפני משפחתו. תישאלו. מדוע בחר גדליה לעסוק במשימה כמעט בלתי אפשרית, בעבודה שחורה שדורשת מאמצים עילאיים. הרי בכל זאת היו לו אופציות תמיד לעסוק במשרה מכובדת עם חשבון תופח בבנק. אלא במאי עסקינן, באדם מוכשר, מוצלח שבחר בדרך קשה ובלתי שגרתית.

המשורר רוברט פרוסט אמר את הדברים האלה, ואני אתרגם אותם לעברית. שתי דרכים התפצלו ביער, ואני בחרתי בדרך לא דרך, בדרך רק מעט עברו בה. וזה עשה את כל ההבדל.

גדליה בחר בדרך קשה, במלחמת מצווה, לפרוץ את חומת הבערות, להקים דור חדש, הכל למען עתידה של מדינת ישראל.

במדעי החברה מלמדים, שכדי לנצח במלחמה צריך צבא מאורגן ומלוכד, אבל בכדי להביא לשינוי חברתי, מהפכה חברתית, להפוך עולמות, צריך מנהיג אחד. וזה היה גדליה.

ואסיים בציטוט משירת הנוער של שמואל בס. מי זה חולל את הפלא? זו ידך היא הזורעת, זו ידך היא הנוטעת, כל עוד הנוער לנו במולדת ואנשים כמו גדליה, קום יקום חזון עם ישראל.

מר נריה פנחס

חתן התנ"ך העולמי ומראשי מרכזי תקוותנו

ספד במלאת השבעה

בין שלל התפקידים. שעשה גדליה זכרונו לברכה. תפקידים מבורכים, גדולים. למעלה משתים עשרה שנה הוא עשה בהיותו מנכ"ל מוסדות קרן ילדנו מרכזי תקוותנו.

היה מגדלור. היה איש שאיגד כל כך הרבה אנשים. עשרות מנהלים מאות עובדים, אלפי חניכים. הלכו אחריו בראש מורם. כל אדם חזו בו אומר איוב, אנוש יביט מרחוק. מה היתה המעליותא הגדולה? מה הייתה הגדולה? מה היה הדבר האדיר שהוא היה יכול להיות אבן שואבת לכל כך הרבה אנשים, כמו שעכשיו שמענו מד"ר יהודע בבית הנוער בקעה, והביא גם את הרוח הזו למרכזי תקוותנו.

בכל פעם שהגיע, כמו פנס ברחוב, כולם התאחדו סביבו. יש מדרש במגילת רות. שאומר: בוא וראה כמה גדול כוחן של צדיקים. בוא וראה כמה גדול כוחה של צדקה. בוא וראה כמה גדול כוחן של גומלי חסדים. שאין חוסין לא בצל שחר, או בצל כנפי הארץ, או בצל כנפי שמש, או בצל כנפי חיות, כרובים ושרפים, אלא בצילו של מי שאמר והיה העולם. שנאמר מה יקר חסדך אלוהים ובני אדם בצל כנפיך יחסיון.

בלי שום ספק היו לו שפע תכונות, הקב"ה בירך אותו. אבל הייתה לו תכונה אחת חזקה שעד היום אתה רואה אותה עוברת כחוט השני בכל פועלו. איש של חסד. גומל חסדים. באירועים היה קם מהמקום, לוקח צלחת, יוצא חוץ מהאולם, נותן את זה לאיש רעב. משכין שלום בין אדם לאשתו, בין אדם לחברו, נותן הצעה טובה, מרפא נפש פגועה, מוחה דמעה מעל פנים של אנשים, משקיע ממרצו לחניכים צעירים, כל כך הרבה אנשים זוכים למגע ידו.

אני בדקות הקרובות פה, למאות אנשים, אפילו אלפי אנשים, שזכו להיות מקרוב, ראו אותו בפעלו במרכזי תקוותנו. הוא תמיד היה אומר. אדם גדול לא נמדד בתפקידים הגדולים, אדם גדול לא נמדד בתפקידים הבכירים. דווקא המידות התרומיות של האדם, הוא אומר לי, ניכרות בדברים הפעוטים, דברים שאין להם כל כך ערך וחשיבות. דווקא שם האדם נמדד.

העין הטובה, עשיית הטוב והישר, הסבלנות אין קץ. כיבוש יצר המחלוקת, זה משהו מדהים. מי שראה אותו בשנים עשרה השנים, עד כמה הוא עושה דברים בגבולות האפשר, ומפייס כל כך הרבה אנשים, ומאגד ומלכד כל כך הרבה אנשים. זה המעליותא הגדולה.

אבל לא רק היא, כי יש עוד רכיב אחד: ה' מי יגור באהליך מי ישכון בהר קדשיך, הולך תמים, ופועל צדק, ודובר אמת בלבבו, נבזה בעיניו נמאס. ופה באה הנקודה: ואת יראי ה' יכבד.

היה לו כבוד אדיר ללומדי תורה, היה לו כבוד אדיר לתורה, אני זוכר בהרבה מאוד אירועים, היה קם והיה נותן את הכיסא שלו. נכנס רב, אמרנו לו, אנחנו נדאג, יהיה בסדר. לא, הוא קם, כבוד התורה! כבוד הרב ישב. הכבוד הזה לתורה, זה נתן דוגמה אישית לכל מי שסביבו. שתים עשרה שנים רצופות בתקוותנו, פעם בשבוע ישיבת מנהלים. הוא היה פותח אותה בדבר תורה מענייני דיומא, וזה היה החותם המרכזי של הישיבה. זה הדבר הכי ענק שהוא עשה.

זה ספר תולדות אדם. חייו של אדם דומים לספר. מצד אחד הכריכה בצד אחד, זה יום הלידה. הכריכה בצד השני, זה יום המיתה. ובאמצע הוא כותב, כל אדם, כותב את ספר חייו. הוא בחר לכתוב את ספר חייו, עם כתב צפוף והרבה מאוד דפים. ובתקופה האחרונה הוא בחר לכתוב את סיפור חייו בספר נהלך ברג"ש.

הייתי אצלו בבית. הוא אומר לי, הספר הזה מספר על הימים והחיים שלי בתקופות חשובות בחיים שלי. אבל הוא אומר לי, את זה לא אשכח, הוא אומר לי יש ימים שהם מרכיבים חיים. אבל דע לך הוא אומר לי, אתה. תשתדל בכל מאודך, שהחיים יהיו. בתוך הימים. יש חיים שיהיו בתוך הימים, זה הדבר החשוב.

גולמי ראו עיניך ועל ספרך כולם יכתבו ימים יוצרו ולו אחד מהם. היה לו ערך לזמן, ערך לכל מה שהוא עשה. בכל התפקידים שהוא עשה, הוא אמר לי, יש פסוק בסוף ספר בראשית, שמני אלוהים, אומר יוסף, לאדון לכל מצרים. זה אני עשיתי? הקב"ה שם אותי במקומות החשובים האלה, כדי שאני אפעל.

כמו שאמר הרב נריה, גדליה - מלשון להתגדל לשון גדול. רבי גדליה - זה לשון להרבות. הייתה לו תכונה שהוא היה רוצה שמהו מתוכו יהיה בתלמידים. משהו מתוכו יהיה בחניכים. היה לו חוכמה, אבל היה לו יותר מעשים. כל מי שמעשיו מרובים מחכמתו, דומה לאילן שענפיו מועטים ושורשיו מרובים.

בחנוכה האחרון שדיברתי איתו, הוא אמר, אני כבר עברתי את גיל תשעים, אני כבר עברתי את צדיק. עכשיו זה הזמן לעוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים, אני עכשיו רואה את הפירות שצמחו מהשורש. זה הדברים החשובים. זה הדבר הענק שנשאר אצל כל אחד ואחד בזיכרון. ואתה אנוש כערכי, אומר דוד המלך, אלופי ומיודעי. אשר יחדיו נמתיק סוד בבית אלוהים נהלך ברגש. ברג"ש, רבי גדליה שרייבר.

יהי זכרו ברוך.

מר אורי בוסקילה חשנה לראש עיריית בת ים

דברים בערב השקת הספר "נהלך ברג"ש"

אני אומר לכם בכנות, כל מה שיש לי, כל מה שעשיתי בעשרים וחמש השנים האחרונות, זה לא שלי. זה של גדליה שרייבר.

גדליה עבורי הוא מורי ורבי וזה לא מחמאות. הוא לא צריך את זה. אתם מכירים את גדליה, כשאני מזמין אותו לבר מצוה של הילדים שלי, הוא מגיע ראשון לאולם עם ספר. והוא מגיע באוטובוסים ללא רכב ונהג.

שם הספר שהוציא גדליה "נהלך ברג"ש". אני חושב שאין יותר מתאים מהמילה ברג"ש המאפיינת בדיוק את האופי של גדליה ונוות ביתו הצדקת, כך הוא קורא לה הצדיקה שלי.

ברג"ש זו האישיות של גדליה. אך לא רק זה.

ברג"ש אלו ארבע דרכים, שבהם אדם יכול להימדד בעולם הזה, להמשיך את עשייתו ולא להישבר.

גם מול ברד רוח גשם ושלג. כל המעכבים והמפריעים שיש בעולם, דוגמת ארבעת הדברים הללו, בין אם זה גשם וברד חזק, או רוחות סערה ושלג. כל אלו לא יזיזו את גדליה מדרכו בקודש ומיראת השמים שלו. והוא אכן מתהלך שנים רבות ברג"ש.

הגמ' במס' נידה אומרת שהתינוק במעי אמו למה הוא דומה, לפנקס, לספר מקופל. ולמה דווקא ספר. מבאר המהר"ל שכאשר התינוק במעי אמו, הקב"ה כותב שם את הדברים הנדרשים לו, אך אחר כך כותב גדליה את ספר חייו. וכך גדליה כותב דף ועוד דף ועוד דף.

וכל מי שנמצא פה, החברים מקרן ילדינו, גדליה לקט אותנו אחד אחד, ממש בבחינת ואתם תלוקטו לאחד אחד מבית ישראל. וכל מה שיש לנו, ממנו הוא!

מר מוטי מלכא

מנהל משכן אומניות הבמה באשדוד

הספד במלאת השלשים

רבי גדליה זצ"ל. אני אומר את שמו ואני נרגש.

זהו אדם כמידת אדם. בשלהי 1985 הגעתי אליו בתפקידו כמנהל חברת המתנ"סים קרן ילדינו-מרכזי תקוותנו, לראיון, לתפקיד מנהל המתנ"ס באשדוד. לאחר כמה ימים, התקשר אלי ואמר בזו הלשון בערך, שלום לך מוטי מלכה, היו מועמדים טובים לצידך, אך ביקשתי לבחור בך, מפני שאתה מזכיר לי את החדווה והברק בעיניים, בהיותי עשרים ושתיים שנים מנהל בית הנוער בשכונת בקעה בירושלים.

גדלת בבית, לא הרחק ממרכז תקוותנו בית רוגוזין באשדוד, אתה בוודאי מחובר לקהילה הזאת. לימים למדתי שרבי גדליה היה מחובר לקהילה, לכל קהילה. והוא הוסיף, יש את כל הסיכויים שתצליח בע"ה.

זוכיתי לשמוע מחניכיו מאותו בית הנוער בבקעה שהגיעו לגדולות, שהדמות המשפיעה להצלחה בחייהם היה אותו רבי גדליה שרייבר.

לצד ההתרגשות הגדולה, הצלחנו ב"ה להביא את המתנ"ס להצלחות רבות, ואף זכינו בפרס מנהל מצטיין ארצי, מטעם התאגדות המרכזים הקהילתיים בישראל.

גדליה אישר לי, תקשיבו טוב, לייסד כעמותה עצמאית, את המרכז לפיוט ושירה אשדוד בשמונים ושמונה, כשראש העיר דאז אריה אזולאי, תיקצב באופן ראוי ביותר את המרכז, ורק ביקש לרשום את העמותה כמרכז עולמי. רשם העמותות לא אישר בזמנו. וכן ביקש, שסמי אלמגריבי, המוזיקאי והזמר הדגול, מגדולי החזנים של יהדות ספרד, ישולב בתפקיד מרכזי במרכז. עשינו זאת, כמובן, בשמחה, כשלצידנו ולצד המרכז, היה רבי אליהו בן חמו ז"ל, אף הוא חזן ופייטן בחסד, כיושב ראש המרכז.

ולמה את זה אני מספר?

כי כחזן גדול בעצמו, רבי גדליה מצא שפה משותפת עם סמי אלמגריבי ורבי אליהו בן חמו. באחד מאירועי המרכז ביקשתי מגדליה שנענה בשמחה, וביצע בפני קהל רב יחד עם סמי אלמגריבי, את א, ידישע מאמע. איזו התרגשות בקהל. ר' גדליה חשף בפני את מסורת החזנות האשכנזית הנפלאה. בהיותו חבר במקהלת החזנים הירושלמית, שליד בית הכנסת ישורון, שבראשו עמד גדליה.

ר' גדליה הגדיל לעשות, ובנוסף, גם לייסד ולהפעיל יחד עם ד"ר יחיאל לסרי ב-1994 את התזמורת האנדלוסית אשדוד.

מעת לעת, היה ממתיק עמי סוד, מחזק אותי על פעילות המתנ"ס הברוכה ושני מוסדות התרבות. ואומר לי, דע לך שלצד אוהבים ותומכים רבים שיש לך, לכל הפעילות שאתה עושה, תדע שיש גם כמה שזה לצנינים בעיניהם, ופונים אליי לבטל את האישורים שנתתי לך, להפעיל מוסדות תרבות אלה כגופים עצמאיים, ושימשיכו לפעול במתנ"ס.

היו אלה ימים עם מחסור תקציבי גדול, שהממסד התרבותי התקשה לקבל ולהכיל, שיש תרבויות עשירות וקנוניות שלא באו מאירופה.

גדליה אז זיהה את העושר הזה. גדליה תמך בעושר הזה. הוא חיזק אותי תמיד, ואני הרגשתי תמיכה אישית ממנו. אך הוא לא תמך רק בי. הוא תמך במסורת ובתרבות העשירה הזו, הוא תמך במורשת היהודית שבאה מכל קהילות ישראל. איזו פתיחות הייתה לו לכל יהודי, מכל קהילה, מכל תרבות. הוא תמך בנו ובמסורת השירה הזו באופן פעיל וחיזק אותי תמיד.

כמה משפטי חוכמה שמעתי מר' גדליה, תמיד בחן ובשכל טוב שבהם חנן אותו היושב במרומים.

לימים זכיתי לקיים לכבודו קונצרט הוקרה של התזמורת, בתיאטרון ירושלים, בהשתתפות קהל רב, בני משפחתו וחבריו.

מדי מספר שנים ביקרתי אותו בביתו בשכונת רחביה בירושלים. הפעם האחרונה הייתה בפברואר 2020, כרגיל אצל גדליה, כשאתה בא להודות לו מצד הכרת הטוב שזכית ממנו, הוא פוצח בשירות ותשבחות לאורח, כאילו אני הוא חתן השמחה. כך היה גם בביקורי האחרון אצלו. הראיתי לו בנייד שלי, תמונה שלו ושלי, שנמצאת במשרדי לצד תמונות משפחתי. ומה עושה ר' גדליה שרייבר, ברור, הוא קורה למטפל הצמוד שלו שיביא תמונה על המזנון בסלון, ושם אני רואה את עצמי בתמונה ליד גדליה. לך תפתיע את גדליה שרייבר.

ר' גדליה היקר והאהוב, זוכרני בזיכרון טוב מלפניך. אנחנו אותך בוודאי זוכרים. על חוכמתך הרבה, על נדיבותך, על חסדך, על האישיות הנפלאה שלך, על כל הטוב והרבה טוב שהיה בך, לכל אדם, לכל יהודי, לכל תרבות, לכל קהילה.

אני מתפלל שגם אנחנו נהיה שם למעלה אצלך בזכרון טוב מלפניך.

אוהב אותך. זוכר אותך ר' גדליה, מכיר לך טובה על כל מה שהיית בשבילי כמורה הדרך.

יששכר פולק

מנכ"ל בית הכנסת ישרון

דברי פתיחה לאזכרת השלשים

כל כך הרבה מעלות לר' גדליה ז"ל. אדם דגול שעם היותו איש ציבור גדול, התייחד בכך שלא נתכבד בקלון חבריו.

רבי גדליה היה איש אשכולות משכמו ומעלה, ולא פעם פנו אליו עיתונאים לראיונות, שכל מי שקרא אותם, זכה לקבל שיעור והשראה לחיים. באחד מהראיונות שהתפרסם לפני כשבע שנים, מופיע ציטוט מדבריו של רבי גדליה:

"והכי חשוב, יש לנו את כולל הגמלאים הכי גדול בעולם. יש לנו מאתיים וחמישים איש, שבאים יום ליום ללמוד תורה ונהנים מכל רגע, במשך כל שעות היום וגם בערב. זהו הסיפור הכי גדול בחיים שלי, שזכיתי להיות יושב ראש בית הכנסת ישרון, ולעשות הרבה מאוד למען הגמלאים, שאחרי עבודה של חמישים שנה לפרנסתם, הם באים לירושלים עיר הקודש ללמוד תורה. זו גולת הכותרת של עבודתי בירושלים וסיום תפקידיי הממלכתיים שהיו בעבר. לשמחתי, בית הכנסת ישרון וכולל הגמלאים, הפכו למגדלור לכל תושבי ירושלים והבאים בשעריה".

האזכרה הזאת הייתה צריכה להתקיים ברוב עם, באולם הגדול של בית הכנסת, אך עקב מגיפת הקורונה היא מתקיימת בבית המדרש שרבי גדליה כל כך אהב.

לפעמים היה צפוף בבית המדרש עד כדי כך, שהמאחרים נאלצו לשמוע את השיעור בהיותם עומדים על סף בית המדרש, ואף על המדרגות. לא חלילה מחוסר בכיסאות, אלא מחוסר מקום פנוי בפנים.

רבי גדליה ראה בכך את שיא ההצלחה של הכולל, ומחיר פעוט שיש לפעמים לשלם כדי ליהנות מדיבוק חברים, כפי שאהב לומר.

אנו בבית הכנסת מחויבים להמשיך בע"ה את פועלו המבורך של ר' גדליה זכרונו לברכה, שזכה לראות את פירות הילולים של השקעתו בבית הכנסת ובכולל, הפורחים והמשגשגים, ולהמשיך בדרכו.

תהא זו מצבה חיה לרבי גדליה זכרונו לברכה ולמורשתו.

תהא נפשו צרורה בצרור החיים, ויהא רבי גדליה זאב בן רבי יששכר זכרונו לברכה, מליץ יושר על משפחתו הנכבדה, מתפללי בית הכנסת ישרון, ידידיו ותלמידי הכולל, ועל כל עם ישראל, הזקוקים כל כך לרחמי ה' ולחסדיו.

נור אברהם קרנר

דברי פתיחה לאזכרה במלאת י"ב חודש

ברשות הראשון לציון הרב הראשי לישראל הרב יצחק יוסף שליט"א. היה צריך להיות עמנו הערב גם הרב הראשי לישראל הרב דוד לאו שליט"א, אך הוא חלה בקורונה ואנחנו שולחים לו ברכת רפואה שלימה. וכב' הרבנים הנוספים המספידים. בני המשפחה האהובים וכל הציבור היקר.

זכה ר' גדליה לשמש כשליח נאמן לעם ישראל, לארץ ישראל בכלל, ולבית הכנסת ישרון בפרט. ולהקים בין השאר כולל לפנסיונרים לתפארת.

ההישגים של ר' גדליה לא באו לו בקלות. עמדו בפניו מכשולים רבים, אבל הוא לא נרתע הקשיים השונים. הייתה לו סיעתא דשמיא מעל הטבע. והוא דהר קדימה עם אמונה חזקה, שהקב"ה אתו בכל צעד ושעל.

כשמשה רבינו אמר לקב"ה, מי אנכי כי אלך אל פרעה. ענה לו הקב"ה, הנה אנכי עמך. ראינו באופן ברור שהקדוש ברוך הוא צעד יחד עם ר' גדליה. וסייע בידו להצליח בכל משימותיו.

ברשותכם, אני אקרא כמה קטעים מתוך מכתבים של ר' גדליה שהודפסו בחוברת לזכרו. וכך הוא כותב לבנו בהגיעו לגבורות:

בודאי הייסורים ממרקים ומצריכים חשבון נפש. שמא לא דקדקתי במצוות שבין אדם למקום ובין אדם לחברו וזלזלתי בחלקים אחדים שבשולחן ערוך. שמא לא התמסרתי ללמוד תורה ביתר שאת להקדיש עצמי ולטרוח למען הציבור בעוצמה יותר גדולה.

בודאי אלו דברים שאין להם שיעור, ואף על פי שכתוב אחד המרבה ואחד הממעיט העיקר שיקוון ליבו לאבינו שבשמים, הרי שחייב אדם להתגבר על העצלות, ולפעול בכל הכח כדי להתמודד עם הבעיות הקיומיות של עם ישראל, ככתוב "לתקן עולם במלכות ש-די".

כשאני מסתכל במבט לאחור, הרי שבוודאי עשיתי רבות למען יישובו של עולם, בחינוך, בבטחון, במשפחה, בחברה וכו'. השתדלתי לקדש שם שמים ברבים, ואני מודה לאלקים על כל אשר גמלני והיטיב עמי לאורך כל הדרך.

יש לי תחושה שאני יכול עוד לתרום למען הזולת כיחיד וכרבים, להרבות בהרבת תורה על ידי טובי מגידי השעורים, ולגרום לאנשי בית המדרש סיפוק ושמחת חיים. אם הקב"ה הטיל עלי לקיים את בית הכנסת ישורון והכוללים שבתוכו, סימן שהוא מצפה ממני לעוד תכניות ומשימות חשובות, שירבו כבוד שמים, יחזקו את הקשר עם הקב"ה, ויובילו לאהבת ישראל ולקרוב לבבות. עד כאן המכתב.

יעקב אבינו שולח את יוסף לחפש את האחים שלו, לראות את שלום אחיו בשכם. ויוסף פוגש איש בדרך השואל אותו, מה אתה מבקש. ויוסף אומר לו "את אחי אנכי מבקש". גדליה לקח את האמרה הזו באופן מוחלט, לליבו ולמוחו ופעל לפי המשפט הזה.

נקרא עוד כמה שורות בקשר לזה ממכתבו:

דווקא בדור תועה וטועה כשלנו, יש מקום להתמסר בכל הכוחות, לגאול את הנשמות האומללות שאיבדו את השורשים ואת הדרך המובילה לציון ולירושלים, הרוצים לחיות כאן ככל העמים, ולהשיר מעליהם את הדמות היהודית והמוסר האלקי.

תפקידנו בדור זה לא לעמוד מהצד, אלא להחזיק בציציות ראשיהם ולהחזיר אותם הביתה, והכל בחמימות הלב ובאהבת ישראל אמתית. הם חייבים לדעת ולהרגיש כי אנשים אחים אנחנו ויש לנו ערבות הדדית.

סוף סוף אין האויב מבחין, בין יהודי שומר מצוות לבין מי שמתרחק ממצוות, מאשכנזי לספרדי, מאיש ליכוד או איש שמאל, די לאויב שהוא יהודי כדי לשלוח לו רקטות וקסאמים.

כל ימי חיי אהבתי כל יהודי באשר הוא יהודי. לא חילקתי בין שומר מצוות למהדרין לבין מי שמאמין בקב"ה ורואה עצמו כיהודי. הלכתי בדרכי ה' ככתוב: "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו". אימצתי את דברי שלמה המלך "את האלקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם".

הקב"ה מזמין לנו אתגרים לקיום האומה ולשבת עם ישראל בארצו. אנו דור החורבן והגאולה, נדרשים למסירות נפש גדולה למען עמידה איתנה מול נחשול המאיימים על קיומנו הפיזי והרוחני, לשם כך עלינו להתחזק בכל כוחנו בקיום חוקי ישראל, מצוותיו ומשפטיו, ובהגברת מעשי החסד והמצוות שבין אדם לחברו, ומסירות נפש להיאחזותנו בארץ הזאת לאורכה ולרוחבה.

בזכות כל זאת, נזכה אי"ה לגאולה פרטית וציבורית ליחיד ולכלל, ובניית בית המקדש הפרטי והכללי לנצח נצחים.

הרבה ניתן ללמוד מר' גדליה על שליחות ומהותה של עבודת הציבור. נקרא פסקאות נוספות ממכתב אחר שכתב לבני המשפחה:

זכיתי לתרום את חלקי בחיזוק הדור עד כמה שהקב"ה איפשר לי, זכיתי למאות רבות של חניכים שהיו לבניי ואישרוני אושר גדול, אף זכיתי לתפקד במערכות חשובות, בצמתים מרכזיים של המדינה, וב"ה הצלחתי לעשות הרבה בזכות האמונה הבלתי מעורערת בצדקת דרכי, כל פעולה נבעה ממצפון טהור ללא מניעים ואמביציות אישיות.

כל הגיגי ושרעפי נתונים לכלל, ללא אפליות ומשוא פנים, ללא פגיעות בזולת וללא התנשאות וגאווה או העלבה.

בכל עבודה ראיתי שליחות מאת הבורא, ושאפתי לקיים את הצו "וחי אחיך עמך". תמיד האמנתי וגם מאמין כי אדם צריך לשרת את הציבור, ולא שהציבור ישרת אותו או את הקפריזות שלו.

תפקיד המנהיג או המנהל הוא קשה ולעתים כפוי טובה. עליך לעיתים להחליט החלטות קשות ואף אכזריות, אלא שאם אתה עושה זאת במינימום זעזועים ובמכסימום הרגישות, הרי שאתה יכול להתגבר על המפגעים הנפשיים ולהמשיך להמריא.

ת"ל זכיתי לאהוב כל דבר שעשיתי, והעיקר, להביא לשיתוף והסכמה מירבית, וזאת משום שאני מאמין באנשים, אוהב אותם ומפרגן להם.

"עולם חסד יבנה", מה שמציל אותנו מכל האיומים בפיגועים ובניסיון השמדה הוא עשיית החסד, הרדיפה אחרי השלום בין אדם לחברו, לימוד זכות על כל איש ואיש, קיום הצו "ואהבת לרעך כמוך", וכמובן, שמירת הלשון וקיום המצוות שבין אדם למקום ובין אדם לחברו, הקדמת שלום בין איש לרעהו, הנכונות לתמוך, לסייע, לחזק, לחייך ולאהוב - כל אלו הם נכסים חשובים שאינם עולים בכסף, ואפשר להשתמש בהם יום ויום ובכך להפיל מחיצות, לקרב לבבות ולתרום לגיבוש העם היהודי סביב ארצו ותורתו.

אחרי דברים כאלו, מה הפלא שר' גדליה מסכם את שנותיו בשבח והודיה לבורא עולם. וכך אמר בערב השקת ספרו "נהלך ברג"ש":

יום יום אני שואל את עצמי, במה זכיתי?

במה זכיתי שעד היום הזה כבר למעלה מיובל שנים, שהחניכים קשורים אלי בעבותות אהבה ונפשם קשורה בנפשי.

במה זכיתי שרעייתי האהובה חוה שעמה חגגתי לא מזמן ששים שנות נישואין מאושרים, מלווה אותי עד היום באהבה, אחוה ורעות, מעודדת אותי ותומכת בי ללא

לאות. יחד עמה זכיתי לילדים, נכדים ונינים הממלאים אותי באושר רב ונותנים טעם לחיי. כל מה שיש לי שייך לה.

אם הייתי צריך למצות את כל עברי, הייתי עושה זאת בשתי מילים: אהבה ונתינה. אהבתי את רעייתי, אהבתי את כל צאצאי, אהבתי את כל חניכי ומדריכי, אהבתי את ההורים והמנהיגים, את הרבנים והחסידים, את עם ישראל, ארץ ישראל ומורשת ישראל.

האהבה מחלחלת ויורדת עד לתשתית. אין לה מעצורים והיא מקרבת ומדבקת, חוצה גבולות ומקרינה אור גדול בכל המנהרות, אף החשוכות ביותר.

ויחד עם זה גם נתינה. לתת לזולת את תחושת הביחד, את החברות וההתחברות ללא תנאים, את התמיכה ונתינת הכתף והרוח הגבית.

כל אלה יצרו את הכרת הטוב והקשר המדהים בין כולנו עד עצם היום הזה.

נזכה ללמוד מדמותו, להמשיך את דרכו, ושיהיה מליץ יושר עלינו ועל כל עם ישראל.

ד"ר בן ציון שרייבר

הספד במלאת השבעה

המדרש בקהלת על הפסוק "טוב שם משמן טוב, ויום המוות מיום היוולדו", מבחין בהבדלים בין שם טוב לשמן טוב, וכך נאמר: שם טוב עולה ושמן טוב יורד, שמן טוב לפי שעה ושם טוב לעולם, שמן טוב כלה ושם טוב אינו כלה, שמן טוב לעשירים ושם טוב לעניים ולעשירים, שם טוב בחיים ובמתים, שמן טוב בחיים, שמן טוב כמה הולך, מקיטון לטרקלין, ושם טוב מסוף העולם ועד סופו.

לאחר שאבא נפטר מן העולם בשם טוב, נשאלתי האם אפשר במשפט אחד או שניים מקסימום שלשה, לתמצת את דמותו, את תכונותיו ואת פועלו. וחשבתי לעצמי, איך אפשר לתאר בכל כך מעט משפטים, חיים שלמים? תשעים ושלש שנים, של אדם שהספיק בשנה אחת, כמו שאחרים הספיקו בארבעים שנה.

לאחר שחשבתי וחשבתי עוד ועוד, מצאתי את מה שמיכה הנביא אומר בפרק ו. הגמרא במסכת מכות מנסה לצמצם, מראה איך אפשר לצמצם את תרי"ג מצוות, בהתחלה לאחת עשרה, אחר כך שש, אחר כך שלש, ואחר כך אחת. פסוק אחד. ומביאה את הנביא מיכה כמי שמצמצם את כל המצוות לשלושה משפטים. ומה אומר לנו הנביא מיכה? "ואתה אדם, מה ה' דורש ממך? כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוהיך".

נראה לי שאפשר בשלשת המשפטים האלה, לתמצת את שש מאות ושלש עשרה המצוות, אבל גם במידה רבה את פועלו של אבא.

"עשות משפט". אבא היה מצד אחד אדם, כמו שנאמר פה, מאיר פנים נוח לבריות ובעל סבלנות וכדו'. מצד שני. הוא עשה משפט. עשה משפט במובן הזה, שכאשר היה צורך, ואתם יודעים, כל מוסד ציבורי יש צורך, יש קונפליקטים, יש אינטרסים שונים, יש אנשים שאתה חייב לפגוע בהם כדי שהמוסד הזה יעלה על דרך המלך. בכל מקום שאבא הגיע הוא עשה סדר. הוא עשה רפורמה. הוא קידם את המוסד לטובת עם ישראל, כמובן, לא לטובתו האישית. ועשות משפט הזה, דוגמאות לכך היו כאשר הוא הגיע למועצה הדתית והיה צריך למנות רבנים ראשיים והיו אינטרסנטים שונים ואנשים ניסו להכשיל את המהלך, הוא התגבר כארי, נלחם בכולם, והצליח לממש את המטרה החשובה של מינוי רבנים בירושלים.

באותה צורה היו אנשים שסרחו, ולא עלינו, יש אנשים שסורחים בתפקידם, והיה

צריך לפטר אותם. אבל פה הדבר שייחד את אבא, אני חושב מכל מנהל, מוכשר ככל שיהיה, בכל מוסד שהוא. שאדם מפוטר על ידי המנהל שלו, בדרך כלל הוא שומר לו טינה, ואבא הצליח וזכה לכך, שעובדים שהוא פיטר, היו איתו בידידות, גם אחרי שהוא פיטר אותם, ועד סוף ימיהם. הם היו בידידות אפילו ידידות רבה. וזו תכונה שקשה למצוא.

באותה צורה היו עובדים שהיו יכולים להיות מקודמים, אבל בעצם לא גילו את הפוטנציאל. הוא תמיד היה אומר לי את הפסוק, חנוך לנער על פי דרכו. מה זה חנוך לנער על פי דרכו, כפשוטו זה אם אנחנו מחנכים מישהו, אנחנו צריכים לדעת מי הבן אדם. ואבא שהיה מנסה או שחשב שיש מישהו שהוא בעל פוטנציאל, הוא גם הוסיף לזה, איזהו חכם הרואה את הנולד, וכך אותו ילד או נער או מדריך אפילו, שהיה בתפקיד זוטר, אבל בעצם הפוטנציאל שבו היה להיות מנהל גדול, או מישהו שיכול לקדם ברמות יותר גבוהות. אז הוא אמר איזה הוא חכם הרואה את הנולד. אנחנו לא מסתכלים על מה שיהיה, אנחנו מסתכלים על הנולד. האם יש לו את הפוטנציאל? אז מצד אחד "לפי דרכו", ומצד שני היו חניכים, וד"ר יהודע חיים יכול להעיד על זה, שנדחפו על ידו או לא נדחפו אלא קודמו על ידו, כאשר הוא הבחין בפוטנציאל שלהם.

כשהיינו בשבעה סיפר לנו מישהו, שהוא היום סגן ראש עיר, שאבא שינה את חייו, כיוון שהוא אמר לו אתה בתור מדריך של מועדון קטן בתקוותנו, זה לא המקום שלך כאן, אתה נועדת לגדולות. והוא לא רק דחף אותו, הוא האמין בו, וכשהוא האמין בהם, הם גם בסופו של דבר סיפקו את הסחורה. זאת אומרת, הם הפכו להיות מנהלים, ומנהלים מוצלחים. וזאת הייתה עוד תכונה, לא רק בשלילה, לפטר אנשים שצריך לפטר אותם, ולהשאיר איתם בידידות, אבל גם בצד השני, לקדם אנשים ושיוכלו לממש את הפוטנציאל שטמון בהם.

הדבר השני שהנביא אומר, זה "אהבת חסד".

אז דיברו פה על אהבת חסד. "עשות משפט" זה משהו שאין ברירה, זה כורח המציאות חייבים לעשות משפט, להחליט מי מנהל מי חניך, מה אנחנו מקדמים, מה אנחנו לא מקדמים. אבל פה היתה לו "אהבת חסד". אהבה זה משהו שלא תלוי בדבר. זה משהו שלא עושים בגלל שצריך, אלא בגלל שהלב כמה לעשות, לאהוב את החסד.

מי שלא ראה אותו בתפילת שחרית, לא ראה מה זה אהבת חסד או צדקה. הוא היה נותן, היה פורס על השולחן מטבעות כל יום, והעני היה מחליט כמה לקחת, בשונה ממה שאנחנו רגילים. זאת אומרת שהיו עניים, שהיו לוקחים יותר או פחות, אבל זה היה החלטה שלהם. זאת בוודאי לא הצורה הרגילה שבה אנחנו מכירים נתינת צדקה.

גמחיי"ם, הוא הקים כמה גמחיי"ם, וסיפרו לנו בשבעה כמה אנשים, שהוא היה ערב אישית להלוואות שהם היו לוקחים.

מתנות וסיוע למשפחה, לכל שמחה, לכל ברית, לכל חתונה, היה נותן ברוחב יד לכולם הוא נהג להגיד על אדם שהיה עצוב שבא לרב. ואמר לו, תשמע, אני עצוב, מה לעשות? והרב אמר לו, נאמר "פיתחת שקי ותאזרני שמחה", תפתח את השק, ואתה תשמח. אנחנו יודעים כמו שאומרים חכמי המזרח, שהדברים היחידים שנשארים שלנו, הם אלה שנתנו לאחרים, כשאדם מסתלק לבית עולמו, הוא לא מסתלק עם שום הון ועושר, מה שנותר לו, זה מה שהוא נתן לאחרים, כי אלה זוכרים אותו גם אחרי שהוא מסתלק לעולמו.

וכך הוא גם אמר בתקופת האינפלציה הגבוהה בשנות השמונים, היו אנשים שהיו רגילים לתת את אותו סכום כל הזמן, והתחילה אינפלציה גבוהה של עשרות ואפילו מאות אחוזים באמצע שנות השמונים. והוא ציטט את הפסוק "הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד". מה המשמעות של צדקתו עומדת לעד?

אם הוא נתן חמשה שקלים לפני האינפלציה ואחרי האינפלציה, כמובן שזה לא אותו דבר. ולכן חייבים גם להגדיל את מתן הצדקה, כדי שיתאים לכוח הקנייה, שיהיה מותאם לאינפלציה. שזה דבר נפלא ולא שכיח בעולמינו.

אבל ההיבט הזה של מתן הצדקה, זה החלק האחד. החלק הנוסף, המהותי יותר, זה אהבת האדם.

כל אדם, רם מעלה ופשוטי העם. צעיר וזקן, ספרדי ואשכנזי, מרוקאי ויקה, לא משנה מי, כולם, כולם היו אהובים. ואנחנו כתבנו גם במודעות אבל, "אוהב ואהוב על הבריות". על כל הבריות, ללא הבדל דת, גזע ומין. אבל יותר מזה. לא ראיתי כמעט בשבעה, מי שנכנס ולא אמר, האם אתם חושבים שזה אבא שלכם שנפטר? לא, זה אבא שלנו! הוא היה אבא של כל כך הרבה חניכים, ואנשים סתם, לא רק חניכים, מדריכים, עמיתים למקצוע, וכך הלאה וכך הלאה. אבל באותו זמן ובאותה נשימה, הוא היה אבא שקרא לכל אחד ואחד מבניו, הבן יקיר לי, המיוחד, היחיד. כל אחד ואחד הרגיש כאילו הוא האבא הפרטי שלו, למרות שהוא היה אבא של מאות ואלפי אנשים, וזה דבר שקשה לתאר, איך יכול בנאדם, להספיק להיות אבא של כולם, ובו זמנית, לכל אחד שירגיש בן יחיד. אבל מעל כולם. מעל כל האנשים האלה הוא היה הוא אוהב את אשתו, את אמי שתיבדל לחיים ארוכים. מעל גיל תשעים, שעוד מעט ימלאו ששים ושמונה שנים לנישואיהם.

הוא אמר לי פעם, אם אתה רוצה לדעת מה זה אהבה אמיתית, תחכה לגיל תשעים. מעל גיל תשעים זה אהבה אמיתית. אני שאלתי אותו, מה, לחכות כל כך הרבה זמן?

אז הוא אומר, זה שווה לחכות. ובאמת אהבה היא אהבה מופלאה, מיוחדת, מיוחדת במינה, שלא תלויה בדבר.

החלק השלישי בנביא מיכה, זה "והצנע לכת".

אבא מאוד אהב כשהייתי מספר לו את הבדיחה בשם חמותי, על "איך בין גורנישט". "איך בין גורנישט" בידיש, זה "אני כלום", על שני יהודים בערב יום כיפור שבאים לעשות וידוי. ועומד ראש הקהילה והגבאי הראשי, והם מכים על חטא "איך בין גורנישט", ואז שוטה הכפר רואה מה שהם אומרים, וחושב שגם הוא יכול לקפוץ ולהגיד, הוא עולה לבמה ומתחיל גם כן לדפוק על החזה ולהגיד את אותו משפט. ואז הם מסתכלים ואומרים, איך הוא לא מתבייש. מה הוא כמונו? איך הוא יכול להגיד כמו שאנחנו אומרים...

ואבא כל כך אהב את זה, אז הוא היה אומר "איך בין גורנישט", ואמא היתה מחרה מחזיקה אחריו ואומרת "איך בין א שטיקלע שמעטע", זה חתיכת סמרטוט. אז תראו איזה הורים היו לנו, אחד האומר על עצמו שהוא כלום, ואחד סמרטוט. וככה גדלנו, בהצנע לכת, לדעת שאנחנו למעשה כלום, זו ההרגשה האישית שלנו. כן, אנחנו יכולים לעשות הרבה, אבל אנחנו בפנים למעשה חייבים בהצנע לכת, אנחנו כלום, אנחנו שום דבר.

עכשיו זה לא בשאלה, מה קובע יותר, הגנים התורשה, או הסביבה? זה לא רק התורשה שהייתה, הייתה גם סביבה, והסביבה הייתה של הסבתא הצדקנית בריינדל מנוחתה עדן, שהייתה מכניסה אורחים, ולפי עדותו של אבא, לפעמים היה מתעורר בבוקר ואיזה שלשה קבצנים היו ישנים במיטה בריצרץ, ראש רגליים, ראש רגליים כי לא היה מקום, וככה הם גדלו.

או שהיו באים עניים בערב שבת לפני בין שמשות, דקה לשבת, ואומרים, אנחנו כאן, תכיני לנו שבת. זאת הייתה הסביבה שבה הוא גדל. אז נוסף על הגנים הטובים שהוא קיבל, הייתה גם סביבה שתמכה בהצנע לכת ובאהבת החסד.

נחזור לנביא מיכה. אדם רגיל, או שהוא קפדן וזה מידת הדין, או שהוא רחמן, וזה לפני משורת הדין. וכשהנביא אומר עשות משפט ואהבת חסד, עשות משפט מייצג את הדין, ואהבת חסד מייצג את לפני משורת הדין. עכשיו, מי שהוא יכול גם להיות עשות משפט, גם יכול להיות קפדן, וגם להיות רחמן, זאת אומרת הוא גם מידת הדין וגם מידת הרחמים. כנראה שהוא לא יהיה הצנע לכת, כי זו מידה מאוד מיוחדת, להיות גם וגם. ופה אבא זכה והצליח להיות מיחידי הסגולה, שמסוגל לקיים את שלשת הדברים, גם לעשות משפט היינו להיות קפדן עם מי שצריך, גם לעשות אהבת חסד, לאהוב את החסד, היינו לפני משורת הדין, ומעל כולן גם להיות הצנע לכת. תסכימו איתי שאין רבים כאלה, אם יש בכלל.

הבוקר עם סתימת הגולל, הרהרתי בהבדלים בין שם טוב לשמן טוב, מה שפתחתי בתחילת דברי. וחשבתי, שאפשר להוסיף, אחרי שראיתי את הבטון בסביבת הקבר, שיש עוד הבדל. שמן טוב אינו חודר את הבטון של הגולל. ושם טוב, חודר. הוא בוקע רקיעי מעלה.

במסכת שבת נאמר כל העולה לגרדום לידון, אם יש לו פרקליטים גדולים ניצול, ואם לאו אינו ניצול, ואלו הם פרקליטים של אדם, תשובה ומעשים טובים. לאבא במפעל חייו יעמדו, לא פרקליט אחד או שניים, אלא פרקליטות שלמה, ורבבות אנשים שמתפללים לזכרו והושפעו מדרכו הייחודית. כמו שנאמר במדרש קהלת, את מוצא כשהצדיקים עולים לדין אין בריאה מרגשת, וכשמתים הכל מרגישים. ככה כולנו מרגישים כעת.

טולסטוי, הסופר הידוע אמר, כשנולדת, כולם צחקו ואתה בכית. חיה את חיך, כך שביום מותך כולם יבכו ורק אתה תצחק.

חיית אבא תשעים ושלוש שנים, וכפי שהעידו כל מי שהיה בסביבתך בשעות האחרונות, "ותשחק ליום אחרון". יהי רצון שתהיה מליץ יושר על אמא שתחי, על משפחתך, חבריך וידידיך הרבים, ועל כל עם ישראל אמן.

הרב נדב פרידמן

הספד במלאת השלשים

ברשות הרבנים, ברשות הקהל הקדוש.

חז"ל אומרים במסכת שבת, כל המוריד דמעות על אדם כשר, הקדוש ברוך הוא סופרן ומניחן בבית גנזיו.

אחד הפרשנים מסביר, שהורדת הדמעות על אדם כשר, הוא בשביל שהצדיק הוא מרכבה לשכינה. כמו שכתוב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר, היה צריך לומר ושכנתי בתוכו, והתורה אומרת ושכנתי בתוכם, בתוכם של הצדיקים. כלומר, הקדוש ברוך הוא משרה שכינתו על הצדיקים. וכשמת הצדיק, נמצא זה הוא גלות השכינה.

בתקופת השלושים, בשלשים הימים האחרונים, הייתה תקופה מאוד מאוד מיוחדת. שמענו כל כך הרבה סיפורים. כל כך הרבה אנקדוטות. וניסינו ללקט את כל הסיפורים הללו. כל סיפור יש בו ניצוץ. אנחנו פוגשים את הניצוצות, ניצוץ פה, ניצוץ שם, כשאנחנו נפגשים עם סבא בשבת או באירועים אחרים, פוגשים עוד ניצוץ ועוד ניצוץ. אבל עכשיו שקיבצנו את הכל ושמענו את כל הסיפורים בבת אחת. כל הניצוצות התלכדו לאבוקה מאוד גדולה, שכל כך הרשימה אותנו ומרוממת אותנו, ואנחנו חשבנו שהיא יכולה גם להביא ברכה לכל מי שיקרא ויפגוש את הדברים. ולכן כמו שהרב אבי"ק הזכיר, הייתי שותף. זכיתי להיות שותף בעריכת החוברת, שבה ניסינו קצת לאסוף ולשתף את הציבור בסיפורים שיכולים להיות אבני דרך לחינוך.

הרב"ם בספר המצוות לומד מהפסוק "והלכת בדרכיו", שיש מצווה אחת ממצוות עשה שבתורה, וזה להידמות לקב"ה וללכת בדרכיו: מה הוא רחום אף אתה רחום, מה הוא חנון אף אתה חנון, מה הוא מבקר חולים ומלווה מתים. אף אתה תלך בדרכיו.

כמו שאמרנו קודם, הצדיק הוא מרכבה לשכינה, ובזה שאדם זוכה ללכת בדרכיו של הקדוש ברוך הוא, בזה בעצם הוא הופך להיות המרכבה של השכינה. כל המידות היקרות העליונות הולכות ומופיעות דרכו בתוך העולם, בתוך החיים.

זכה סבא להידבק כל כך הרבה במידותיו של הקדוש ברוך הוא. וכשפירקנו את התכונות ואת המידות שפגשנו. חילקנו את זה לעשרים וארבעה חלקים.

איך הצדיק הופך להיות מרכבה לשכינה? זה על ידי שהוא הולך בדרכיו של מקום. בזה הוא גם מזכך את אישיותו, מזכך את איבריו, כל איבר ואיבר בשעה שהוא מממש את ייעודו, ואדם זוכה להשתמש איתו בצורה הנכונה, בצורה האידיאלית שלשמה הקב"ה ברא את האיבר הזה, הוא מקדש את האיבר. והקב"ה משרה שכינתו על הצדיק כולו, וגם על האיברים, כל איבר לפי עניינו.

ננסה להתבונן בכמה חלקים.

נתחיל בעיניים. המשנה באבות אומרת, כל מי שיש בו שלשה דברים הללו, מתלמידיו של אברהם אבינו, עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה. אחת התכונות הבולטות שהייתה בסבא, זה העין הטובה. הוא היה תלמיד מאוד מאוד טוב של אברהם אבינו.

עין טובה. לפעמים נדמה שזה עין שרק מחפשת את הטוב, רק רואה את הטוב, מתעלמת מהרע, מנסה לדמיין שהעולם כולו ורוד. אבל זה לא המשמעות של עין טובה. עין טובה היא לא עין עיוורת, שמתעלמת מהחסרונות. עין טובה זה עין שרואה הכל. אבל היא יודעת לחדור פנימה, יודעת להסתכל בהכללה. שמתוך כך, גם כשהמציאות נראית מאוד בעייתית, מאוד מסובכת, עם הרבה שלילה, יודעת לחדור פנימה ולגלות את האוצרות הטמונים בתוך האדם או בתוך המציאות כולה.

הרב קוק מוסיף קומה נוספת על אותה עין טובה. ואומר, שעין טובה. לא רק שהיא מסתכלת על הטוב ומחפשת את הטוב, אלא בשעה שאדם מתבונן בה טוב, וחודר ומגיע אל נקודות הטוב שחבויות ומסתתרות בכל אחד ואחד, בזה עצמו הוא יוצר את הטוב, הוא מציף את הטוב, הוא מגדל את הטוב שבזולת, ועל ידי כך הוא עוזר לחיוב ולכל הטוב שמוסתר וגנוז, לפרוץ החוצה. ולהתעצם. זוהי עין שיוצרת על ידי המבט החיובי שלה, את הטוב, ומעלה אותו למעלה.

סבא היה רגיל לדרוש על מאמר חז"ל, איזהו חכם הרואה את הנולד, באופן קצת שונה מהרגיל.

הפרשנות הפשוטה למאמר הזה, איזהו חכם הרואה את הנולד, הכוונה שאדם חכם הוא רואה קדימה, רואה תהליכים קדימה. אבל סבא היה מסביר, איזהו חכם הרואה את הנולד, איזהו חכם הרואה את העובריות, את העובר שנמצא בכל דבר ודבר, ואחר כך הוא חושב איך אני גם מיילד אותו, איך אני מוציא את הדבר הטמון, את אותו עובר שטמון בתוך כל אחד, כשרונות. נטיות, תכונות טובות שיש בו. איך אנחנו מיילדים ומציפים אותם החוצה? מכוח העין הטובה הזאת, סבא זכה כל כך הרבה, לחזק אנשים, לעודד אנשים, ולגלות גם במצבים הכי מסובכים, אנשים שנמצאים באשפתות, איך להרים אותם, לגדל אותם מתוך העין הטובה היוצרת הזאת והמחוללת והמולידה את הטוב הזה, מתוך המציאות המסובכת. סבא סיפר

שהיה זמן שהוא אימץ רוצח בביתו. הגיע להסכם עם המשטרה, שבמקום שהאדם הזה יירקב בכלא, הוא יהיה אצלו בבית, והוא ישקיע בו ויטפח אותו, יוליך אותו ויעלה אותו על דרך הישר.

יוסי ביטון, מי שהיה בתקופת הרבנות הראשית נהגו האישי של סבא. וכמו שיוסי מספר, הייתי אמנם נהג, אבל הרבה נהגים קנאו בי שזכיתי להיות הנהג של סבא. כי להיות נהג של סבא, זה להיות בן של סבא. אני הייתי הבן של סבא וסבא היה אבא שלי. הוא מספר שכשסבא היה בבקעה. היו חבורות של עבריינים שכולם חששו ורעדו מפניהם. אבל כשסבא היה מגיע, כולם העריצו אותו, כיבדו אותו, ונתנו לו כבוד של מלכים. סבא היה מדבר איתם, מחזק אותם, מנסה לשכנע אותם, בואו, תיכנסו למועדון. חלקם הצטרפו והפכו בכך את כל חייהם, ועלו על דרך הישר.

מתוך העין, נמשיך אל הפה והלשון. שלמה המלך בספר משלי אומר את הפסוק המפורסם "מוות וחיים ביד הלשון". הדיבור, יש בו כוח אדיר. כמו שחז"ל אומרים על עם ישראל, שאין כוחם אלא בפה. זה הכוח המרכזי של עם ישראל שאותו אנחנו מכירים. שלמה אומר, כמו שהדיבור יכול לבנות בניינים אדירים, כך הוא גם יכול להרוס ולהרוג אנשים.

סבא כל כך הקפיד להתרחק מלשון הרע ורכילות. סיפרתי באחת ההזדמנויות. כשהכרתי את אשתי, תהילה, בת של סבא, ואז נכנסתי בפעם הראשונה לבית, להכיר את המשפחה, להכיר את ההורים. והמחזה שראיתי הפליא אותי עד היום. ראיתי במטבח את סבא וסבתא שתחי', יושבים ולומדים חברותא בשמירת הלשון. וזה כשסבא היה מנכ"ל, והיה כל כך עמוס בתפקידים ציבוריים, ובכל זאת הוא מצא את הזמן ללמוד עם סבתא, שמירת הלשון. אחר כך הוא אמר לי תדע לך, כל אדם צריך ללמוד כל החיים שמירת הלשון, אבל עוד יותר, אדם שעוסק בצורכי ציבור, כשאתה מנכ"ל, אתה עוסק בכל כך הרבה דברים מורכבים ומסובכים, וכל כך קל להכשל בלשון הרע. ולכן זה צריך להיות כל הזמן בתודעה.

סבא, כפי שכבר הוזכר, כל חייו שמר על לשונו, גם בחדר שלו היה לו שלט "כאן לא מדברים רכילות לשון הרע". וזכינו ללמוד ממנו הרבה שיעורים ופרקים בשמירת הלשון. אבל לא רק שומרים על הלשון, כמו שאמרנו. יש מוות ביד הלשון וצריך לשמור. אבל יש גם חיים ביד הלשון. הרב קוק. באחד המקומות כותב: פתיחת פה בקודש, כשאדם פותח את הפה שלו בקדושה, פותחת אלפי צינורות של אור חדש. של טללי שפעת חכמה שמשתפכים לתוך הנשמה, מודיעים לה את זיווה העליון ומקרבים לה את היש. כשמדברים דיבורים של קדושה, כשמדברים דיבורים טובים, זה מוסיף חיים. זה פותח כל כך הרבה אורות, שמזרימים חיים, מחיים ומעודדים.

הנכדים ציינו ולא רק הנכדים, גם המכרים, כל כך הרבה סיפורים שמענו, כמה הלשון של סבא והפה של סבא החייתה אנשים והעמידה אותם על הרגליים. כמה שבורי לב, כמה אנשים שהתייאשו ובאו לקבל מזון רוחני, לקבל מילה טובה, מילת עידוד, תמיכה, ורעיון טוב, הגיעו מתוך ייאוש, ויצאו עם אורות, יצאו מלאי חיים. נכדים אמרו, אנחנו באים לסבא לקבל מהמעין חיים. פשוט לקבל מהמעין חיים. כל פגישה מזרימה לנו חיים. זה החיים שביד הלשון, שסבא כל כך הרבה החיה, ועודד ותמך ללא גבול.

נמשיך אל הלב. הגמרא במסכת מגילה אומרת, אמר רבי יוחנן, בכל מקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענוותנותו. לא בכדי סבא גדליה נקרא על שם הגדלות הזאת. אבל במקום גדולתו של הקדוש ברוך הוא שם אתה מוצא גם ענוותנותו. ואומרת שם הגמרא דבר זה שנוי בנביאים, דכתיב, כי כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח. כלומר, מצד אחד מתארים איך תחילת הפסוק עוסק ברוממות של הקב"ה, אך המשך הפסוק היכן שוכן הקב"ה, אשכון את דכא ושפל רוח, להחיות לב נדכאים. ואחר כך מוסיפה הגמרא פסוקים נוספים. אבי יתומים ודיין אלמנות. כלומר, הקדוש ברוך הוא במקום גדולתו. אבל איפה הוא שוכן, בקרב יתומים ואלמנות ומדוכאים.

סבא מצד אחד זכה לשמש בתפקידים רמי מעלה, תפקידים ציבוריים, והיה במפגשים עם גדולי עולם. הן בתחום הרוח, עם רבנים גדולים, והן בתחום הממשלה, שרים וחברי כנסת. אבל לרגע אחד הוא לא שכח את הצורך לדאוג לעניים, לחלשים, ואדרבה, הוא ניצל את המעמד שלו ואת הקשרים שלו כל הזמן, כדי לחשוב איך להגיע ולהשיג תקציבים, לדאוג לעבודה לפלוני ולאמוני, לסדר להם משכורת וכו', כל הזמן הוא חשב איך מתוך הגודל, להשפיע ולהביא ברכה אל תוך הקוטן.

זכינו מדי פעם לראות בבית של סבא, איך מגיע אדם שהיה במוסד עם מוגבלות שכלית, והיה מגיע הרבה פעמים לסעודת שבת. היו אפילו נכדים שקצת חששו מפניו. לא כל כך היה נעים לפגוש אותו. אבל כשהוא נכנס ודפק בדלת, סבא כיבד אותו בכבוד של מלכים. ולא סתם, היה מאיר לו פנים. מושיב אותו על השולחן ולא סתם על השולחן. סבא היה מפנה את המקום שלו בראש השולחן, ונותן לאותו אדם לשבת בראש השולחן. שאלתי את סבא, סבא, למה אתה נותן לו לשבת בראש השולחן. אנחנו מעולם לא העזנו לשבת בכלל על הכיסא הזה? אמר לנו, תגידו לי, מתי האדם הזה זוכה לשבת בראש השולחן? מתי הוא זוכה שנותנים לו כבוד? לפחות שבבית שלנו הוא ירגיש את הכבוד הזה.

בהזדמנות אחרת, חודש לפני פטירתו, סבא אמר, יש לי נטייה כזאת. כשמישהו

מבקש ממני עזרה או טובה, מיד אני נענה בלי לחשוב פעמיים. הלב הרחב הזה הוא לב ללא גבולות.

סיפרנו שלפני ראש השנה ביקרנו פעם אני ותהילה את סבא, באנו לאחל להורים שנה טובה. אני רואה את סבא עם פנקס, אני שואל אותו, סבא, מה זה הפנקס הזה? והוא אומר לי, פה יש פנקס עם מאתיים מספרי טלפונים, שלפני ראש השנה, שבוע לפני ראש השנה, אני מחזק אנשים. פנקס שבו רשומים יתומים ואלמנות, אנשים עריריים, אנשים מכובדים שכבר עזבו את תפקידם ואף אחד לא מתייחס אליהם. אז אני יושב, מאחל להם שנה טובה, מחזק אותם וגם בוכה איתם. ובזה אני מנחם אותם ומחזק אותם. זו ההכנה וזו הכניסה של סבא לראש השנה. ולא רק לראש השנה. אחר כך התברר לנו שזה גם לפני חגים ויש כאלה שזה היה כל שבוע.

על השולחן של סבא בבית הכנסת בזמן התפילה היו מונחים מטבעות של צדקה. לא שהוא נותן מהכיס כשהעני מגיע, אלא העני מגיע ולוקח את מה שהוא רוצה לקחת. סבא אמר, אדם מגיע מרחוק, טרח כבר לבוא לקבל צדקה, למה שהוא יחכה לי עד שאני מוציא את זה מהכיס, זה לוקח זמן, שהוא יקח ולא יטרח.

מנחם בגין, ראש הממשלה שהיה בתקופה קשה בסוף הקדנציה שלו. סבא הרגיש צורך לחזק אותו. והוא כותב לו מכתב, אני קורא רק כמה שורות מהמכתב:

ראש הממשלה הדגול והנערץ. אמש לא יכולתי לעצום את עיניי, וחשתי כי חייב אני לעשות משהו טוב כדי להכנס לחג בשמחה. כשקמתי הבוקר, ידעתי בבירור שהמעשה שעליי לעשות הוא לכתוב לך כמה שורות של עידוד לו אתה זקוק כל כך.

כל המכתב מלא הערצה בדברי שבח לבגין. ואחר כך הוא החזיר לו מכתב, כל כך הודה לו מנחם בגין על המכתב המחזק הזה.

זה הלב שכל הזמן מרגיש וחושב איך לתמוך לחזק, לעודד כמה שאפשר.

איזהו מכובד המכבד את הבריות. כמעט בכל אירוע שאני זוכר שעשינו, אם זה אירוע משפחתי, או אירוע רחב יותר, תמיד סבא בסוף האירוע לא שכח להיכנס למטבח, להגיד תודה רבה לטבחים ולמלצרים, להרעיף עליהם דברי שבח על האוכל הטעים. ואני זוכר איך הוא היה אומר, האוכל שלכם הכי טעים בעולם. אני כבר מזמין אתכם לאירוע הבא. איזה שמחה גדולה זה היה להם. אנשים שלפעמים נקראים היום אולי אנשים שקופים, שלא כל כך מתייחסים אליהם, או שבאים אליהם בביקורת, והם תמיד זכו לשמוע מסבא מילים כל כך טובות.

שאלתי פעם את סבא, סבא, מה הסוד שלך? מה הסוד שכל כך הרבה אנשים בכל מקום שאנחנו מגיעים, כולם מעריצים אותך?

אמר לי סבא, אהבה, ואהבה, ועוד אהבה. זה הסוד. ואומר, כל מה שהיום אנשים צריכים, זה אהבה. זה מה שאתה נותן להם, זה מה שחסר. והוסיף, אהבה זה בחינם, לא צריך גם להתאמץ בשביל זה.

יש עוד הרבה סיפורים שנמצאים בחוברת שאנחנו לא יכולים עכשיו להרחיב בהם. מי שרוצה כמובן, יוכל לפגוש את הדברים.

אני אסיים רק במעין. המעיין שממנו נבעו כל הדברים, כמו שכבר הזכירו כאן, המעיין שמשם סבא שאב את הכוחות שלו, זה הדביקות בתורה ובתלמידי חכמים. זה המעיין שהיפירה את סבא. סבא העריך וכיבד את כל התלמידי חכמים, לא משנה הגילאים שלהם, לפעמים תלמידי חכמים שהוא יכול להיות אבא שלהם. הוא היה מתייחס אליהם כגדולי הדור ונתן להם את מלוא הכבוד.

יהיה רצון שנשכיל ונצליח לאחוז ולאמץ לעצמנו טיפה אחת מתוך הים הגדול. וזו תהיה נחמתנו שדרכו ורוחו של סבא היקר תמשיך לחיות ולהתפשט ולפרוח בקרב הצאצאים, המשפחה, וכל המכרים.

תהא נשמתו צרורה בצרור החיים ובלע המוות לנצח.

אברהם יעקב שרייבר

הספד בהלוויה

יתומים היינו ואין אב. אבא. במה זכינו שאנחנו בנים שלך. כשמך, גדליה, כמה גדול, אדם גדול היית. קראנו הבוקר פסוקים של וידוי, של קבלת עול מלכות שמים. דברנו בכמה מילים על המשמעות של החיים, שלימדת אותנו תמיד להסתכל, מה עיקר בהם ומה טפל. ואתה הוספת שתי מילים, אמרת: מסירות נפש!

אבא, כמה גדול היית. כמה מסירות נפש, כשאמך ע"ה נפטרה חמשה ימים אחר לידתך עם אחותך התאומה שתחי', שנה שלימה גדלתם בבית יתומים במזרח ברלין. יכול היית להמשיך להיות יתום, מסכן, שבור, מיואש. לימים, לא ויתרת לפקוד את הקבר של אמך ע"ה, חצית את המסך את חומת ברלין, מצאת את קברה במזרח ברלין, פקדת אותו, שיפצת אותו ולימים קבלת מנשיא מזרח גרמניה את המפתחות לאותו בית יתומים שהיית בו ועמדת בראש קהילת עדת ישראל בברלין. כל החיים מסירות נפש כמו ששמענו בכל התחנות השונות,

גדלת, גידלה אותך סבתא בריינדל ע"ה, שאמרת לנו תמיד - ממנה למדתי לא רק לעשות חסד אלא אהבת חסד, לרוץ לעשות חסד. כמה חסדים עשית, מי יכול לספור את החסדים שעשית, לכלל ולפרט. אין אדם שלא יגיד, פה סדרו לי את זה, פה דאגו לי לזה, עד היום האחרון ממש.

אחרי הצבא היית יכול לעשות קריירה מפוארת, אבל בחרת לחנך את ילדי ישראל. כמה קרובים לך החניכים שלך מבקעה שעוד ביקרו אותך היום, אתה אומר להם תמיד, אתם לא זרים, אתם המשפחה שלי. אתם הבנים שלי. ראיתם אדם שחניכים שלו שהם כבר אנשים בני שבעים, באים אליו בכל יום הולדת ולהגיד לו שנה טובה. כמה למדו ממך בשכונת בקעה במועדון, כמה מסירות נפש היה לך להעמיד דור כזה לגדל אותו.

ואחר כך פה בירושלים עיר הקודש, כמה אבני ירושלים זוכרות אותך. במסירות נפש דאגת לבחור רבנים ראשיים פה לירושלים, אחרי שהייתה ירושלים שוממה מבחינה רוחנית. כמה מלחמות עברת בשביל זה, ולא ויתרת, כי אמרת לנו, אני עושה לשם שמים, במסירות נפש.

אבא יקר. קראנו היום דברי תורה שאמרת אותם לפני ארבעים ואחד שנים. אמרת אנחנו צריכים היום בארץ להרבות בשני דברים. אהבת התורה ואהבת ישראל.

אהבת התורה ששומרת אותנו ללכת בדרך הישר. ואהבת ישראל, כמה היית אוהב כל אדם וכמה היית אוהב ישראל. כמה היית דבוק בגדולי ישראל. ואמרת בדיוק על הפסוקים של הפרשה שלנו, באותה דרשה שקראנו אותה יחד היום, כשמשה רבינו אומר לפרעה אני רוצה להוציא את בני ישראל ממצרים. פרעה שואל אותו, מי ומי ההולכים. אמרת אבא, פרעה רצה לתקוע טריז, לעשות פירוד בין הבריות. אבל משה היה חכם ממנו ואמר בנערינו ובזקננו נלך, וכשזה קורה באמת חג ה' לנו.

אתה נטמן פה היום בירושלים עיר הקודש. באים ללוות אותך כל הזכויות שלך, כל המצוות. מקוואות הטהרה שלחמת לבנות אותם בשכונות החדשות ואמרת שהן ילוו אותך לעולם האמת. הרבנים שלחמת להעמיד פה בירושלים, רבני השכונות ורבני בתי הכנסת. ובתי הכנסת שבנית.

אתה נטמן פה בסמיכות לרבנים שכל כך הערצת. כל כך הוקרת והיית דבוק בהם. והם הוקירו אותך על כל פועליך. ליד ר' אריה לוי, ליד הרב בן ציון אבא שאול וליד הרב עובדיה יוסף זכר צדיקים לברכה.

תתפלל אבא בשמים על אמא שתחי', תהיה מליץ יושר בעדה. איך נפרדת ממנה אתמול, כשכבר אין לך אויר לנשימה, אבל אתה מנהל אותנו כולנו, אומר לנו לבוא להפרד, מחזיק ביד שלה, ואומר לה, את צדיקה. והיא אומרת לך, אתה צדיק. זה ההורים שלנו. תהיה מליץ יושר על כל משפחתנו כולם כל כך לומדים ממך ואוהבים אותך.

נלמד אנחנו מהדרכים המיוחדות שלמדת אותנו, ובעז"ה תעמוד לקץ הימין לתחיית המתים פה בירושלים עם כל גדולי ישראל, עם כל רבבות עמך בית ישראל הקטן והגדול, שכולם אוהבים אותך, ונזכה בעז"ה לתחיית המתים בב"א.

אביעד ויינשטיין

הספד בהלוויה

סבא אהוב שלנו. קשה לדבר עליך בלשון עבר. הפסוק אומר צדיק כתמר יפרח כארוז בלבנון ישגה. אנחנו שנים שנים שנים הולכים בעקבותיך. מרגישים את הארוז בלבנון כשאנחנו לידך.

בחודשים האחרונים בשנים האחרונות, זכיתי להתפלל עמך בשבתות מדי פעם, ואני זוכר שאפילו כשהיית כבר כפוף ויושב בכסא גלגלים, הרגשתי שאתה כל כך גדול, ואני כל כך קטן לידך, ממש לעמוד ליד ארוז, כארוז בלבנון ישגה.

סבא אתה איש של אהבה, צדיק כתמר יפרח. כמו תמר שיש לו ענפים רחבים, ענפים שעושים צל לכל עבר. הפירות המתוקים שלך שלא מחלקים בן אדם לאדם. כל אחד זכאי לחיוך שלך, לדברי חיזוק שלך.

אני עוד זוכר בתור ילד, שיושבים ונכנסים, וכל שבת בבוקר נכנסים כל המי ומי, אנשים מכל הגוונים וכל הריחות, וכל הטעמים, וכל אחד יש לו מה לאמר, וכולם רוקדים ושמחים, ואתה משמח את כולם אחד אחד, ונותן לכולם את ההרגשה הזאת של בית.

בטח כשהנכדים, אנחנו נכנסנו ויצאנו אצלך, וכל כך חיכינו למפגש איתך. ושוב ושוב לבוא ותמיד לשמוע ממך, עד כמה אנחנו מקסימים וכמה אנחנו גדולים, וכמה אנחנו מיוחדים. וכל אחד שנכנס מהנכדים, או הכלות והנשים של הנכדים והנכדות, כולם הרגישו שהם הכי הכי מיוחדים בעולם. הם שמעו ממך תמיד שהם משהו משהו, שאין אחד יותר יותר טוב מהם.

על החניכים שלך שסיפרת מגיל אפס, ממש הרגשתי כמו בנים, ואפילו בשבועות האחרונים לא ויתרת. יצאת גם כאשר כבר לא הסכמת לצאת לשום מקום, והסכמת לצאת מהבית, היית חייב לבוא לחנוך את הישיבה החדשה, את הכולל בהסתדרות, לא ויתרת ובמאמצים כבירים הלכת.

האהבה שלך לסבתא שכל הזמן דאגת לה. עד היום הזה, ואיך תשאיר אותה.

סבא, ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד, אנחנו מרגישים שאתה מאלו שיצאו ממצרים, יצאת מהגלות בתנאים שלא תנאים. היה לך את כל הסיבות להישאר מסכן אי שם בבית יתומים. ועם כל זה, לקחת אחריות ולא נרתעת, לא מהרעב, ולא

מהמלחמות, ולא מהמאבקים. ואנחנו כנכדים מסתכלים עליך תמיד מלמטה למעלה, וממשיכים להסתכל ולצעוד לאורך. מרגישים שאתה חזק.

סבא גדליה הגדול, והאיתן החזק, כמו האריה עד הנשימות האחרונות. שלא הסכים לוותר ולא הסכים להיכנע. אפילו עמד כנגד כל המשככי כאבים שהתקשו לפעול עליו, כמו אריה.

וסבא אנחנו צועדים לאורך. תהיה מליץ יושר על סבתא, על כל הבנים והבנות. החתנים והכלות, הנכדים והנינים, שפשוט היכרת אותם אחד אחד. וזכרת תמיד כל דבר, כל פרט וכל פרט. וסבא, אנחנו ממשיכים לאורך לצעוד.

תהיה נשמתך צרורה בצרור החיים.

ודבר דבר

דברים בע"פ שנשא

ר' גדליה ז"ל באירועים שונים

תני רבן שמעון בן גמליאל אומר אין עושין נפשות
לצדיקים דבריהם הן הן זכרון.

(ירושלמי שקלים פרק ב הלכה ה)

והנה עתה בראותינו כי כמה צדיקים יש להם ציונים
על קבריהם מימי קדם, ובפרט בארצות המערב כנודע
ומפורסם... לקיים המנהג נאמר, כי הציון לקברי
הצדיקים יועיל לצורך החיים, כי בראותם ציון אדם
חשוב, מעוררים לבקש רחמים על קברו עבור החיים
והמתים, דודאי ניחא להו לצדיקים דייתקרו בהו אינשי.
ועוד כי בזה גורמים להם זכות, דחשיבי למיבעי רחמי
לכולי דרא. ועוד דאגביה מבקשים רחמים על כל
שכבי עמו ישראל. (מעבר יבק, אמרי נעם פרק מ)

דברים במסיבת הפתעה יום הולדת ששים

משפחה יקרה. באמת זו היתה הפתעה. סהדי במרומים שלא ידעתי מאומה. וכפי שאריה יקירי ואהובי אמר, כשהייתי בדרך לכאן הכנתי כמה מילים לנאום בכינוס של נשות אמונה, חשבתי לדבר משהו על האישה. יש בפרשיות האלה של חומש בראשית, כל כך הרבה על האישה. איזה חכמה, ובכלל בחינוך, צריך לשמוע בקול האישה. וראינו גם אצל שרה ואצל רבקה, ועוד.

והנה אני בא פה ומה אני רואה, איזו הפתעה!

מה אני אומר לכם? קודם כל אני רוצה להודות מקרב לב, לאלו שארגנו והפתיעו אותי. אני לא יודע אם הייתי עושה את זה יותר טוב ממה שהם עשו. אבל כל אלה שעשו את זה והפתיעו אותי, אני כבר אתננקם בהם בהזדמנות... אלה שאירגנו את הערב הנפלא הזה, הם ממש גאונים. איך הם הצליחו להביא בכפיפה אחת, ביחד, מכל אותן תחנות שהיו לי בחיים? אני לא הייתי מסוגל. הרבה כבר שכחתי. והם איתרו, מצאו, והכל ברגע האחרון. באמת אין בפי מילים להודות להם על הטורח והעמל, ואם הם באמת טרחו כל כך הרבה, אני מבקש את סליחתם, סוף סוף אני לא ראוי לזה, לא מגיע לי שום דבר, אף אחד לא צריך להחזיר לי שום דבר. כשהילדים שלי באים ואומרים, אבא, סבא, איך נחזיר לך? אני אומר להם: אתם תחזירו הלאה, תמשיכו הלאה לילדים שלכם, לנכדים שלכם וכיו"ב. לא הולכים לאחור, הולכים קדימה.

אני רוצה שלא נשכח אף לרגע שאני רק חלק מהבעיה. החלק השני יושב פה. כתוב שיעקב החזיק בעקב עשיו, אז כפי שההורים סיפרו לי, אחותי התאומה שושנה, היא החזיקה באוזן שלי. ועד היום יש לי אזנים ארוכות בשביל זה...

אני רוצה לומר לכם שקודם כל אני חייב מאד מאד לשתי נשים. אני חייב לאחותי שושנה. שאיתה גדלתי בבית די קשה, די מצוקה. אולי זה פעם ראשונה שאני מגלה. שאם היה לי לב, והיה לי הרגשה, והייתה לי נשמה, והייתה לי תחושה מה זה נקרא מצוקה אצל אחרים, זה קודם כל היה אצלי. אצלנו בבית, קשה לומר שהיה ארץ זבת חלב ודבש. יושבים פה אחי יואל ואחי יהושע, שה' יאריך שנותיהם, איתם גדלתי, איתם צמחתי עוד בחוץ לארץ. מהם למדתי מהם ינקתי. אבל היא הייתה אחות תאומה. הם כבר היו גדולים האחים שלי, עם מי שחלקתי את החיים שלי, יום יום, שעה. שעה, זה היה עם אחותי היקרה. ממנה למדתי כל כך הרבה, כל כך הרבה, שאני לא יכול לתאר. ואפשר לומר שנפשי קשורה בנפשה. כמעט אין יום שאני לא

מרגיש ושאני לא חש, שחלק ממני נמצא בגבעתיים. אני מאחל לך שושנה אחותי עד מאה ועשרים שנה, הרבה נחת מבעלך ומהילדים, תראי, אושר ושמחה.

וכמובן האישה השנייה בחיי, זו אשתי היקרה. אני רוצה לומר לכם בשתי מילים, אני לא רוצה פה להאריך, אני חושב שאתם ממש מסרתם את נפשותיכם לבוא פה לשבת בקור הזה כל כך מאוחר, אבל אני רוצה לומר לכם, יש דברים כפי שהרב דרוק והרב בן עבו יקירי ידידי ואהובי, דברים שרק בשמים יודעים את האמת, כאן לא יודעים. אני הייתי בצער. כפי שפה סיפר ר' אפרים ונחום, יכולתי לספר פה על כל אחד ספר שלם. על ר' אפרים שיחד לחמנו ועברנו את כל ההפגזות. היום, ששומעים קטיושה, חושבים מי יודע. אנחנו עברנו את זה יום יום, שעה שעה, ולילה לילה. ביום ובלילה. במבצע חירם בשחרור הגליל, בלטרון, עברנו את כל מה שרק ניתן לעבור. שני שלישי מהגדוד שלנו הלכו. ואני לא אשכח גם את הרגעים הנפלאים. ואחר שעברנו לצבא הקבע. היתה לי זכות להיות מפקד מחנה גדול של שבע מאות ילדים שהוציאו אותם מהמעברות ברגע האחרון, בגלל גשמים שירדו שבוע ימים. כל המעברות הוצפו במים ומיד הביאו את הילדים לכמה מחנות. שבע מאות ילדים במחנה שבאו מעשרים וחמש עדות וארצות, והיינו צריכים את כולם להטמיע ביחד, לעשות מהם עיסה אחת, זה בלתי אפשרי. אבל אם לב ועם נשמה עשינו הרבה.

והנה לאחר שנסתיימה התקופה הזאת והשתחררתי מצה"ל, באו והציעו נשי מזרחי אמריקה, לקחת את בית הנוער בקעה, לנהל אותו. הם הכירו אותי בצבא ראו מה שעשיתי. מצד שני, כפי שנאמר פה, הייתי בכפר הרואה בישיבה, וחשקה נפשי בתורה. והייתי כל כך דבק בתורה, וכפר הרואה נתן לי המון בחיים, המון, זה משנת הרב קוק, אהבת עם ישראל, ארץ ישראל תורת ישראל. הכל מתחיל ונגמר באהבה. ואז הייתי צריך להחליט על שתי דרכים. או בישיבה, נמשיך בישיבה בירושלים, רציתי ללכת למרכז הרב, לא הצלחתי, אז הבן שלי אברהם יעקב, אבי"ק היקר, הוא היום ממשיך מה שאני לא הצלחתי לעשות. או, ללכת לעבודה בבית הנוער. אמרתי, אני אעשה פשרה, חצי יום בישיבה וחצי יום בעבודה. למי הולכים לשאול? הולכים לשאול רב.

הרבי שלנו זה הרבי מסדיגורה. הלכתי לרבי הזקן מסדיגורה. אמרתי לו, תשמע, יש לי בעיה, מצד אחד אני רוצה ללמוד. מצד שני מציעים לי עבודה חינוכית, מה אתה מציע לעשות? אז הרבי מעשן את הסיגריה, נותן לי ככה לעמוד במתח, והוא אומר לי: נו, יהיה זיווג טוב! אני לא באתי לשאול על זיווג. באתי לשאול על עבודה, לא על חתונה. עוד הייתי צעיר, עוד לא הייתי מוכשר להקים משפחה. חשבתי שהוא לא כל כך שומע טוב. חזרתי על הבקשה, אמרתי עוד פעם, אולי בכל זאת הרבי

לא הבין. אני מתכוון ברצינות, האם ללכת לישיבה בירושלים או שאני אקבל את העבודה הזאת שמציעים לי? עוד פעם עישן קצת, מוציא קצת עשן, ראה שאני לא מבין מה שהוא מדבר, קם, נתן לי יד, זיווג טוב!

הפעם אני מבין שהוא הבין, אני לא מבין... וכך היה. לקחתי את המטלטלים שלי ובאתי לירושלים. ואז לא היו בתי מלון כמו שהיום, עשרים ושלושה בתי מלון, אז היה מלון אחד קטן, קראו לו מלון באב"ד. כל המי ומי היו שם. אני הקטן בא עם המזוודה שלי. אני נכנס למלון שם את הדברים בחדר, והולך לאכול ארוחת ערב. אני יושב ליד שולחן ואוכל. הייתי לבדי בשולחן מוקף באנשים רבים.

אני רואה שאישה אחת כל הזמן מסתכלת עלי, אשה בת חמישים, זו לא הכלה... אגב היא הייתה רבנית של רב גדול בישראל. אני לא ידעתי. לא הכרתי את ההורים. אמרתי, רגע אחד, אולי אני לא לבוש טוב, אולי לא מתאים למלון באב"ד, התחלתי להסתכל על עצמי. טוב, מסתכלת, מסתכלת שיבושם לה. אבל אני לא יכול לאכול, זה מפריע לי, האוכל נתקע לי בגרון. אני רואה שכבר הסבלנות של האישה פוקעת, היא קמה ומתיישבת לידי. היא שואלת אותי, מה שמך? אמרתי שמי גדליה שרייבר. אתה רווק? אמרתי, אוי א-ברוך... הרבי הזה צודק. אתה רווק? אמרתי בינתיים כן. או, בינתיים זה טוב. אין לך אף אחת? אתה לא הולך עם אף אחת? אמרתי לא, עוד לא הספקתי. ובכן, יש לי בשבילך כלה, הבת שלי.

אמרתי לה, רגע, את לא מכירה אותי, את לא יודעת מי אני, איך את מציעה לי את ביתך? היא אומרת תשמע, אל תספר סיפורים, אני הסתכלתי עליך, לא ראית שאני מסתכלת עליך?! אתה בשביל ביתי! טוב, אז איפה היא גרה? אז היא אומרת, במרכז השכונתי בבקעה. איפה שהייתי צריך לעבוד למחרת, במוסד הזה... אמרתי לה, טוב, תגידי לי מה שמה וכן הלאה. אני מבטיח לך שבלי נדר אני אלך לראות מי היא.

למחרת, באתי למרכז השכונתי, לפני שאמרתי שם שלום למישהו, אמרתי יש אחת בשם זה וזה, אמרו לי, כן. עליתי למעלה. היה לנו שם קבוצות, ראיתי את מה שראיתי, באמת נערה מאוד מאוד טובה בת של רב גדול ורבנית גדולה. אמרתי, תראה, אתה לא צריך להחליט כל כך מהר. איך כתוב אצל בלעם, לינו פה הלילה. מה זה לינו פה הלילה, תישנו עם הבעיה. אף פעם שאדם לא יגיד מיד תשובה. זו הצעה שלי לכל אחד ואחד. באים אליכם עם בעיה, תישנו איתה בלילה, למחרת תקומו תהיו רעננים, תחשבו יותר טוב.

אמרתי, עכשיו תראה מה המוסד הזה. אני הולך לבקר במוסד. היה שם גן ילדים של מאה וחמישים ילדים, שש גננות, שלש גננות ושלוש עוזרות, כולן רווקות. יש מבחר גדול... אני יורד למטה, אני מסתכל מי הגננת האחראית פה, אפשר לדבר איתה. אז

אשתי היקרה מתייצבת. היא מאוד מרוגזת עלי. ראיתי שעיניה מאוד הסתכלו ככה בביקורת. התחלתי להסתכל על עצמי, מה לא בסדר. אחר כך התברר שהייתי עם ידיים בכיסים. והיא לא אוהבת ששמים ידיים בכיסים, מי שמכניס ידים בכיסים, זה מראה שהוא עצלן. אז אני הוצאתי את הידיים, ראיתי שהיא שמה לב לידיים כל הזמן.

התחלתי להגיד לה, מה אני יכול לעזור פה? אני נכנס חדש, מה אני יכול לעזור? היא אומרת לי, תשמע, לפני שתדבר על משהו, איפה שירותים? השירותים פה במרכז השכונתי מאוד לא טובים לילדים הקטנים, השירותים נבנו לבית שגרו פה קודם, זה בית ערבי והשירותים גבוהים מאוד. וחוף מזה, אין פה ארגז חול בחוף. בקיצור, כל מיני דברים. זה היה היום הראשון בבית הנוער בקעה.

כשהלכתי לישון אמרתי, רגע, אז מה עושים. פה צריך שירותים, פה הרבנית שרוצה שאתחנן עם הבת שלה... איך אמר פה משהו, צריך פיס? החלטתי באותו רגע שזו תהיה אשתי. ומאז ב"ה כפי שנאמר פה בצדק, כל מה שיש לי זה שלך. אני אומר לכם את זה, בחינוך, כמה שלמדתי ממורי ורבותיי ומתלמידיי, ממנה למדתי יותר מאשר כולם. השלווה והשקט, והשיקול. כל הדברים האלה הם שלה. וככה גם אני עשיתי. והיום זכינו ב"ה שגם צאצאינו, וצאצאי צאצאינו, כולם הולכים באותה דרך של שקט ושלווה ולא לעשות רעש גדול, לא בחיל לא בכוח ולא ברעש, כי אם בקול דממה דקה. אני חייב לאשתי הרבה מאוד. אני מודה לך חוה על השנים היפות שאת נתת לי ועוד תתני לי בעז"ה, והלוואי שאני אהיה ראוי גם להחזיר.

התחנה השנייה שלי, בהחלט אפשר לומר זה בית הנוער בקעה. יושבים פה מקצת החניכים. שהם הרבה יותר מחניכים. מי שחושב שחניכים זה הם, ואני זה הגדול, חי בטעות. אני יכול לומר לכם שבית הנוער היה בשבילי בית ספר שאני מאחל לכל יהודי באשר הוא. בית ספר שאפשר ללמוד בו כל כך הרבה, כמו שאברהם פה הזכיר. כל כך הרבה. מה זה אהבה, אומרים שבדרך כלל ילדים לא מחזירים, שנותנים להם אהבה והם לא מחזירים, הם אדישים. זה לא נכון, מי שאומר דבר כזה, פשוט לא יודע. אולי הם לא מבטאים את זה, אבל יש אהבה חוזרת. יש אהבה חוזרת.

אני חושב שכל חניך פה, הם כבר לא חניכים. הם כולם אבות ואמהות. כל אלה היושבים פה וגם אלו שאינם יושבים פה, יודעים, שהיינו כולנו בבית הנוער במשך עשרים ושנים שנה, משפחה אחת. לא היה יום ולא היה לילה, ולא שעון. אהבנו אחד את השני. לא היה מדריך וחניך. אין דבר כזה. היינו כולנו משפחה אחת. בכאב ובשמחה, ביום ובלילה, באושר ובצער. הזכיר פה יקירי יהודיע, מעברות, פחונים, אנשים באו מחוץ לכל העולם, באו מעשרים וחמש ארצות, נטמעו כולם בתוך מעברה. פה פחון, פה צריף, איך הם עשו את השיעורים? כולם עשרה, שנים עשר

ילדים בפחון אחד, בקור. פה זה קר? שמה היה קר. או בקיץ בפחון, איזה חום אימים. אתה בא בשעה עשר ואחת עשרה בלילה, אחרי שאתה גומר את בית הנוער. מי גמר את בית הנוער? סגרנו את הדלת והלכנו לפתוח דלתות אחרות. באנו לפחונים, באנו לצריפים במעברות. מאות מאות משפחות יושבות. אתה נכנס לשם, אתה פותח את הדלת, איפה סלון, איפה מטבח, איפה חדר אוכל, איפה חדר שינה? כל הפחון כולו זה אותו חדר, ושם יש חדר אוכל ושם יש חדר שינה ושם יש סלון והכל באותו החדר. וילדים מתרוצצים בהמוניהם, והורים והורי הורים, כולם יחד בפחון הקטן הזה. תאמינו לי מוריי ורבותיי, שם היו החיים האמיתיים! לא בלוקסוס ולא בסלונים הגדולים והמפוארים, לא במכוניות. שם בפחון גדלה משפחה של אהבה וחסד, של כל כך קשרי משפחה. שם ראיתי מה זה משפחה.

כשאני נכנסתי לפחון, איפה שיהודע היה גר עם הוריו עם אחיו. אתם חושבים שאני יכולתי לצאת? סגרו בעדי את הדלת, ואמרו, אתה לא תצא מפה, זה היה בשעה אחת עשרה בלילה, עד שלא תוכל ארוחת ערב איתנו. והייתי יחד יושב איתם אוכל ארוחת ערב וגומר באחת בלילה. וככה מפחון לפחון ומצריף לצריף. עד שב"ה הם זכו. תודה לא-ל, הם גדלו והם הקימות משפחות לתפארת, והיום גם הם גרים בבתים מבוססים.

אם הייתי צריך לשחזר לעצמי ולהגיד האם אתה מוכן להתחיל עוד פעם בדרך שהלכת? אני אומר לכם בהחלט כן. אם יש סיפוק ויש נחת, זהו הסיפוק וזוהי הנחת. לראות איך שהילדים שלך גדלים ושמחים ומאושרים. לא אומר מה שהם היום. כל אחד מהם היום הוא, איפה אני ואיפה הם, הם כבר עלו עליי פי כמה. אני לא מקנא בהם, ההיפך, אין אושר יותר גדול לאדם כדי לראות את חניכיו את ילדיו שהם עולים ומתקדמים.

יושב כאן יעיש, יושב בענווה עם הזקן השחור והארוך. יעיש יכול להיות דוגמה ומופת מה זה אהבה. נוצר בין יעיש לבינינו, לבן עזרא, ובן גיגי, נוצרו אז אותות אהבה, עבותות אהבה שאי אפשר לתאר. כשהוא היה בצער, כשמשפחתו הייתה בצער, גם אנחנו היינו בצער. כשכאב לו כאב לנו. כשהיו לו יסורים גם לנו היו יסורים. אנחנו לא ראינו אחד את השני מרחוק. כמה פעמים יעיש ישן אצלנו בתוך בית הנוער. ידענו מה זה כל ילד. ילד אצלנו זה לא היה מספר. ילד אצלנו היה חי ותוסס, חלק מעצמנו ובשרינו. לא ככה, ארבעים ילדים במועדון, מאה ילדים במועדון, אלף ילדים במועדון, לא. אלף נפשות, אלף משפחות. אי אפשר לתאר את השמחה. זאת התחנה השנייה.

התחנה השלישית כל העניינים הציבוריים, במועצה הדתית, משרד הדתות. תאמינו לי, אני כשבאתי למועצה הדתית ולמשרד הדתות, לא חיפשתי את הכבוד ולא את

היוקרה. חיפשתי רק דבר אחד, להוקיר רבנן ולקרב אותם. אני אומר לכם, עוול גדול עושים בבני ישראל, הם לא יודעים להעריך איזה רבנים גדולים יש לנו, איזה מורי הוראה, איזה מנהיגים רוחניים. הרי אפשר להתחמם על ידם. שמענו פה הערב שני הרבנים היקרים. הם חלק מרבנים רבים.

באותו ערב שהבאתי למליאת המועצה הדתית הצעה למנות תשע עשרה רבנים, אתה זוכר הרב בן עבוב? תשע עשרה רבנים. הסתכלו עלי כמו על משוגע. אמרו לי מה אתה נורמלי? תשע עשרה רבנים? איך אפשר לעשות דבר כזה, בשביל למנות רב שכונה מחכים שנים. אתה רוצה למנות תשע עשרה רבנים בבת אחת? ואם יש לנו תשע עשרה רבנים. אחר כך יתמנו עוד חמשה. ביחד עשרים וארבעה רבנים, חוץ מהרבנים הראשיים. הלכתי לטדי קולק אמרתי לו. והוא אמר לי במילים האלה. תדע לך גדליה, לא יקום ולא יהיה! אולי שני רבנים, זה הכל. אמרתי לו יש שכונות חדשות. כל שכונה זה עיר. גילה למשל, כמה יש בגילה כב' הרב? שלשים וחמשה אלף, וזה רק שכונה אחת. וככה ארמון הנציב וככה נוה יעקב.

אמרתי, איך אני יכול לדבר עם טדי קולק, איך אני אשכנע אותו? הוא שמע רבנים הוא נרתע. מה לעשות, יש לו זכויות, אבל גם עושה שטויות. אמרתי לו, טדי קולק, אני אשאל אותך שאלה פשוטה. אתה יודע מה זה בית ספר? בית ספר, מי לא יודע? כיתה, אתה יודע מה זה? לכיתה יש תקנים? כמה מורים יש בכיתה? מורה לעברית, לחשבון לגאוגרפיה, וכן הלאה והלאה. זה מקובל עליך? מקובל. אמרתי, אתה שמעת פעם את הביטוי מורה הוראה? הוא אמר לי, מה זה מורה הוראה? אמרתי, מורה הוראה זה רב, שהוא נותן הלכה לכל יהודי שפונה, והוא עושה שלום בין איש לאשתו, בין אדם לחברו, בין שכנים, אדם שאני לא רוצה שהוא יהיה בכיתה, אני רוצה שיהיה על כל השכונה, רב אשכנזי ורב ספרדי, לא מגיע לשכונה שיש לה כל כך הרבה בתי ספר כמו בגילה למשל, לא מגיע גם שני מורים נוספים, שני מורי הוראה? זה שכנע אותי. ואז, אתה זוכר אריה, קיבלנו את המנדט, ומינינו בשעה טובה תשע עשרה רבנים, שמפארים את השכונות ומביאים כבוד לירושלים. למדתי להכיר רבנים להתחמם לאורם. ואם יש לי משהו ביהדות ובקדושה, זה מאותם הרבנים.

יושב פה יחיאל קירשנבוים בשקט, הכנסנו במועצה הדתית, איך אמר לי יחיאל קירשנבוים, אני לא רוצה שמקוה טהרה יהיה, שכמו שיעקב בא ואומר מה נורא המקום הזה... אומרים זה מקוה זה בית כנסת, זה עלוב, זה נראה מיושן ולא יפה. אנחנו ניתן את הציוד הטוב ביותר שיש, וכך עשינו. אותו יחיאל קירשנבוים יודע שהכנסנו לכל מוסד שלנו, את הטוב שבחרסיות, את הטוב שבשיש, את הטוב שבריצוף כדי שכל אחד יבוא ברצון. בקיצור, המועצה הדתית גם בשבילי הייתה בית ספר, בית ספר נפלא, למדתי להוקיר רבנן, למדתי מה זה בית כנסת ומקוואות,

למדתי מה זה נשואין ומה זה כשרות וטהרה. אחר כך משרד הדתות, אבל על זה לא כדאי לדבר.

ואחרון אחרון, האכסניא הזו קרן ילדנו. אני חושב מוריי ורבותיי, אתם יושבים פה בבית, שיש פה בבוקר כולל של עשרים ושתיים מטובי תלמידי החכמים של ישיבת מרכז הרב, קוראים לכולל הזה ארץ חמדה בראשותו של הרב ישראל שליט"א. זה כולל ששמו הולך לפניו. ובערב יש פה קול ברמה. כמה מאות אנשים חוזרים בתשובה מדי שנה שבאים פה לבית הזה וחוזרים בתשובה. אברהם, אתה יודע. ובאים פה אנשים, רופאים, מהנדסים, עורכי דין, אלישע אתה כחבר הנהלת הקרן יודע. עושים פה מעשים גדולים, לא יאומן, ולא בשיטת פנאטי, ולא בקיצוניות. הכל באהבה. ממש מדי שנה חוזרים בתשובה, הופכים את הבית. יש פה רופאים משערי צדק ומהדסה. שהם חילוניים, הם באו חילוניים, הם באים פה, והם אומרים, פה מצאנו את עצמנו מחדש. מלבד אלפי הנערים והילדים שאנחנו מחנכים.

אבל אגיד לכם את האמת, הקב"ה יום יום עושה לי ניסים. הניסים שלי הם שתמיד אני זוכה להיות עם צוות מעולה, גם בכישרון, וגם בחסד ובאהבה. לא חותרים אחד תחת השני, לא מקנאים אחד בשני, להיפך, משלימים אחד את השני. יושב פה נתן בירנשטוק. יושב פה אבי גיספאן. חברים שלי לעבודה, יום יום, שעה שעה אנחנו עובדים מהבוקר ועד הלילה. לא רק שאין מתיחות. חילוקי דעות זה דבר בריא, אבל יש בינינו אהבה גדולה מאוד. אהבה גדולה. לפעמים אם אני בא יום אחד שעה או שעתיים באיחור, אני מרגיש שהפסדתי את השעה או שתים להיות עם חבר טוב. עם נתן בירנשטוק שיושב פה כל כך צנוע ושקט, הוא ואשתו היקרה. יצרנו קשרים נהדרים עם שאר העובדים, עם כל מנהלי המרכזים. פתאום אני מרגיש שנולדתי מחדש, יש לנו אלפי נערים וילדים שהם לומדים ומתחנכים. זה במחשבים, ביהדות, בכל דבר.

ומעל הכל, השירה. מקהלת החזנים הירושלמית, יושבים פה אברהם הויזמן, אליצור, כל אלו שהיו פה, אריה גולדברג. יש דבר יפה יותר משירה? שאלו פעם חסיד אחד שהוא רקד כל פעם שהוא היה שומע שיר הוא היה רוקד. אמרו לו, מה אתה מרגיש שאתה כל כך הרבה רוקד? אמר להם, כשאני רוקד אני מרגיש שאני נמצא טפח מעל פני האדמה. אני נמצא קצת למעלה. השירה מרוממת את האדם, מכניסה בו חיים, חיות. מאז שהתחלנו לפני כמה שנים, עשרים שנה עם המקהלה הזאת, אליצור אתה הביוגרף שלנו, עשרים שנה בערך. אנחנו כל שבוע נפגשים פה למעלה, שרים ביחד, סתם להנאה. לפעמים גם מופיעים, זה נותן טעם לחיים. זה נותן יופי לחיים.

מה אני אגיד לכם, הקדוש ברוך הוא חנן אותנו בהרבה דברים טובים. יושבים פה ממול דני וציון, ושמי. אנחנו היינו נוסעים במשלחות לחוץ לארץ. היינו

עולים לאוטובוס, כולם יהודים, משלחת מפה. אנשים שלא ראו בית כנסת בחיים שלהם, ביניהם פרופסורים ורופאים ודוקטורים ומה לא. מעולם לא ראו בית כנסת כשבאנו באוטובוס בשש בבוקר, והיקים הם קפדנים, לא התחלנו לזוז צעד אחד עד שלא התחלנו "מה טובו". יושבת פה אתי אשתו של ציון, היא היתה מתחילה מה טובו אהליך יעקב. אדון עולם. שיר של יום. הרב בן עבו, אצל הגויים! וכולם השתתפו ואיש לא העיר הערה, נכון אתי וציון? אגב, כולם בעלי תפילה. אין כמעט אחד מהחבר'ה שלא יודע, להתפלל, שחרית ומוסף. זו השירה וזו השמחה.

מה אני רוצה לאחל לכם מורי ורבותי. אני רוצה שכל אחד מכם יהיה לו ערב כזה, ושאני אוכל לספר את מעשיכם. להחזיר לכם כהנה וכהנה. אני רוצה לאחל לילדי ולנכדי. לכל המשפחה האהובה שלי, לאחותי ולמשפחתה, לאחים שלי, בן דודי שבא במיוחד מחיפה, לבנו דב קרן, ולכל המשפחה הגדולה שנמצאת פה.

אני רוצה לאחל לכם שלשה דברים. א. שתמיד תשרה השמחה במעונכם. ב. שתמיד תשירו, בכל מצב, עגום, בכל מצב שלא יהיה ח"ו, תמיד תשירו, כי השמחה מביאה הרבה אושר, הרבה נחת, והרבה סיפוק. ואחרון אחרון חביב, שכולנו ביחד נזכה, שהמדינה שלנו שכל כך הרבה חלמנו עליה, כל כך הרבה לחמנו למענה, שהמדינה שלנו תהיה אותה מדינה שאנחנו ציפינו, שכל כך חלמנו עליה, מדינת התורה, מדינה שתהיה אור לגויים, ומעל לכל, מדינה של חסד ואמת.

ערב טוב ותודה רבה.

דברים בערב הוקרה ופרידה מקרן ילדינו - מרכזי תקוותנו

כבוד הרב הראשי וראש אבות בתי הדין בירושלים רבתי.

תרשו לי משהו לומר אישי לרב הראשי. אם אני מודה לקב"ה על הרבה הרבה דברים טובים שהוא גמל איתי, הרי בראש ובראשונה אני מודה לו, שהייתה לי הזכות להביא מגלות מרוקו, את הרב משאש (שליט"א).

ומה שהתלהבתי במיוחד, טרם שהכרתיו, זה שמו שמתחיל בשלום. אמרתי, ירושלים זקוקה לאדם שיביא שלום. והוא הרב הראשי, הרב משאש (שליט"א), כבש אותי, בדרכי נעם, באהבת ישראל, בהסרת המחיצות ובהפלת המחלוקת, הוא כל כולו קודש לכל שבטי ישראל ועם ישראל, אין אצלו ימין ואין אצלו שמאל, כולם בניו. ואני מודה לה' על הימים היפים שהייתי איתו במועצה הדתית, ועל מה ששמרתי איתו על קשר הדוק מאוד, עד עצם היום הזה.

אני מאחל לך הרב משאש, שתמשיך לרעות את צאנך בבריאות הגוף והנפש, לאורך ימים ושנים.

תרשו לי קצת להתרגש. נמצאים פה חברים, ידידים, מוקירים. אנשים שבמשך שנים רבות ליוו אותי וליוויתי אותם.

אני רוצה לפתוח קצת במסכת תודות.

קודם כל אני רוצה להודות למי שמופקד על כל מערכת קרן ילדינו מרכזי תקוותנו. זה ידידי אהוב מר יעקב סקלן, שהוא בעצם קיבל אותי כאן, והוא שהדריך אותי וכיוון אותי יחד עם חברי ההנהלה היושבים פה, מר אשר אוחיון, ד"ר רחמים מלמד, וחברים נוספים. שהם ליוו אותי במשך כל שלש עשרה שנות עבודתי. אני חייב להם תודה והוקרה על האמון שנתנו בי. וזו הזדמנות להיפרד מהם בצורה חברית ויפה.

נמצאת פה משפחה קרובה יותר. מעצמי ובשרי. קודם כל רעייתי. ואם אני חייב תודה למישהו שהגעתי עד הלום, זו אשתי חוה. חוה אשתי מלווה אותי במשך כל השנים, ואילולא מילות העידוד, והתמיכה הבלתי מסויגת, והאהבה הגדולה שיש לה אלי, זה היה בעצם הדלק שמניע אותי, לעשות מה שהשם זיכה אותי שאני אעשה. אני מודה לה מאוד.

אני מודה לכל יוצאי חלציי, הילדים, הנכדים שהגיעו לכאן מקרוב ומרחוק, להיות איתי הערב בשמחה. תודה לכם ילדיי ונכדיי.

אני רוצה להודות לאדם מיוחד, יחיד ומיוחד, זהו אחי היקר והאהוב יהושע. אחי יהושע גדול ממני בארבע עשרה שנה. אל תעשו את הספירה, לא כדאי לכם. יהושע אחי עבר קצת בעיות. בזמן האחרון, והוא לא בקו הבריאות. הוא עשה מאמץ אדיר לבוא מתל אביב לכאן לשמחה הזאת. יהושע אחי, אני מאחל לך שתמיד תשרה השמחה במעונך.

נמצאים פה בני המשפחה. ונמצאת פה המשפחה הגדולה שלי. השכנים הטובים, הידידים הטובים, שעבדתי איתם בתחנות שונות, מסגרות שונות בתחומים שונים. כולם באו. באו לא כל כך להיפרד, באו לחוות מסיבה הוקרה. קראנו לזה מסיבת הוקרה לא פרידה. אי אפשר להיפרד מידידים, אין דבר כזה בעולם.

ידידים הם ללא תנאי. לא קשורים למקום ולא קשורים לזמן. ידידים הם ידידי אמת. נמצאת פה איתנו רבנית מופלאה, הרבנית קפאח, שיש לי הזכות כל יום שישי, לבוא בבוקר ולדפוק על הדלת שלה, על מנת לסייע לה לעשות מעשים טובים לעם ישראל. הרבנית קפאח ידועה כאישה נפלאה בעלת חסד, וכל כולה למען כלל ישראל. אנחנו משתדלים להיות במחיצתה ולקבל ממנה את החום שיש לה. תודה הרבנית.

וידידי היקרים, אני רוצה להודות למקהלה. אתם יודעים שלפני עשרים ושלוש שנה, חברנו יחד קבוצת חזנים, שבימים הנוראים, ראש השנה ויום הכיפורים, מתפזרים לכל רוח בעולם. אין מהם אחד שלא היה בעולם. והם מתחזנים ומתפללים ומביאים את זמרת הארץ לעם ישראל. עשרים ושלוש שנים שאנחנו יחד. יחד שרים פה בבית הזה, פעם בשבוע נפגשים, לפעמים המפגש יותר חשוב מהשירה, לפעמים השירה גוברת על המפגש. אנחנו שובבים גדולים, יש הזדמנות להתפרק, יש הזדמנות קצת לדקור אחד את השני מידי פעם. אבל מכל זה מה יוצא? שירה. קצת שמעתם פה. אני רוצה שתדעו שבעז"ה גם בראש השנה וביום כיפור, חלק מהחברים, יוצאים להתפלל בחוץ לארץ. הם יוצאים לרומניה, אני אישית אצא למוסקבה יחד עם רעייתי לראש השנה ויום כיפור. נביא את זמרת הארץ לכל העולם.

אבל השירה כל כך יפה שאתה מרגיש התעלות. אתה שוכח מהצרות היומיומיות, אתה בורח מכל הבעיות, אתה שר - אתה חי. וזה מה שאנחנו עושים עשרים ושלוש שנה. ואני מודה לחברי ולנשותיהם, על היחס החם שהם מעניקים לי. תודה.

עומד פה אדם צנוע, הסגן שלי, סמנכ"ל קרן ילדינו, קוראים לו פנחס נריה. פנחס נריה מאז שהוא בא לתקוותנו, כבר נדמה לי שמונה שנים. הוא הביא איתו רוח

גדולה, רוח של תנ"ך. הוא היה חתן חידון התנ"ך העולמי, הארצי, הצה"לי. הוא החדיר בקרן ילדינו את האהבה לשורשים, את האהבה לתורה.

ומי שלא היה בבית העם וראה חידון תנ"ך ארצי, כששר הדתות פרופ' שטרית, עומד ומכתיר ילד עיוור מבית חינוך עיוורים, שזכה בכתר חתן חידון התנ"ך של קרן ילדינו, איך שהוא עמד בדמעות, שטרית הוא לא אדם כל כך נרגש, מתרגש, הוא משופשף היטב, עמד ובכה כמו ילד קטן כשהכתיר את הילד הזה. יחד איתנו, גם אנחנו. מי שעומד בראש הפירמידה של החינוך במרכזי תקוותנו, זה פנחס נריה. ולצדו כל מנהלי מרכזי תקוותנו בארץ, חברי ההנהלות הציבוריות, שחלק מהם פה.

אני מודיע לכם, קשה מאוד להפרד, התאהבתי בהם. אנחנו ממש היינו משפחה אחת, נפגשנו המון ביחד, עם הנשים, במסגרת של ימי עיון, תמיד היינו ביחד. התקשרנו מידי פעם לאישה הזו ולאישה אחרת. מה שלומך? איך את מרגישה לבד בבית? בעלך עובד מהבוקר עד הלילה, בקושי את רואה אותו בכמה שעות. אני רוצה לחזק אותך, כי בזכותך המנהלים יכולים לתפקד, אם תתנו להם כמו שאשתי נתנה לי דלק ותמיכה וחיוזוק, יוכלו להמשיך לעבוד, עובדים יפה. כל הכבוד לכל אחד, על כל מה שהמנהלים עושים.

נמצא איתנו פה בשקט, רחוק, רחוק ממני פה, אבל לא רחוק בלב. היה סמנכ"ל הקרן. ליווה אותי במשך כל השנים. עכשיו הוא משרת בעיריית ירושלים, כמנהל לשכתו, עוזרו הראשי של סגן ראש העיר שמואל מאיר. תודה על כל מה שעשית למעני ולמען קרן ילדינו.

אני רוצה להודות לאלו שטרחו ועמלו על הערב הזה בבית הזה, כדי להביא לנו את הערב הנפלא. קודם כל בעל הבית פה, ציון כהן. באמת, כל הכבוד, כל הכבוד על מה שעשית, עשית לנו ערב נפלא. תודה ציון. ולידו אדם צנוע. זהו יעקב שלנו, יעקב גם הוא איתנו, עשה כל כך הרבה שנרגיש פה טוב, וגם הערב הזה במיוחד. תודה לך. אני מקווה שלא חיסרתי איש.

ותרשו לי לומר לכם עכשיו כמה מילות פרידה. אמרנו שאנחנו לא נפרדים, אבל בכל אופן מה לעשות, אנחנו עוזבים. אני הייתי בטוח שהשם יעזור לי שאני אנוח. אחרי שנים במשרד הדתות ובמועצה הדתית ובבית הנוער בקעה, וכאן שלש עשרה שנה. תעשו את החשבון יחד. תראו שבהחלט מגיע קצת מנוחה, איזה שנה אחת להיות בבית עם עצמי, לראות לאן אני הולך, לאיזה כיוון. ואני חשבתי, יש מושג, אתם יודעים, כשיעקב סידר את המחנות שלו, כשנפגש עם עשיו, כתוב, ורווח תשימו בין עדר ובין עדר. אמרתי, בין תפקיד לתפקיד יש איזה רווח, מעדר אחד לשני, לא ח"ו עדר של עיזים, של בני אדם.

אבל מה לעשות, הקב"ה רצה אחרת. זה גורלי. והוא כיוון אותי עכשיו לתפקיד חדש, קשה מאוד. ואם תסלחו לי, אתם יודעים, לעבוד עם רבנים זה לא דבר כל כך קל. הרב משאש יכול להעיד על זה. אבל אני אומר לכם דבר אחד, אני מרבנים, למדתי גם בדרך החיוב וגם בדרך השלילה. אתם יודעים, בחינוך, לומדים גם בדרך השלילה. אני אומר לכם, יש לנו מנהיגות נפלאה, מנהיגות רוחנית יוצאת מן הכלל. מה שחסר להם זה מנכ"ל טוב... אני אשתדל.

אמרתי היום לרבנים הראשיים כשהשקנו כוסית לכבוד בואי לרבנות הראשית, אמרתי להם, אני רואה לפני שני תפקידים:

תפקיד אחד, לשחרר אתכם מהדאגה היום יומית לנושאים מנהליים. רק להתעסק בשליחות רוחנית. לא בדברים יום יומיים. זה יהיה תפקידי.

והדבר השני, להאדיר את הרבנות בארץ ובעולם. רבותי, היום העם הזה איננו יודע מה זה דת ומה זה יהדות. כל דבר אצלם נתפס כאסור, כטמא, כלא טוב. זה מפריז זה גורם לקרע בעם.

מה שתפקידי לעשות הוא, ואני בע"ה מתפלל לה' שיחד עם החברים הטובים שבאו, שנוכל להחדיר את האהבה גדולה לעם ישראל, לארץ ישראל, לתורת ישראל. שנוכל לקרב לבבות, להפיל מחיצות. לא ניתן בשום אופן לגורם המחלוקת לנצח אותנו. וכמו שהרב הראשי אמר, גדול השלום. מוכרחים לעשות כל מאמץ למען השלום. ויהיה שלום, אני מבטיח לכם שיהיה שלום. כי אני כבר מכיר את הרבנים. אני יודע איך ללכת איתם. אני מקווה שמה שעשינו פה בקרן ילדינו שהיינו משפחה חמה. באמת לא היה מושג של זה למעלה וזה למטה. היינו כולנו חברים לעבודה, לאותה מטרה, באותם אמצעים, כדי להביא ילדים ונוער לאהבת המסורת.

אני מאמין באמונה שלמה. שלא עשינו אפילו את המינימום, כדי לקרב את עם ישראל למורשתו, את המינימום. לצערנו הרב הם מתרחקים מאתנו, ואנחנו צריכים לקרב אותם. ויש לי תוכניות, לא חסר תכניות איך לקרב אותם. אבל קודם כל צריך להיות דוגמה אישית. לדבר על מוסר, לדבר על איך צריך להתנהג, מהי היהדות, ואתה בעצמך ההפך ממה שאתה אומר, לזה אין שום זכות קיום.

אנחנו מוכרחים להיות כולנו דוגמה אישית, כל אחד, כדי להראות לעם ישראל שיש לנו מאור גדול בתורת ישראל. יש לנו תורה נפלאה. יש לנו מורשת נפלאה, אבל לא יודעים באיזה כלים להביא אותם לעם ישראל. לאותו מחנה שפנה ושהתרחק. וזה יהיה עיקר תפקידי, להביא את מורשת ישראל לעם ישראל בדרך של נועם בדרך של אהבה, בדרך של שלום. ותאמינו לי, השלום זה כמו דבש, שמושך אליו גם יתושים וגם זבובים, אבל הם נתפסים בדבש. הדבש יכול ללכוד כל אחד ואחד.

ולסיום, תרשו לי מורי ורבותי לומר לכם, אני נפרד מקרן ילדינו בכאב גדול. אני יודע איזה מפעל אדיר זה. מה הצלחנו לעשות בסיעתא דשמיא בעשר אצבעותינו, ללא תקציב, ללא מנגנון, ממש בעשר אצבעות, אבל הצלחנו להביא את בשורת החינוך המסורתי, את החינוך של מרכזים קהילתיים, לכל ישראל. באותם מקומות שהיינו, הצלחנו לעשות את זה, ללא תקציב, ללא מנגנון, אלא באהבה. כל המנהלים שלנו, כל המדריכים שלנו, למדו איך אפשר להביא אהבה לקהילה.

ואני רוצה להודות לכולכם שבאתם, ולאחל לכם, אנחנו נכנסים לשנה החדשה, בעזרת השם, למרות העיצבון, למרות הקושי, למרות הערפל מסביב, למרות הקשיים האדירים שאנחנו עוברים עכשיו. אני דיברתי אתמול, אני רוצה להגיד לכם את האמת, עם שר הדתות. שיחה של למעלה משעה וחצי. אמרתי לו, פרופסור שטרית, בואו נלך, בליכוד עם ישראל, בחיבור עם ישראל, לא נלך בדברים שמרגיזים, נלך בדברים שמקרבים, וזה היעוד שלנו. ואני הבטחתי לו את מלוא העזרה. בסופו של דבר, מי שאשם, במרכאות, בבחירתו, זה שר הדתות. אני רוצה להודות לפרופסור שטרית. יחד עם הרבנים הראשיים, שבחרו בי לתפקיד הזה.

אני מקווה בעזרת השם שאותה ידידות שהיתה בינינו וקיימת עד היום, שלא קשורה למקום ולא לזמן, תימשך גם הלאה. ואם ירצה השם, נזכה לראות בכל בית שלכם בכל משפחה שלכם, הרבה אושר, הרבה שמחה, הרבה בריאות, והעיקר שיהיה לנו שלום בארץ הזאת, אחוות אחים, ובעזרת השם נגיע לגאולת ישראל האמתית, אמן.

דברים באירוע יובל לבית הנוער בקעה

אדוני ראש העיר. אחי ואחיותיי היקרים.

קודם כל תרשו לי לקדם בברכה חמה, את מי שהחליף אותי בניהול בית הנוער בקעה, אברהם כהן. אברהם כהן הוא הסבא של ילדי כפר דרום שנפגעו. אני שמח מאוד שהוא בא אלינו, למרות שזה קשה לו מאד.

האמת היא שעוד הבוקר הכנתי כמה מילים, כי שמי תחם אותי לחמש דקות. ומה לא עושים שמנחה מבקש משהו? התרגלנו למשמעת. אך אני החלטתי, לאחר שראינו את המצגת ולאחר ששמענו את שמי. שאין עוד טעם שאני אוציא את הנייר. ואני אסתפק רק בכמה מילים.

אני רוצה לומר לכם אחי ואחיותיי היקרים והאהובים. אין לי מה לומר. מעבר למילה אחת. תודה. תודה. תודה.

מדובר על יובל שנים, חמשים שנה. אני מרגיש שהיום נולדתי מחדש. ואני כבר מזמין את כולכם ליובל הבא...

שאלו אותי מה הסוד של בקעה?

אני חושב שמילה אחת מלווה את הנושא של בית הנוער בקעה. מילה אחת בלבד, קוראים לה - אהבה. אהבה ללא מעצורים ללא גבולות, באשר הוא אדם, כמו שהוא, על המגרעות ועל המעלות. ולמי מאיתנו חסר מזה וחסר מזה, או שיש יותר מדי מזה או מזה. אנחנו פשוט הכנסנו לבית הנוער בקעה את המילה שקוראים לה אהבה. כל מי שבא התקבל באהבה בנשיקות וחיבוקים כמו שהיה הערב. ואתם אלופים בנשיקת וחיבוקים. אתם פשוט עושים את זה מהלב. ואני הרגשתי היום ששוב חזרתי לפני 50 שנה. ומה האדם צריך יותר בחיים?

ראש העיר, אני מאחל לך שאתה תרגיש את החוויות שלנו. חבל שלא היית בבקעה אז... ואני מאחל לעיר ירושלם, שיהיו לה מורים כאלה, ומדריכים כאלה, וחניכים כאלה, שאוהבים כל דבר, רואים רק את הטוב ולא את הרע, ואומרים "ראו בטוב ירושלים", ככה לימדו אותנו, ראו בטוב ירושלים, אל תחפשו את כל הדברים המלוכלכים, כי ירושלים היא יפיפייה, היא בראש שמחתנו, ומי שגר בה מאושר.

ההורים שלכם, ההורים שהייתי בביתם, במקור חיים, בתלפיות, במעברות, איך הוא אמר, בצריפים העלובים, הכל, איך הם קיבלו אותי? סגרו את הדלת במפתח

כשהייתי מלווה את החניכים. סגרו את הדלת במפתח, היה מדובר ב-12 בלילה. ואמרו לי אתה לא תצא מפה, אתה חייב לאכול איתנו ארוחת ערב. בקושי היה להם משהו לשים על השולחן. אבל איזה אהבה נתנו? והם אמרו לי, גדליה, אנחנו סובלים סובלים מהקור מהשמש. מהכל. אבל, אנחנו בירושלים. זה היה חלום החלומות שלנו בחוץ לארץ, להגיע לירושלים שלנו. ליד בית המקדש, ליד הכותל המערבי. לא צריך שום דבר לא אוכל, לא פרנסה, לא עבודה, לא כלום. אנחנו נגדל את הילדים שלנו ב-ירושלים, ואחר כך שילכו לאן שילכו.

אז אני רוצה לומר לכם תודה שבאתם, תודה שחלקתם לי את הכבוד. כל הכבוד לכם, ולא רק לי, תודה.

דברים במסיבה לאחר הפרישה לגמלאות

פרשתי מהרבנות הראשית לפני שבועיים. השאלה הראשונה שהייתה, מה עושים עכשיו?

אמרתי, אני הולך ללמוד, ללמוד!

מספיק, עשינו את כל מה שיכולנו, צריך גם לעשות למען עצמנו.

בעולם הבא ישאלו אותנו עסקת בתורה? במשא ומתן עשיתם כמו שצריך? ועוד כמה שאלות.

בעניין לימוד התורה, אני בבעיה קשה. היה קשה מאוד מאוד ללמוד בגלל העיסוקים הקשים. אמרתי אני אנסה, יש בישרון, ואני רוצה שתדעו מי שמתעתד להיות בפנסיה בקרוב, יש בישרון כולל לפנסיונרים. כל בוקר, מתשע עד אחת וחצי, חצי יום הולך על לימוד.

ואני רוצה לומר לכם, אני בימים האלה שאני בישרון, אני לא מאמין כמה שהפסדתי שלא הייתי קודם. הקב"ה זיכה אותי שלא בזזתי זמן, ומיד אחרי הפרישה התחלתי כבר ללמוד.

ובימים הללו שאנו עוברים את כל הדברים הקשים, אני רוצה לומר לכם, אל פחד אל יאוש, אנחנו ננצח, נתגבר.

עם ישראל היה בצרות בכל השנים, אבל הוא תמיד ידע להתגבר, ואנחנו גם הפעם נתגבר. יש נצח ישראל.

הרבה עמים כבר מזמן שכחו אותם. ועם ישראל חי וקיים לנצח!

נר זכרון לנשמת האב היקר
ר' יששכר ב"ר חיים שרייבר ז"ל
נלב"ע כ"ה תמוז תש"ד
ומנו"כ בביה"ח נחלת יצחק בת"א
תנצב"ה

נר זכרון לנשמת האם האהובה
מרת גיטל זעמא ע"ה
בת הרב שלמה זלמן ברגלס מרימנוב ז"ל
נלב"ע י"ט כסליו תרפ"ח
ומקום מנוחתה בביה"ח עדת ישראל בברלין
תנצב"ה

נר זכרון לנשמת הבת הצדקת
מרת חיה מלכה פריידא גרינפלד ע"ה
בת ר' גדליה ז"ל וחווה תחי' שרייבר
נלב"ע בש"ק ז' טבת תשנ"ב
תנצב"ה

נר זכרון לנשמת הנכדה הצדקת
נחמה יהודית בת עמי ע"ה
בת משה ויפה שיינדל שיבלחטו"א
נלב"ע ונטמנה בעש"ק כ"ט כסליו
נר חמישי של חנוכה תשפ"ג
תנצב"ה